

Maaliin menoa, kaatumista ja kapinaa —
soteuudistuksesta käytettyjä metaforia mediassa

Pro gradu -tutkielma
Roosa Inkinen
013918710
Helsingin yliopisto
Suomen kieli

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos - Institution – Department Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
Tekijä - Författare - Author Roosa Inkinen			
Työn nimi - Arbetets titel – Title ”Maaliin menoa, kaatumista ja kapinaa” — soteuudistuksesta käytettyjä metaforia mediassa			
Oppiaine - Läroämne - Subject Suomen kieli			
Työn laji - Arbetets art.- Level Pro gradu -tutkielma		Aika - Datum - Month and year 2019	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 71
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Tutkielman aiheena on toistakymmentä vuotta valmisteltavana ollut sosiaali- ja terveysalan uudistus eli soteuudistus ja sen kuvautuminen eri medioissa. Tarkastelun kohteeksi on rajattu Juha Sipilän hallituksen aikana käytetyt kielikuvat eli metaforat soteuudistuksesta. Tutkielman tavoitteena on selvittää, min-kälaiset metaforiset ilmaukset toistuvat soteuudistuksen valmistelua ja toteutumista kuvaavissa puheenvuoroissa, sekä millä tavoin soteuudistuksesta käytyä keskustelua kuvataan. Metaforisia ilmaisuja tarkastellessa kiinnitetään huomio kielenkäyttäjään ja hänen poliittisiin motiiveihinsa: onko taustalla Sipilän hallituksen valmisteleman uudistuksen kannattaminen vai sen vastustaminen. Lisäksi tutkielmassa huomioidaan myös hieman sosiaali- ja terveydenhoitoalan nykyjärjestelmän kuvautumista aineistossa, sillä soteuudistushanketta usein perustellaan nimenomaan nykyjärjestelmän puutteellisuudella.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu eri uutismedioiden verkkosivuilla julkaistuista, niin hallitus- kuin oppositiopoliitikkojenkin puheenvuoroihin perustuvista soteuudistukseen liittyvistä uutisteksteistä. Nämä soteuudistusta käsittelevät uutistekstit ovat kevään 2018 ajalta, tarkemmin ottaen aikaväliltä 28.2.-30.4.2018. Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä on kognitiivinen kielioppi sekä kognitiivinen metaforateoria. Aineiston analysoinnissa hyödynnetään lisäksi Kielitoimiston sanakirjaa sekä Isoa suomen kielioppia.</p> <p>Tarkastelun myötä paljastuu, että soteuudistuksen kuvailussa hyödynnetään usein samoja konventionaalisia metaforisia lähdealueita, kuten RAKENNELMA, LIIKE sekä MATKA, mutta yksittäisten metaforisten ilmaisujen käytössä on kuitenkin havaittavissa variaatiota. Innovatiivisimpia metaforia hyödyntää eniten soteuudistusta vastustava oppositiojohtaja.</p> <p>Aineiston kautta keskeiseksi nousee jokaisen kielenkäyttäjän taustalla oleva oma agenda: hallituksella se on soteuudistuksen valmistelun jatkaminen ja toteutuksen vääjäämättömyyden korostaminen, kun taas opposition voidaan nähdä pyrkivän soteuudistuksen valmistelun häirintään ja vetoamaan kansalaisten tunteisiin, millä toivotaan kenties olevan vaikutusta valmistelun keskeyttämiseen. Medialla ei ole – eikä tosin pitäisikään olla – samankaltaista selvästi havaittavissa olevaa agendaa, joskin useiden eri toimittajien kielenkäytössä voidaan havaita ainakin yksi usein toistuva ja siksi myös huomionarvoinen ilmaisu <i>sotekapina</i>, jota on hankala tulkita neutraaliksi.</p>			
Avainsanat - Nyckelord – Keywords Soteuudistus, metafora, kognitiivinen kielioppi, kognitiivinen metaforateoria, käsittemetafora, skeema			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkielman taustoja	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus	4
1.3 Aineisto	6
1.4 Tutkielman kulku	11
2 Teoreettinen viitekehys.....	11
2.1 Kognitiivisen kielitieteen ja semantiikan lähtökohtia	11
2.2 Perinteinen näkemys metaforasta	16
2.3 Kognitiivinen metaforateoria.....	17
3 Soteuudistuksesta käytettyjen metaforien lähdealueita	22
3.1 Soteuudistus RAKENNELMANA	22
3.2 Soteuudistuksen valmistelu LIIKKEENÄ	31
3.3 Soteuudistus OMAVOIMAISENA ORGANISMINA	38
3.4 Soteuudistuksen valmistelu MATKANA	41
3.5 Soteuudistuskeskustelu ja uudistuksen kritisointi TAISTELUNA	45
3.6 Muita metaforisia lähdealueita soteuudistuksen kuvailussa.....	49
3.7 Nykyjärjestelmän kuvaus metaforin.....	54
4 Päättäntä	57
4.1 Yhteenvetoa.....	57
4.2 Jatkotutkimusmahdollisuuksia	62
4.3 Loppusanat	63
Lähteet.....	65

1 Johdanto

1.1 Tutkielman taustoja

Sosiaali- ja terveysalan palvelujen uudistuksesta, eli tutummin soteuudistuksesta tai vielä lyhyemmin sotesta, on puhuttu jo kuudentoista vuoden ajan¹. Soteuudistushanke käynnistyi aikanaan Paavo Lipposen hallituksen toimesta vuonna 2002, kulkien alun perin nimellä *terveydenedistämishanke*². Ymmärrettävästi paljon on ehtinyt tapahtua näiden 16 vuoden aikana. Pelkästään eduskuntavaalit on järjestetty tänä aikana neljästi³, joten eduskunnassa hallitus, ministerit sekä kansanedustajat eri puolueineen ovat vaihtuneet useaan kertaan. Tähän mennessä kuusi eri hallituskokoonpanoa on ollut valmistelemassa soteuudistusta. Lisäksi soteuudistusta puidaan kunnanvaltuustoissa, ja valtuustojenkin kokoonpanot muuttuvat niin ikään neljän vuoden välein. Ymmärrettävästi soteuudistus on siis sisältöineen sekä tavoitteineen koettu vuosien varrella monella eri tapaa. Päättäjillä ja monilla alan asiantuntijoillakin on ollut haastava pysyä hankkeen sisällöstä, tavoitteista tai toteutumisaikataulusta perillä, sillä nämä ovat ehtineet mennä vuosien mittaan moneen kertaan uusiksi.

Toista vuosikymmentä kestänyt valmistelu sekä päivittäinen keskustelu uudistuksesta ilmaisee, kuinka valtavasta kokonaisuudesta on kyse. Uudistusta onkin kuvailtu Suomen historian suurimmaksi palvelu-uudistukseksi tai ylipäätään maamme suurimmaksi uudistukseksi vuoden 1918 torpparilain jälkeen⁴. Soteuudistuksen valmistelun suhteen on koettu tasaisin väliajoin paljon erilaisia, odottamattomiakin käänteitä. Sipilän hallituksen valmistelemien soteuudistuksen toteutumisen esteenä on ollut sen valinnanvapauspykälän osalta muutaman kerran jopa Suomen perustuslaki.

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on antanut hallituskaudellaan ymmärtää, että uudistus on saatava – tavalla tai toisella – toteutukseen vaalikauden loppuun mennessä. Toteutuksessaan uudistus mullistanee suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän täysin, joskin sen

---

¹ Joidenkin näkemysten mukaan soteuudistusta on valmisteltu vasta 13 vuoden ajan, Matti Vanhasen ensimmäisen hallituksen käynnistämän kunta- ja palvelurakennemuutoksen (Paras-hanke) myötä, ks. esim. HS 25.7.2018: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005695128.html>

² Ks. esim. HS 20.11.2017: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005455978.html>

³ Huom. tutkielma kirjoitettu päätäntälukua lukuun ottamatta vuoden 2018 aikana.

⁴ Ks. esim. MT 10.5.2017: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/sailas-hallituksen-sote-uudistuksesta-todella-iso-riski-säästöt-perustuvat-höttöön-1.187640> tai IL 20.5.2018: https://www.iltalehti.fi/politiikka/201805172200949121_pi.shtml

konkreettisista ja pitkän aikavälin seurauksista ollaan epävarmoja. Uudistuksen konkreettisia vaikutuksia, niin pitkä- kuin lyhytaikaisiakin, on voitu vain arvioida. Useat alan asiantuntijat ovat ilmaisseet vakavan huolensa uudistuksen suhteen jo pitkän aikaa eri uutislehtien haastatteluissa⁵. Suurimmat huolenaiheet näyttäisivät liittyvän nimenomaan soteuudistuksen valinnanvapausosuuteen. Valinnanvapauden toteutuessa pelätään, että eräs Euroopan tai peräti koko maailman parhaaksi rankattu julkinen terveydenhoitojärjestelmä siirtyy kokonaan yksityisten terveysjättien hoidettavaksi⁶.

Mistä nykymallisessa sosiaali- ja terveysalan uudistuksessa eli soteuudistuksessa on sitten lyhykäisyydessään kyse? Sipilän hallituksen soteuudistusesitykseen liittyy ensinnäkin olennaisena pääministeripuolue keskustan alulle panema maakuntauudistus, joka on tarkoitus ottaa käyttöön soteuudistuksen yhteydessä. Sen yhteydessä vastuu sotepalvelujen tuottamisesta siirrettäisiin kunnilta maakunnille. Maakuntauudistuksen tarvetta perustellaan pitkälti samoihin syihin vedoten kuin soteuudistuksenkin tarpeellisuudesta puhuttaessa. Väestön ikääntyessä on koettu, että palvelujen saatavuudessa ja laadussa on liian suuria eroja kuntien ja alueiden välillä, minkä vuoksi uudistaminen on tarpeen⁷. Uudistamisen tarpeellisuudesta ollaankin usein yhtä mieltä, mutta siitä, millaisena uudistus kuuluisi toteuttaa, on esitetty erilaisia näkemyksiä.

Maakuntauudistuksen lisäksi nykymalliseen soteuudistukseen liittyy vahvasti edellä mainittu ja maamme toiseksi suurimman puolueen eli kokoomuksen toivoma valinnanvapaus, jonka toteutus ja konkreettiset vaikutukset ovat jääneet valitettavan usein epäselviksi⁸. Tästä huolimatta valinnanvapauden taustalla on ajatus, että jatkossa asiakkaalla on vapaus valita (ts. kilpailuttaa) oma terveysasemansa ja näin ollen saada palveluja joko maakunnan yhtiön, yksityisen tai järjestön palvelun välillä, kunhan palvelu kuuluu mainitun valinnanvapauden piiriin⁹. Mikäli terveydenhuollon asiantuntijoihin on uskomisen, sisältyy valinnanvapausmalliin kuitenkin riskejä, joita aineistossanikin on tuotu esiin.

Nämä kaksi edellä mainittua osa-aluetta siis kytkeytyivät olennaisena Sipilän hallituksen valmistelemaan soteuudistuskokonaisuuteen: ne toimivat aineistossakin esiintyvien puheenvuorojen mukaan uudistuksen rakenteina, paloina tai pohjana. Puoluetaustasta riippumatta osa poliitikoista haluaisi uudistuksen tehtävän maakuntamallin pohjalta, ja osa taas

---

⁵ Ks. esim. YLE 10.1.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9397049> tai HS 18.11.2017: <https://www.hs.fi/mieli-pide/art-2000005453757.html>

⁶ YLE 29.6.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9697740>

⁷ Ks. esim. Alueuudistus: <https://alueuudistus.fi/mika-on-maakuntauudistus>

⁸ YLE 14.12.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9972792>

⁹ Ks. esim. Alueuudistus: <https://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>

valinnanvapausmallin pohjalta. Sipilän hallituksen tavoitteena on ollut molempien osa-alueiden toteutuminen hallituspuolueiden kompromissina.

Uutisia soteuudistukseen liittyen voi lukea viikoittain, tiettyinä aikoina jopa päivittäin. Yleisradiolla on jopa oma erikoistoimittajansa Tiina Merikanto, joka on keskittynyt raportoimaan nimenomaan soteuudistuksesta ja sen valmistelun viimeisimmistä käänteistä. Myös sosiaalisessa mediassa aiheesta keskustellaan runsaasti. Soteuudistuksesta käytetty terminologia on toistosta huolimatta saanut kansalta runsaasti kritiikkiä epäselvyydestään¹⁰. Myös selkokielellisiä soteuutisia on kansan keskuudessa toivottu. Etenkin ikääntyvää väestöä, maahanmuuttajia sekä erilaisia vammaisryhmiä huomioiden nähdään jopa puolen miljoonan ihmisen olevan syrjäytymisvaarassa johtuen uudistuksen sisällön epäselvyydestä¹¹. Sotea valmistelevat poliitikot vakuuttelevat ihmisiä jatkuvasti uudistuksen tarpeellisuudesta, mutta uutisointien perusteella selkeät perustelut tarpeellisuudesta sekä uudistuksen konkreettiset seuraukset koetaan mitä ilmeisemmin kansalaisten keskuudessa jääneen selittämättä.

On esitetty, että poliitikot toimivat kommunikoinnissaan kahdella tasolla: yhtäältä he kommunikoivat kollegoittensa sekä median kanssa ja toisaalta kansalaisten, joita he yrittävät puheillaan vakuuttaa (Wilson 1990: 79) – tosin tiedotusvälineille suuntautunut puhe on aina kansalaisille suunnattua. Usein tämä vakuuttavuuteen tähtäävä puhe voidaankin nähdä tietynlaisena myyntipuheena, sillä kansanedustaja tarvitsee kansalaisilta ääniä voidakseen jatkossakin toimia tehtävässään. Poliitikot pyrkivät usein välttämään riskejä, jolloin puheissaan pitäisi olla myös mahdollisimman selkeä – joskin samanaikaisesti pyrkimyksenä on ylläpitää kuulijoiden tai lukijoiden kiinnostusta, mikä selittää myös metaforien tai ainakin innovatiivisten metaforien käytön (mts. 130). Metafora on yksi kielen retorisista keinoista, sen avulla on mahdollisuus vaikuttaa vastaanottajien mielikuviin ja sitä kautta myös mielipiteisiin. Tätä kielellä vaikuttamista korostetaan myös perusopetuksen opetussuunnitelmissa. Metaforia käytetäänkin usein poliittisissa puheenvuoroissa vaikuttamiseen eli tunteiden herättämiseen, tietyn näkökulman korostamiseen sekä ajoittain myös eri mieltä olevien naurolaiseksi tekemiseen (mts. 104).

Seuraan suhteellisen aktiivisesti kotimaista politiikkaa, joten luonnollisesti olen seurannut myös soteuudistuksen valmistelua uutisten välityksellä. Huomioni alkoi hiljalleen kiinnittyä yhä enemmän tapaan, jolla soteuudistuksesta sekä siihen liittyvistä osa-alueista,

---

¹⁰ YLE 29.6.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9678468>

¹¹ IS 9.3.2018: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005598473.html>

kuten maakuntauudistuksesta ja valinnanvapaudesta, puhutaan. Milloin ollaan *tyhjentämässä hunajapurkkia, ladoista halutaan mersuja* tai *kiikaroidaan Feenikslintua*¹². Myös tie-tyt sanat, kuten *paini, vääntö ja soppa*, näyttäisivät toistuvan usein soten mainitsemisen yhteydessä. Lisäksi pääministeri Sipilä on usein korostanut olevansa valmis *viemään uudistusta maaliin*¹³. Nähdäkseni myös muut hallituksen ministerit, kuten valtiovarainministeri Petteri Orpo sekä kulttuuriministeri Sampo Terho, ovat hyödyntäneet samankaltaisia pelianalogioita melko usein puheissaan, blogikirjoituksissaan ja kolumneissaan.

Edellä listattujen syiden vuoksi kiinnostukseni heräsi tutkia laajemminkin sitä, kuinka soteuudistusta kuvataan niin poliitikkojen kuin mediankin toimesta. Kokiessani sekä politiikan että kielitieteen kiehtoviksi aloiksi, tuntuu luontevalta tutkia politiikan kieltä ja siinä esiintyviä metaforia. Lisäksi koen, että politiikan kieltä ja poliittisen retoriikan luomia mielikuvia on aina ajankohtaista ja tärkeää tutkia – etenkin näin suurten, koko yhteiskuntaa koskevien muutosten keskellä. Se, millaisin kielikuvin soteuudistuksesta puhutaan, voi oletettavasti vaikuttaa myös lukijoidenkin mielikuviin sotesta, vakuuttuneisuuteen sen tarpeellisuudesta ja sitä kautta myös äänestyskäyttäytymiseen. Mielikuvat ovat nimittäin usein olennaisemmassa roolissa kuin faktat: tutkimustietojen mukaan ihmisen on vaikea luopua mielikuvistaan, vaikka ne olisivat kuinka irrationaalisia (Ross 1975: 880). Lisäksi on oletettu, että ihmisten ajattelua voidaan ohjata metaforien avulla (Lakoff & Johnson 1980), jolloin ne voivat toimia myös poliittisen propagandan välineenä. Esimerkiksi lingvisti George Lakoff on pyrkinyt esittämään tätä oletusta tukevia tuloksia (*Metaphor and War*, 1992).

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus

Koska soteuudistus terminologioineen tuntuu näyttäytyvän monelle suomalaiselle hyvin abstraktina käsitteenä, nousee mielestäni siitä uutisointi ja poliitikkojen puheenvuorot olennaiseen asemaan. Miten uudistuksesta ja siihen liittyvistä osa-alueista puhutaan, millaisin kielikuvin sitä kuvaillaan? Monet poliitikot ovat nostaneet myös uudistuksesta keskustelemisen puheenaiheeksi valmistelun edetessä. Esimerkiksi eräiden sotea valmistelevien hallituspoliitikkojen mielestä uudistusta ja sen mahdollisia vaikutuksia kuvaillaan vastustajien toimesta jopa erittäin rankoin sanankääntein¹⁴. Minkälaisina nämä vastustajien rankat sanankäänteet näyttäytyvät aineistossa? Entä kuinka soten valmistelijat ja kannattajat tulevat itse

¹² YLE 14.10.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9883524> & YLE 24.11.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9946801>

¹³ Ks. esim. YLE 25.11.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9948487>, 18.10.2017 <https://yle.fi/uutiset/3-9888987>

¹⁴ IS 8.6.2018: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000005712365.html>

kuvanneeksi uudistusta? Juuri uudistuksen abstraktisuuden vuoksi koin järkeväksi rajata tutkielmani sotesta käytettyjen kielikuvien eli metaforien tarkasteluun. Metaforanhan on usein luonnehdittu kuvaavan jotakin abstraktia asiaa konkreettisemmin, jolloin se tekee abstraktin asian helpommin ymmärrettäväksi (Onikki-Rantajääskö 2008: 49).

Alla esitän tutkielman kattokysymyksen tarkentavine tutkimuskysymyksineen, joita käsittelem tutkielman analyysiluvussa (luku 3).

1. Minkälaisin metaforin soteuudistuksesta puhutaan mediassa?

- a. Minkälaisin metaforin soten kannattajat kuvailevat soteuudistusta?
- b. Minkälaisin metaforin soten vastustajat kuvailevat soteuudistusta?
- c. Minkälaisin metaforin media kuvailee soteuudistusta?

Analyysiluvun lopussa käsittelem lisäksi lyhyesti, minkälaisin metaforin sosiaali- ja terveydenhuollon nykyjärjestelmää kuvaillaan. Koska nykyjärjestelmän kuvailu liittyy olennaisesti soteuudistuksen tarpeellisuuden perustelemiseen, koen myös sen tarkastelun tärkeäksi.

Tarkastelun lähtökohtana on havainnoida soteuudistuksen taustalla olevia metaforisia lähdealueita. Tällä tarkoitan sitä, että tutkin metaforisten ilmaisujen taustalta löytyviä, konkreettisia käsitteitä, joiden kautta abstraktiksi koettu soteuudistus ymmärretään. Lähdealuetta voi ajatella lähteeksi, josta yksittäisiä metaforisia ilmauksia ammennetaan (ks. tuleva teoria-luku 2, erityisesti 2.3).

Koska kohdealueena eli kuvailun kohteena oleva soteuudistus jakautuu käytännössäkin eri prosesseihin, on uudistuksen kuvailuakin tarpeen tarkastella eri osa-alueista katsotuna. Tällä tarkoitan sitä, että soteuudistuksesta puhuttaessa kuvaus keskittyy ymmärrettävästi lähinnä uudistuksen valmisteluprosessiin, mutta joissain metaforissa käsitellään uudistusta jo ikään kuin toteutuneena, ennakoiden ja spekuloinnin tasolla – sillä uudistushan ei ole vielä valmis. Edellä mainittujen osa-alueiden lisäksi myös uudistuksesta keskusteleminen ja etenkin uudistukseen kohdistuva kritiikki kuvautuu aineistossa usein metaforisesti.

Vaikka tutkielmani ote on ennemminkin kvalitatiivinen kuin kvantitatiivinen, seuraan samalla metaforien toistuvuutta: onko metaforisissa käsitteissä havaittavissa aineistoni osalta jonkinlaista johdonmukaisuutta – toisin sanoen, mihin soteuudistus useimmiten vertautuu? Kiinnostavampaa lienee metaforien määrän sijaan laatu, eli se, millaisia käytetyt metaforat ovat ja millaisia merkityksiä, konnotaatioita ja mielikuvia ne kansalaisille mah-

dollisesti luovat. Toisaalta metaforien toistuvuudenkin tarkastelu on olennaista, sillä toistuvuuden kautta joistain kielikuvista muodostuu helpommin luonnollinen tapa puhua jostakin asiasta tai ilmiöstä (Onikki-Rantajääskö 2008: 53).

Tutkielmassa hyödyntämäni kognitiivinen metaforateoria käsittää metaforan paljon laajempänä ilmiönä kuin niin sanottu perinteinen metaforateoria. Perinteisesti metafora on nähty ainoastaan kieltä koristelevana tehokeinona, kun taas kognitiivinen metaforateoria pohjautuu ajatukseen, että ihmisen koko käsitejärjestelmä on metaforinen, mikä näkyy aivan tavallisessa kielessä (aiheesta lisää luvussa 2.3). Kuten tätäkin tutkielmaa lukiessa voi huomata, ei tutkielman kirjoittajakaan voi välttyä metaforisilta ilmauksilta. Kognitiivisen metaforateorian yhtenä ongelmana kuitenkin on, että mikäli metaforisuutta nähdään joka puolella, menettää metafora rajautuvuuttaan ja näin ollen tavallaan myös tehonsa analyysikäsitteenä (Onikki 1992: 35).

Aiempaa tutkimusta sekä poliittisesta retoriikasta että metaforista on tehty runsaasti, niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Esimerkiksi yhteiskuntatieteiden tohtori Jouni Tilli on tutkinut poliittista vallankäyttöä sekä retoriikkaa, minkä myötä hän on ollut inspiroimassa tämän tutkielman syntyä. Nähdäkseni valtio-opin puolella on tehty etenkin talouspolitiikassa keskustelussa esiintyvistä metaforista useita pro gradu -tutkielmia. Eräs keskeinen tutkielmaani inspiroinut yksittäinen työ on Eila Mustaparran suomen kielen pro gradu -tutkielma *Ehdimmekö EY-junaan? Miten suomalaiset poliitikot puhuvat Euroopan yhteisöstä?* vuodelta 1993. Tutkielmassa käsitellään suomalaisten poliitikkojen puheiden metaforia sekä puheissa esiintyviä semanttisia rooleja koskien liittymistä EY:hyn¹⁵. Kuitenkaan soteuudistuksesta ei tietääkseni ole ainakaan kielitieteen osalta tehty tutkimusta.

1.3 Aineisto

Keskityn tutkielmassani tarkastelemaan uutisia, jotka perustuvat nimenomaan suuria äänimääriä keräävien, niin sanottujen eturivin poliitikkojen, eli niin hallitus- kuin oppositiopoliitikkojen, puheenvuoroihin sotesta. Koen tämän rajatun tarkastelutavan sekä itseni että lukijan kannalta kaikkein hedelmällisimmäksi ja näin ollen myös kaikista mielenkiintoisimmaksi ja tärkeimmäksi. Juuri isoimpien puolueiden kansanedustajien puheenvuoroihin perustuvissa uutisteksteissä tutkimani metaforisuus näyttäisi olevan kaiken lisäksi eniten läsnä.

---

¹⁵ Tuohon aikaan Euroopan Yhteisö eli EY, myöhemmin Euroopan Unioni eli EU.

Näillä perustein päädyin keräämään aineiston, joka keskittyy lähinnä hallituksen tärkeimpien ministereiden eli pää- ja valtiovarainministerin, mutta myös oppositiopuoluejohtajien puheenvuoroihin sotesta. Edellä mainittu ajatus mielessäni olen kerännyt aineiston Google-hakukoneen avulla niin, että hakusanana oli:

1. *Soteuudistus* sekä ajoittain myös
2. *Maakuntauudistus* tai
3. *Valinnanvapaus*

Hakiessani poliitikkojen puheenvuoroihin keskittyviä uutistekstejä lisäsin varsinaisen hakusanan (*soteuudistus* / *valinnanvapaus* / *maakuntauudistus*) perään ajoittain tarkentavan hakusanan; jommankumman kahdesta Suomen suurimmasta puolueesta¹⁶, eli keskustan tai kokoomuksen, tai puoluejohtajien, eli pääministeri Juha Sipilän tai valtiovarainministeri Petteri Orpon nimen. Jouduin käyttämään tarkentavaa hakusanaa ajoittain varsinaisen hakusanan lisäksi, sillä huomasin hakutulosten olevan ajoittain liian samankaltaisia, esimerkiksi samaan haastatteluun pohjautuvia. Tarkentavan hakusanan avulla koin löytäväni aineistooni riittävän monipuolisesti soteuudistukseen liittyviä uutisia. Pelkällä *soteuudistus*-hakusanalla löytyi nimittäin kosolti oppositiopoliitikkojen puheenvuoroihin perustuvia uutisia, eli ainoastaan uudistusta vastustavia puheenvuoroja. En näin ollen kokenut, että opposition jäsenten nimiä tai puolueita olisi ollut tarvetta korostaa hakuprosessissa. Soteuudistusta vastustavat poliitikot ovat näemmä olleet hyvin äänekkäästi esillä, ja tämä näkyi myös aineiston keruun yhteydessä.

Aineiston ollessa kasattuna tein huomion, että esimerkiksi hyvin pienten puolueiden, kuten RKP:n tai kristillisdemokraattien puoluejohtajien haastatteluihin perustuvia uutisia ei aineistossani ole yhtäkään. Myöskään perussuomalaisten tai heistä erottautuneiden sinisten puoluejohtajien haastatteluihin perustuvia uutisia ei aineistossani ole. Tosin esimerkiksi SDP on edellä mainittuja puolueita suurempi, muttei SDP:nkään puoluejohtajan sote-lausuntoja esiinny aineistossani lopulta kuin muutaman uutisen joukossa. Ymmärrän asian niin, että mikäli edellä mainittujen henkilöiden puheenvuoroista ei juurikaan löydy uutisia, he eivät ole myöskään ottaneet kovin hanakasti kantaa uudistuksen valmisteluun. Toinen vaihtoehto on, ettei uutisia heidän kommentteihinsa perustuen ole yksinkertaisesti luettu kovin paljon,

---

¹⁶ Tutkielmaa kirjoitettu vuoden 2018 aikana.

jolloin Google ei näitä uutisia myöskään tarjoa. Kolmantena vaihtoehtona on toki myös se, ettei edellä mainittujen poliitikkojen lausunnoista ole kirjoitettu niin paljon uutisia, että ne olisivat osuneet hakuihini.

En pyrkinyt keräämään puheenvuoroihin perustuvia uutisia millään tapaa tasavertaisesti, sillä soteuudistuksen kannattaminen tai vastustaminen tuskin myöskään jakautuu eduskunnan äänestyksessä tasaisesti. Paljon samaan sisältöön keskittyvät uutiset, kuten esimerkiksi Elina Lepomäen 28.2.2018 antamaan sote-kritiikkiin liittyvät uutiset, joita oli erittäin runsaasti, jouduin jättämään toiston vuoksi osin huomiotta.

Kuvailemallani haku- ja keräämistaktiikalla keräsin lopulta tasan 50 uutista. Sivumäärällisesti aineisto on 80 sivua, ja tarkasteltavia metaforia löytyy havaintojeni mukaan reilusti yli 700 kappaletta. Rajauksena tietysti se, että kyseisillä metaforilla on keskitytty kuvaamaan nimenomaan soteuudistusta. Kuten edellisessä luvussa mainitsin, sosiaali- ja terveydenhuollon nykyjärjestelmän kuvauksen tarkastelua varten en laatinut omaa hakua, sillä tutkielman tarkastelun keskiössä on nimenomaan soteuudistus. Nykyjärjestelmän kuvausta tarkastellaan tutkielmassa silloin, kun kuvailun avulla vedotaan soteuudistuksen tarpeellisuuteen.

Kerättyjä soteuutisia (ks. taulukko 1) kertyi mainitsemallani hakutaktiikalla yllätykseni eniten Uuden Suomen uutisten verkkosivuilta (jatkossa myös US), jopa 11 kappaletta, eli reilu viidesosa aineistosta. Toiseksi eniten uutisia kertyi Yleisradiolta eli Yleltä (10 kpl). Helsingin Sanomilta uutisia kertyi Google-haulla seitsemän kappaletta. Iltapäivälehtien, kuten Iltasanomien (jatkossa IS) sekä Iltalehden (IL), sivuilta löytyi yhteensä yhdeksän soteuutista. Aamulehden (AL), Maaseudun Tulevaisuuden (MT) ja Kuntalehden (KL) uutisia kerääntyi hakutaktiikallani myös yhteensä yhdeksän uutista. Yksittäisiä soteuudistusuu-
tisia löytyi Google-haulla lisäksi MTV:ltä, Uutislehti Kalevasta, Satakunnan Kansasta (SK) sekä Helsingin Uutisista (HU). Analyysissäni tuon aineistoesimerkkien kohdalla esiin puheenvuoron julkaisseen median, päivämäärän ja lisäksi suorissa lainauksissa puheenvuoron esittäneen poliitikon nimen, mikäli se ei käy leipätekstistä ilmi.

Media	Kpl
Uusi Suomi	11
Yleisradio	10
Helsingin Sanomat	7
Ilta-Sanomat	5
Ilta-lehti	4
Aamulehti	3
Maaseudun Tulevaisuus	3
Kuntalehti	3
MTV	1
Uutislehti Kaleva	1
Satakunnan Kansa	1
Helsingin Uutiset	1
Yhteensä	50

Taulukko 1: Aineiston jakautuminen eri medioiden kesken.

Aineistoni joukkoon kertyi hakutaktiikallani myös muutama soteuudistusta koskeva vieraskolumni, joiden osalta jäin aluksi pohtimaan, otanko ne aineistooni mukaan, kun ne eivät varsinaisesti ole uutisia. Koska vieraskolumnit on julkaistu uutismedioissa, ja ne ovat pääministeri Juha Sipilän sekä valtiovarainministeri Petteri Orpon kirjoittamia ja niissä puidaan soteuudistusta samaan tapaan kuin muissakin soteuutisoinneissa, päätin lopulta ottaa ne mukaan tarkasteluun. Lisäksi aineistossa on yksi uutinen, joka pohjautuu käytännössä kokonaan eduskunnan pitämään täysistuntoon. Keskittyessäni uutisissa nimenomaan poliitikkojen puheenvuoroihin, päädyin pitämään tämän uutisen aineistossani.

Ajalliseksi rajaukseksi muodostui lopulta aivan sattumalta 28.2.2018 - 30.4.2018 eli uutisoinnit kahden kuukauden ajalta. Aineisto alkaa uutisoinneilla kokoomuskansanedustaja Elina Lepomäen sote-kritiikistä, ja jatkuu uutisilla, jotka usein jollain tapaa liittyvät tähän kritiikkiin, eli niissä on kyse esimerkiksi kritiikkiin reagoimisesta niin hallituksen kuin oppositionkin osalta. Aineistossa esiintyy metaforia valtavasti paljon, minkä vuoksi keskityn tutkielmassani rajatusti viiteen suurimpaan metaforiseen lähdealueeseen, joiden avulla soteuudistus aineistossani kuvautuu. Nämä lähdealueet ovat suuruusjärjestyksessä RAKENNELMA, LIIKE, OMAVOIMAINEN ORGANISMI, MATKA ja TAISTELU (ks. taulukko 2). Edellä mainittujen lähdealueiden lisäksi käyn aluvuorossa 3.6 hieman läpi soteuudistuksesta käytettyjä muita, satunnaisempia metaforisia lähdealueita sekä ilmauksia, jotka toistuvat, mutta joiden osalta on hankala havaita selkeää tai ainakaan laajempaa metaforista lähdealuetta.

Kuten taulukosta 2 huomaa, esiintyy edellä mainittujen lähdealueiden lisäksi aineiston puheenvuoroissa melko paljon SÄILIÖ-metaphora, jonka tarkastelun olen kuitenkin tietoisesti rajannut tutkielmastani pois. Päädyin ratkaisuun siksi, koska säiliö-metaphora ilmenee aineistossani käytännössä vain kielen rakenteiden, kuten sisäpaikallissijojen avulla. Kyseistä metaphoraa käytetään helpottamaan abstrakteista asioista puhumista: voimme esimerkiksi sanoa *soteuudistuksessa* tai *soteuudistukseen*, jolloin muodostamme tietynlaisen rajatun lokaation tai kokonaisuuden. Säiliön ja sen rajattuuden hyödyntäminen on usein ainoa tapa viitata abstrakteihin asioihin – joudumme ikään kuin lainaamaan jotakin konkreettista, ulko- ja sisäpuolen omaavaa rajattua entiteettiä puhuaksemme abstrakteista kokonaisuuksista ja olosuhteista. (Lakoff ja Johnson 1980: 29.) Säiliö-metaphora ei välitä kovin paljon rakennetta kuvailemaansa kohdekäsitteeseen (tässä tapauksessa soteuudistukseen), eikä se määritä tarkemmin, minkälaisesta säiliöstä on kyse. Näin ollen metaphora on hyvin neutraali ja laajasti käytettävissä, eikä se ole tarkastelun kannalta kovin olennainen. (Kövecses 2002: 34.) Palaan edellä mainittuihin tutkielman teorialuvussa.

Myös KONEEN tai vastaavan mekanismin käsitettä hyödyntäviä metaphoria esiintyy soteuudistuksen kuvailussa jonkin verran, minkä vuoksi ne on taulukossa erikseen mainittu. Esiintymien määrä ei kuitenkaan riitä viiden yleisimmän lähdealueen joukkoon, minkä vuoksi tarkastelen niitä muut-kategorian yhteydessä alaluvussa 3.6.

METAFORAN LÄHDEALUE	ESIINTYMÄT	PROSENTTIOSUUS
1) RAKENNELMA	160	21,7
2) LIIKE	145	19,7
3) OMAVOIMAINEN ORGANISMI	111	15,1
4) MATKA	63	8,5
5) TAISTELU	59	8
Yhteensä	538	73 %
LISÄKSI		
SÄILIÖ (metaforisuus kielen rakenteessa)	64	8,7
KONE tai vastaava mekanismi	31	4,2
MUUT (ei selvää lähdealuetta tai vain muutama esiintymä)	104	14,1
Yhteensä	737	100 %

Taulukko 2: Metaforien lähdealueet.

1.4 Tutkielman kulku

Tutkielma jatkuu luvun 2 teoriaosuudella, joka jakautuu yhteensä kolmeen alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen ensin kognitiivisen kielitieteen perusperiaatteita tai lähtökohtia, joiden pohjalta merkitysanalyysia usein tehdään (2.1). Teoriaosuuden toinen alaluku käsittelee lyhyesti metaforan perinteistä näkemystä (2.2), ja viimeinen alaluku koskee kognitiivista metaforateoriaa (2.3). Teoriaosuuden jälkeen aloitan analyysiluvun 3, joka jakautuu ensinnäkin viiteen soteuudistusta käsittelevään alalukuun aineistossa esiintyvien suurimpien lähdealueiden perusteella eli edellä esitetyn taulukon (ks. taulukko 2) mukaisesti. Näiden alalukujen lisäksi analyysiluvussa käsitellään soteuudistuksen kuvailussa käytettyjä muita metaforisia lähdealueita alaluvussa 3.6, ja lopuksi viimeisessä alaluvussa 3.7 käsitellään lyhyesti nykyisen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kuvautumista aineistossa.

Tutkielmani päättäluvussa pohdin aluksi hieman tutkielman kirjoittamisen eri vaiheita. Lisäksi teen yhteenvetoa aineistoni metaforisista esiintymistä sekä pohdin niiden taustoja. Tämän jälkeen esitän myös muutaman ajatuksen aiheen jatkotutkimusmahdollisuuksista. Lopuksi pohdin vielä yleisesti kielellä vaikuttamista ja tämän tutkielman merkitystä.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Kognitiivisen kielitieteen ja semantiikan lähtökohtia

Kielitieteen kognitiivinen suuntaus sai alkunsa 1970-luvulla. Suuntaus syntyi vastareaktionä objektivistiselle maailmannäkemykselle ja muun muassa formaalin kielinäkemyksen to-
tusehtosemantiikalle. Koettiin, että merkityksen tulkitseminen sanojen ja maailman välisenä suorana yhteytenä jättää huomiotta hyvin olennaisen osan kielellistä prosessia, nimittäin ihmisen kognition. Kognitiivinen kielitiede on saanutkin kokonaisuudessaan runsaasti inspiraatiota erilaisista psykologisista sekä filosofisista näkemyksistä, jotka myös nostavat ihmisen keskiöön. Kognitiivisen suuntauksen mukaan on mahdotonta tutkia ihmismieltä, ja näin ollen myös kieltä, jos emme ota huomioon ihmisen ruumiillisuutta ja sen avulla koettuja kokemuksia. (Evans & Green 2006: 156, 44.)

Vaikka kognitiivinen lähestymistapa ei ole suuntauksena yhtenäinen, vaan parhaimmillaan hyvinkin sekalainen koulukunta erilaisine näkemyksineen ja tutkimuskohteineen, on

suuntauksen tutkijoilla kuitenkin samankaltaisia lähtökohtia tutkimukselle. Yksi olennaisimmista lähtökohdista on käsitteellisyiden korostaminen merkityksen rakentumisessa. (Evans & Green 2006: 156.) Kirjassaan *Cognitive Linguistics: An Introduction* kielentutkijat Vy-
vyan Evans ja Melanie Green listaavat kognitiivisen semantiikan neljä periaatetta tai lähtö-
kohtaa (mts. 157), jotka olen sulkeisiin vapaasti suomentanut:

1. Conceptual structure is embodied (käsitteellinen rakenne on ”ruumiillistettu”)
2. Semantic structure is conceptual structure (semanttinen rakenne on yhtä kuin käsitteellinen rakenne)
3. Meaning representation is encyclopaedic (merkitys on ensyklopedinen)
4. Meaning construction is conceptualization (merkityksen rakentuminen on käsitteellistämistä)

Jo ensimmäinen periaate nostaa esiin käsitteellisyiden ja sen, kuinka se rakentuu. Ihmismielessä sijaitsee valtava määrä erilaisia käsitteitä, eivätkä ne ole ilmestyneet tyhjästä. Ne ovat rakentuneet ja rakentuvat edelleen ihmisen ruumiillisista, fyysisistä jokapäiväisistä kokemuksista ja yhteyksistä ulkomaailman kanssa. Kokemuksemme ovat aina jossain määrin rajattuja: toisin sanoen voimme ainoastaan kokea jotakin sellaista, joka on meille fyysisesti mahdollista (Evans & Green 2006: 44). Tähän fyysisyyteen tai ruumiillisuuteen liittyy vahvasti skeeman käsite, johon palaan hieman tuonnempana. Toinen edellä mainituista lähtökohdista korostaa, että kielellinen merkitys on käsitteistystä, osa ihmisen ja kognition käsittejärjestelmää (mts. 158). Kolmantena periaatteena on merkityksen ensyklopedisuus. Tällä viitataan siihen, että kielellistä merkitystä ei ole mahdollista erottaa maailmantiedosta, joka kasautuu meille yksilöllisesti. Merkityksen rakentumiseen vaikuttaa aina jokaisen ihmisen oma tausta, kokemus, kulttuuri ja maailmaa koskeva tieto. (Leino 1993: 44-46.) Neljäntenä ja viimeisenä tuodaan esiin näkemys, joka kytkeytyy vahvasti kolmeen aiemmin esitettyyn näkemykseen. Kieli ei itsessään ”koodaa” merkityksiä, vaan sanat ovat pikemminkin kehoituksia tai komentoja, jotka johtavat kohti tietynlaisen tulkinnan rakentumista. Merkitys siis rakentuu ihmisen mielessä aina käsitetasolla. Käsitteellistäminen on monimutkainen prosessi, jonka taustalla on jokaisen ihmisen oma, ensyklopedinen tieto. (Evans & Green 2006: 162.)

Ihmisen käsitteellisen järjestelmän ja eritoten käsitteellistämisprosessin kannalta erilaisen tiedon kategorisointi on keskeisessä asemassa: miten havaitsemme yhtäläisyyksiä tai eroja eri asioiden välillä ja kuinka luokittelemme havaittuja entiteettejä. Kategorisointi sekä

hyödyntää jo aiemmin muodostuneita käsitteitä että samanaikaisesti luo niitä lisää. (Evans & Green 2006: 248.) Lingvisti Zoltán Kövecses (2006: 17-18) kuvailee kategorisoitumista muun muassa seuraavasti: Ihmiset havainnoivat jatkuvasti ympäristöään. Kun havainnoimme eri aistejamme hyödyntäen ympärillämme olevia tai tapahtuvia asioita, muodostamme huomaamattamme erilaisia käsitteellisiä kategorioita – tai vaihtoehtoisesti liitämme havaintomme jo aiemmin luotuihin kategorioihin. Nämä kategoriat myös muodostavat ajatustemme ja samalla kielemme perustan. (Kövecses 2006: 35-36.) Esimerkiksi kohdatesamme saksanpaimenkoiran, voimme kategorisoida sen niin sanotusti ylemmän tai alemman kategorian mukaan. Koiran voi luokitella laajemman eli ylemmän tason mukaan eläimeksi tai nisäkkääksi, perustason kategorian mukaan koiraksi, tai spesifimmin saksanpaimenkoiraksi, olettaen, että tietovarastomme avulla tunnistamme kyseisen koirarodun.

Eräs kategorisointiin liittyvä keskeinen leksikaalisen semantiikan teoria on Eleanor Roschin 1970-luvulla kehittämä prototyyppiteoria. Teorian mukaan merkitys edustuu mielessämme tyypillisten tapausten kautta, eli tietyt merkitykset saattavat edustua mielessämme toisia useammin, jolloin ne nousevat keskeisempään asemaan kuin toiset. Esimerkiksi lintujen tyypillisten ominaisuuksien osalta siivet sekä lentäminen voivat nousta mielikuvissamme olennaiseen osaan, jolloin *varpunen* saatetaan kokea prototyyppiseksi linnuksi, ja lentokyvyn *strutsi* pienine siipineen epäprototyyppiseksi. Prototyyppiteorialla ei viitata sanan välttämättömiin ehtoihin merkitystä määriteltäessä, kuten klassiseen ja jyrkkärajaiseen kategorisointiin nojaavassa komponenttianalyysissä tehdään. Esimerkiksi sanan *tuoli* prototyyppiin semanttisiin ominaisuuksiin kuuluu, että siinä on neljä jalkaa ja selkänöjä, mutta nämä ominaisuudet voivat yhtä lailla puuttua, koska on olemassa myös yksijalkaisia ja selkänöjätomia tuoleja. (Leino 1993: 36-37.) Prototyyppillä viitataan näin ollen vain sanan tyypillisimpään jäseneen. Komponenttianalyysissä taas pohditaan sanan välttämättömiä ehtoja, joiden avulla merkitys rakentuu, kuten esimerkiksi että *tytön* on oltava naispuolinen ja lapsi tai vähintäänkin nuori, sillä muutoin kyseessä ei ole tyttö.

Aiemmin mainittuun merkityksen ensyklopedisuuteen liittyvät kehykset (frames). Idean kehyksistä esitteli lingvisti Charles Fillmore. Kehyksillä viitataan tietorakenteisiin tai skeemoihin, jotka saavat alkunsa ihmisten jokapäiväisistä kokemuksista (Evans & Green 2006: 166). Otetaan esimerkkinä sana *maanantai*. Voimme kuvailla, että *maanantai on viikon ensimmäinen päivä*. Kuvauksessa on tosin järkeä ainoastaan silloin, kun ymmärrämme siinä käytetyn käsitteen, eli *viikon*. Voimme toki kuvailla maanantaita lyhyemminkin, ilmaisemalla että *maanantai on päivä*, mutta yhtä lailla tämäkin kuvaus vaatii jonkinlaisen taust-

tatiedon. Voimme näin ollen kuvata *maanantaita* ymmärtäessämme sen aina suhteessa tiettyyn, taustalla olevaan tietokehykseen tai -kehyksiin, joita tässä tapauksessa ovat esimerkiksi luonnollinen auringon liike ja seitsenpäiväinen kalenteriviikko. Suuri osa maailmaa koskevista käsityksistämme rakentuu kehysten kautta, jotka assosioimme aina tiettyihin kategorioihin. Kehykset sisältävät hyvin paljon erilaista tietoa maailmasta. (Kövecses 2006: 65, 69.) Kehys toimii siis aina olennaisena käsitteen taustarakenteena, koska sitä vasten meillä on kyky hahmottaa tietty entiteetti (Leino 1993: 74).

Ajatukset ruumiillisuuteen perustuvasta kognitiosta ja merkityksen käsitteellisyydestä kirvoittivat teorian mielikuvaskeemoista (image schemas) (Evans & Green 2006: 177). Ruumiillisuuteen perustuvat kokemuksemme vaikuttavat olennaisella tavalla kognitioomme: me voimme puhua ainoastaan asioista, jotka pystymme havainnoimaan tai kuvittelemaan – ja asiat, jotka me pystymme havainnoimaan ja kuvittelemaan, saavat alkunsa ruumiillisista kokemuksistamme (mts. 46). Teorian kehittäneen filosofi Mark Johnsonin mukaan keholliset kokemuksemme ilmenevät kognition tasolla mielikuvaskeemojen avulla tai niiden kautta. Ollessamme vuorovaikutuksessa ympäristömme kanssa meille syntyy havainnoimalla erilaisia aistikokemuksia, ja näistä kokemuksista rakentuu skeemoja – hieman samaan tapaan kuin edellisessä kappaleessa mainitut kehyksetkin rakentuvat (mts. 178). Skeemat ilmenevät tietynlaisina ihmisen perustason yleistävinä hahmotuksina ja käsitteinä, joita ovat esimerkiksi KONTAKTI, SÄILIÖ sekä TASAPAINO¹⁷. Nämä perustason käsitteet ovat olennaisia, sillä ne liittyvät vahvasti niin kutsuttuihin esikäsitteellisiin kokemuksiin, joita ihminen kokee fyysisen ruumiinsa avulla. Skeemat toimivat oikeastaan ihmismielen ensimmäisinä, perustavanlaatuisina käsitteinä; koko käsitteellisen järjestelmän pohjana, mitä kautta ne yhdistyvät myös kielen rakenteisiin. Yksittäinenkin skeemakäsitem voi täten olla lähtökohtana monille paljon spesifimmille käsitteille. Ruumiillisten skeemojen rakentuminen on myös käsitteellisten metaforien (conceptual metaphor) muodostumisen perustana. (mts. 46, 180.)

Johnson korostaa tässä kohtaa skeemojen rakentumisen yhteyttä ihmisen spatiaaliseen orientaatioon: vertikaaliseen eli pystysuoraan akseliin. Kävelemme pystysuorassa, ja kehosamme pää on ylimpänä ja jalat alimpana. Kun huomioimme näiden tosiasioiden lisäksi painovoiman, joka aiheuttaa irrallisten esineiden putoamisen, tulee meidän näin ollen kumartua ja katsoa alaspäin poimiaksemme pudonneet esineet, ja toisaalta suunnata katseemme ylöspäin kurottuaksemme nouseviin esineisiin. Näin ollen fysiologia, eli tässä tapauksessa ihmi-

---

¹⁷ Kognitivistit merkitsevät perustason käsitteet sekä skemaattiset ylrakenteet yleensä kapiteelein.

sen vertikaalinen akseli yhdessä painovoiman kanssa, on vaikuttamassa ihmisen ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen. Edellä mainittu vuorovaikutus johtaa Johnsonin mukaan skeemaan UP-DOWN (ylös-alas). (Evans & Green 2006: 178.) Tämä spatiaaliseen orientaatioon perustuva skeema on keskeisessä roolissa suuntametaforien (orientational metaphor) rakentumisessa, mistä kerron lisää seuraavassa pääluvussa.

George Lakoffin ja Mark Johnsonin mukaan ruumiillisuuteen liittyvät ja skeemoista syntyneet perustason käsitteet, kuten KONTAKTI, SÄILIÖ sekä TASAPAINO voivat myös laajentua ja tarjota sitä kautta lisää abstrakteja käsitteitä sekä käsitteellisiä alueita, jotka ovat luonteeltaan rakenteellisia. Tätä kutsutaan käsitteelliseksi projektioksi (conceptual projection) eli heijastukseksi. Esimerkiksi käsittemetafora, jonka otan käsittelyyn seuraavassa pääluvussa, on Lakoffin ja Johnsonin mukaan eräs käsitteellisen projektion muodoista. Projektionäkemys mukaan kykenemme puhumaan abstrakteista käsitteistä (mm. tunteet tai vastaavat henkiset tilat) metaforien kautta saadun rakenteellisuuden vuoksi. Abstraktit käsitteet saavat siis tietynlaisen rakennetta perustavanlaatuisen käsitteen, kuten SÄILIÖN, avulla. (Evans & Green 2006: 46.) Esimerkkinä lause *ihmiset elävät pelossa*, jossa adverbialitäydennyksen sisäpaikallissijan eli inessiivin pääte viittaa nimensä mukaisesti johonkin konkreettiseen, rajattuun sisätilaan. *Pelko* on tunne, ja se on käsitteenä sen verran abstrakti, että tarvitsemme sen ymmärtämisen avuksi konkreettisemmän, fyysisen käsitteen. Tai vastaavasti lause *halitus on kriisissä*, jossa adverbialitäydennys viittaa myös inessiivin päätteellään tietynlaiseen tilaan eli konkreettisemmin SÄILIÖÖN, ja sen kautta käsitteellistettyyn tunteeseen. Käsitämme siis tunteen tai henkisen tilan, kuten pelon tai kriisin, tässä tapauksessa SÄILIÖ-käsitteen avulla.

Merkityksen rakentuminen on siis kognitiivisten kielentutkijoiden mukaan dynaaminen prosessi, joka pohjautuu perustavanlaatuisesti käsitteellistämiseen. Erilaiset lausumat toimivat tietynlaisina ohjeina ihmisen monimutkaisille, mutta väliaikaisille käsitteellisille alueille (current discourse space), jotka kasautuvat jatkuvasti käynnissä olevan keskusteludiskurssin johdosta. Näihin väliaikaisiin käsitteellisiin alueisiin viitataan myös nimellä mental spaces (mentaaliset tilat). Näiden tilojen ja eritoten niiden välisten yhteyksien avulla puhujan on mahdollista palata aiemmin rakentuneeseen mentaaliseen tilaan käynnissä olevan keskustelun aikana. Tästäkin näkökulmasta katsottuna yksittäiset lausumat eivät siis suoraan ilmaise merkitystä. Teorian keskeisin näkemys näin ollen on, ettei lausumia voi tarkastella eristyksissä niiden kontekstista, jolloin semantiikan ja pragmatiikan välille ei voi vetää selvää rajaa. Kieli ohjaa merkityksen rakentumista aina kussakin kontekstissa. (Evans & Green 2006: 363-364.)

2.2 Perinteinen näkemys metaforasta

Metaforia eli kielikuvia on tutkittu kauan, jo antiikin ajoista lähtien. *Runousopin* kirjoittaja Aristoteles oli tiettävästi ensimmäisiä metaforan tutkijoita. Aristoteles liitti metaforien käytön lähinnä runouteen: metaforien avulla tavallisesta kielestä voitiin tehdä runoutta, tuoda kieleen tietynlaista retorista tehoa. Aristoteleen kuvauksen mukaan metafora syntyy, kun nimeämme jonkin henkilön tai asian käsitteellä, joka kuuluu jollekin toiselle. Klassisen näkemyksen mukaan metafora on kielellinen ilmiö. (Saeed 2003: 346.) *Elämä on matka* on yleinen esimerkki metaforasta, jossa vertaamme kahta eri asiaa käyttämättä *kuin*-sanaa näiden välissä. Metaforan rakenteesta on esitetty seuraavanlainen, semanttinen kaava:

X on ikään kuin Y, suhteessa Z

Yllä olevassa kaavassa X edustaa siis puhujan tarkoittamaa kategorialla, ja Y sitä, mihin tämä vertautuu. Z edustaa näiden kahden välistä suhdetta, eli minkälaisen ominaisuuksien perusteella vertaus tehdään. Usein käytetään myös termejä kuten *kuvattava* (X), *kuva* (Y) sekä *peruste* (Z). Vaikka toisiinsa verrattavat X ja Y kuuluvatkin useimmiten eri käsittealueisiin tai -kenttiin (domain), on niiden (tai niitä edustavien prototyyppien) välillä usein jonkinlaisia stereotyyppisiä piirteitä, jotka niitä yhdistävät. Sanavalinnan tekee kuitenkin aina kielenkäyttäjä, ja valinnan taustalla voi olla hyvin tietoinen, kahden selvästi toisistaan poikkeavan käsitteen vertailu seuraavanlaisesti: ”tiedän hyvin, että X ei ole Y, mutta käytän vertausta joka tapauksessa, sillä haluan antaa vastaanottajalle käsityksen, että mielestäni käsitteissä on samankaltaisuutta”. (Koski 1992: 13-14.) Juuri tämänkaltaisilla tietoisilla valinnoilla on usein tarkoituskin vaikuttaa kuulijaan tai lukijaan, minkä vuoksi puhutaankin retorista keinoista.

Tiettyihin metaforiin olemme vuosien saatossa jo niin tottuneita, että emme edes tunnista niitä enää metaforiksi. On täysin normaalia puhua esimerkiksi *pöydän- tai lampunjalasta* – vaikka *jalkaa* määrittellessämme visualisoimme sen yleensä elollisen entiteetin jäseneksi, raajaksi. Kun metaforan alkuperä ei ole helposti havaittavissa tai se on ylipäättään sulautunut puhuttuun yleiskieleen, sitä kutsutaan usein konventionaaliseksi tai metaforisesti kuolleeksi metaforaksi. (Koski 1992: 14.) Kielen idiomaattisuus sekä vakiintuneet sanonnat tulee ottaa huomioon, vaikka rajanveto onkin edellä mainittujen kohdalla ajoittain hankalaa.

2.3 Kognitiivinen metaforateoria

Kuten tähän mennessä on käynyt ilmi, kognitiivinen kielentutkimus nostaa kielen ja ajattelun välisen suhteen keskeiseksi tutkimuskohteeksi. Eräänä kognitiivisen semantiikan olennaisimpana teoriana voidaan pitää kognitiivista metaforateoriaa tai toiselta nimeltään käsittemetaforateoriaa, jonka näkemykset edesauttoivat kognitiivista lähestymistapaa kokonaisuudessaan ottamaan isoja harppauksia eteenpäin (Evans & Green 2006: 286).

Perinteisen metaforanäkemyksen lähtökohtia ovat siis olleet näkemykset, joiden mukaan metafora on vain kielen ilmiö, joka rajautuu ainoastaan taiteellisiin tarkoituksiin. Tämän näkemyksen mukaan käytämme metaforaa pelkästään silloin, kun haluamme luoda puheeseemme jonkin erikoisen, retorisen tehosteen – ja täten pärjäämme siis vallan hyvin ilman metaforia. (Kövecses 2002: vii-viii.) Näitä lähtökohtia haastettiin alun perin jo 1800-luvun lopulla nuorgrammatiikan toimesta, joskin näkyvimmin vasta vuonna 1980 George Lakoffin ja Mark Johnsonin julkaistua klassikkoteoksensa *Metaphors we live by*. Kognitiivisen suuntauksen kielitieteilijät Lakoff ja Johnson korostivat teoksessaan näkemystä, jonka mukaan metafora kuuluu runouden lisäksi myös aivan tavalliseen, jokapäiväiseen kieleemme. Näkemyksen mukaan metafora ei ole myöskään vain kielellinen seikka: metaforisuutta ei liity ainoastaan puheeseemme, vaan itse asiassa mielemme kaikkine ajatuksineen rakentuu metaforisesti. (Mts. 3.) Teoria kyseenalaisti samalla näkemykset konventionaalistuneesta tai kuolleesta metaforasta: arkikieleen yleistyneet, huomaamattomatkin metaforiset rakenteet eivät ole sattumanvaraisesti rakentuneita, ja ne tulee huomioida myös olennaisena osana ajatus- ja käsitteellistämisprosessiamme.

Ihmisen ruumiillisuus ja sen avulla koettujen asioiden käsitteellistäminen osana merkityksen rakentumisprosessia koskee näin ollen myös metaforia. Lakoffin ja Johnsonin mukaan koko käsitteellinen järjestelmämme, jonka avulla ajattelemme ja toimimme – eli käytämme myös kieltä – on kauttaaltaan metaforinen (Mts. 3). Toisin sanoen ihmisen ajatusprosessit ovat laajalti metaforisia, ja kenties juuri metaforien avulla meillä on kyky ymmärtää esimerkiksi abstrakteja asioita (Onikki 1992: 33). Kognitiiviseen metaforateoriaan liittyy olennaisesti ajatus käsitteellisestä metaforasta (tai käsittemetaforasta). Tällä viitataan siihen, että jokaisen metaforisen ilmauksen taustalla on jonkinlainen perusta eli käsite, johon metafora perustuu, ja josta jokainen yksittäinen metaforinen ilmaus motivoituu. (Lakoff & Johnson 1980: 4.) Esimerkiksi kun kuvailemme jotakin elämänvaihettamme sanomalla, että *matkassamme oli monta mutkaa*, on tämän ilmaisun taustalla laajempi, käsitteellinen metafora

ELÄMÄ ON MATKA, josta ilmaus on motivoitunut eli saanut alkunsa. On kuitenkin huomiotava metaforien yksisuuntaisuus: ELÄMÄÄ voidaan käsitteellistää MATKAN keinoin, mutta MATKA ei rakennu ELÄMÄN keinoin (Evans & Green 2006: 296). Metaforat ovat luonteeltaan osittaisia. Esimerkiksi metaforassa TEORIAT OVAT RAKENNUKSIA ainoastaan tietyt aspektit korostuvat, jolloin aina jotkin toiset aspektit jäävät huomiotta. Voimme esimerkiksi kuvata, miltä *pohjalta* jokin teoria on *rakennettu*, onko se *vankea* vai *horjuva*, mutta emme kuitenkaan puhu teorian ovista, käytävistä tai ikkunoista. (Kövecses 2002: 80.) Sama osittaisuus on havaittavissa soteuudistusta koskevissa rakennelma-analogioissa.

Kognitiivisessa semantiikassa vallitsevan näkemyksen mukaan käsitteellinen metafora määrittyy seuraavasti: jokin käsitteellinen alue ymmärretään toisen käsitteellisen alueen avulla tai sen kautta. Vertausprosessissa on erotettavissa siis kaksi käsitettä, A ja B, joiden välillä nähdään systemaattisia vastaavuuksia: koetaan, että olennaiset elementit käsitteestä B vastaavat tiettyjä olennaisia elementtejä käsitteestä A. Näitä käsitteellisiä vastaavuuksia kutsutaan kuvautumiksi (mappings). (Kövecses 2002: 4, 6.) Metaforien yhteydessä puhutaan lisäksi lähde- ja kohdealueesta. Metaforan lähdealueena (source) on usein fyysisempi, konkreettisempi käsite, ja metaforan kohdealueena (target) on taas metaforan kohde – eli asia, joka ymmärretään metaforisesti, usein abstraktimpi käsite. Näin ollen esimerkiksi metaforassa ELÄMÄ ON MATKA -metaforan kohteena on abstraktimpi ja vaikeammin hahmotettava käsite eli ELÄMÄ, ja lähteenä konkreettisempi, helpommin käsitettävä MATKA. (Kövecses 2006: 116-117.) Samaa lähdealuetta hyödyntävässä RAKKAUS ON MATKA -metaforassa lähdealueen elementtejä kuvautuu kohdealueen elementteihin seuraavaan tapaan (Kövecses 2002: 7):

<u>Lähdealue: MATKA</u>		<u>Kohdealue: RAKKAUS</u>
matkustajat	->	rakastajat
kulkuneuvo	->	parisuhde
matka	->	suhteen tapahtumat
etäisyys	->	suhteen kehittyminen
esteet	->	suhteen vaikeudet
suunnat	->	miten edetä suhteessa
määränpää	->	suhteen tavoite

Ruumiillisista kokemuksista alkunsa saavat skeemat eli erilaiset perustavanlaatuiset tietorakenteet liittyvät tähän kokonaisuuteen toimimalla ihmisen koko käsitejärjestelmän perustana, kuten aiemmassa pääluvussa tuotiin esiin. Lakoff ja Johnson molemmat esittivät mielikuvaskemateoriaa hyödyntäen, kuinka skeemat voivat toimia lähdealueena metaforisessa kuvautumisprosessissa. Esimerkiksi lähdealueen käsite MATKA tuo mieleemme yllä mainitut seikat kuten *matkustaja(t)*, *kulkuneuvo*, *lähtöpaikka*, *määränpää* jne., jolloin ne ovat kaikki osana MATKA-käsitteen skeemaa eli niin sanottua vaikutusalaa. (Evans & Green 2006: 300.) George Lakoffin näkemys, invarianssihypoteesi, korostaa metaforan rakenteen säilymistä. Metafora sitoo kaksi käsitealuetta toisiinsa ja niiden välillä havaittava samankaltaisuus perustuu nimenomaan rakenteellisuuteen, vaikka tässä kohtaa täytyykin muistuttaa, että metaforinen vastaavuus on aina osittaista. Lakoffin oletuksen mukaan se osa lähdealueen rakenteesta, jota metaforinen kuvautuminen koskee, säilyttää skemaattisen rakenteensa. (Onikki 1992: 34.) Yksinkertaistetusti, voimme esimerkiksi ymmärtää KUOLEMA-käsitteen (kohdealue) VIIKATEMIEHEN käsitteellä (lähdealue) tai vastaavalla tuhoa aikaan saavalla henkilöllä, mutta metaforan lähdealueena ei siis voi olla mikä tahansa agentti, kuten vaikkapa LASTENVAHTI. (Evans & Green 2006: 302.)

Lakoff ja Johnson ovat jaotelleet metaforat struktuuri-, suunta- ja ontologisiin metaforiin. Struktuurimetaforasta eli rakennemetaforasta puhutaan silloin, kun metaforan lähdealueesta tuotetaan suhteellisen paljon tietoa kohdealueeseen. Tällaisten metaforien kognitiivinen funktio on mahdollistaa puhujia ymmärtämään jokin ilmiö tai asia (kohde A) jonkin toisen ilmiön tai asian (lähde B) kautta. Ymmärrys tapahtuu käsitteellisten kuvautumien avulla, kuten voimme huomata esimerkiksi äskeisestä RAKKAUS ON MATKA -metaforasta: käsitteestä A tietty elementti vastaa mielestämme käsitteen B elementtiä. (Kövecses 2002: 33.) Yksittäiset metaforiset ilmaukset liittyvät siis järjestelmällisesti metaforisiin käsitteisiin, eli ymmärrys ei tapahdu ainoastaan kielen tasolla. Juuri sen vuoksi voimme kieltä tutkimalla samalla tutkia, kuinka ihminen jäsentää ympäristöään. (Salmi 1994: 175.) RAKKAUS ON MATKA -esimerkissäkin käsitteet sekä niiden väliset kuvautumat tuntuvat noudattavan helposti ymmärrettävää logiikkaa.

Ontologinen metafora ei välitä yhtä paljon kognitiivista rakennetta kohdekäsitteeseen kuin mitä struktuurimetafora. Ontologisten metaforien funktiona on tarjota lähinnä yleistä ontologista tilaa kategorioihin, jotka koostuvat abstrakteista kohdekäsitteistä – aivan samaan tapaan kuten soteuudistuskin tulee hyödyntäneeksi ontologisuutta abstraktiutensa vuoksi. Toisin sanoen käsitämme kokemuksemme jonkin esineen, aineen tai säiliön ehdoin, kuitenkin sen tarkemmin määrittämättä, minkälainen esine, aine tai säiliö on kyseessä. (Kövecses

2002: 34.) Usein etenkin erilaiset henkiset tilat tai tunteet käsitetään rajatuksi alueeksi SÄILIÖ-metaforan avulla. Esimerkiksi englannin kielessä hyödynnetään SÄILIÖ-metaforaa käyttämällä ilmaisua *I'm in love*. Myös erilaiset aktiviteetit, kuten pelit, hyödyntävät tätä metaforaa. Suomen kielessä SÄILIÖN hyödyntäminen ilmenee inessiivin päätettä käyttäessä: *pelissä täytyy osata juosta*. (mts. 35.) Ontologinen metafora siis kuvaa mm. ilmiöitä, tunteita, tapahtumia tai toimintaa kokonaisuuksina, joilla on ulottuvuuksia, kuten säiliölläkin on sisä- sekä ulkopuoli. Ilmiöt, tapahtumat tai muut entiteetit voidaan ymmärtää myös elollisina olentoina. Ne voidaan personifioida, joka tarkoittaa, että elollistamme ne, antamalla niille inhimillisiä piirteitä: *elämä petti minut* (mts. 35) tai *sote otti askeleen taaksepäin*.

Suuntametaforat (orientational metaphors) välittävät vielä vähemmän käsitteellistä rakennetta kohdekäsitteeseensä kuin ontologiset metaforat (Kövecses 2002: 35). Suuntametaforat eivät rakennu jonkin toisen käsitteen ehdoin, vaan sen sijaan ne organisoivat kokonaista käsitejärjestelmää hyödyntäen toista järjestelmää. Nimitys suuntametafora viittaa suoraan sen funktioiden liittymiseen ihmisen spatiaaliseen orientaatioon eli suuntiin, kuten ylös-alas, sisään-ulos, edessä-takana, päällä-pois ja syvä-matala. Edellä mainitut suuntaukset eivät siis ole arbitraarisia, sillä ne ovat saaneet alkunsa skeemoista, jotka taas rakentuvat ruumiillisuudestamme sekä yhteydestämme fyysisen ympäristön kanssa. (Lakoff & Johnson 1980: 14.) Suuntametaforalla käsitteellistetään siis spatiaalista orientaatiota. Kun olemme ylhäällä (UP), kykenemme paremmin erilaisiin fyysisiin suorituksiin, mutta kun olemme alhaalla (DOWN) esimerkiksi istuen tai maaten, fyysiset mahdollisuutemme ovat rajoitetummat. Näin ollen henkistäkin tilaa kuvaillessamme spatiaalisuus korostuu: kuljemme *pää pilvissä*, kun olemme iloisia, mutta *mieli on maassa*, kun olemme surullisia. Lisäksi kunnollinen ryhti ja selkä suorassa oleminen assosioidaan useimmiten positiiviseen tunnetilaan, kun taas kumarassa olo korreloi surun kanssa – ja juuri näihin kokemuksiin käsittemetafora ILO ON YLHÄÄLLÄ – SURU ON ALHAALLA pohjautuu (Salmi 1994: 176). Lisäksi horisontaalisessa liikkeessä *eteenpäin* luo usein positiivisempia konnotaatioita kuin *taaksepäin*. Näkemys perustuu käsitteistykseen AIKA ON LIIKKUVA OBJEKTI, jossa abstrakti aika on määritetty ontologiseksi entiteetiksi (*aika rientää*), jolla on eteen-taakse orientaatio, kuten liikkuvalla esineelläkin usein on. Tulevaisuus mielletään länsimaissa edessäpäin olevana ja näin ollen myös luontevana, tavoiteltavana sekä positiivisena. (Lakoff & Johnson, 1980: 42-43.) Myös esimerkiksi soteuudistuksen valmistelun jatkaminen on uudistuksen liikkumista *eteenpäin*.

Koska kognitiivisen semantiikan mukaan merkityksen rakentuminen pohjautuu nimenomaan ruumiillisuutemme avulla koettuihin kokemuksiin, keskittyvät tutkimukset ymmärrettävästi usein myös käsitteellisten metaforien tarkasteluun. Esimerkiksi *Osakkeet ovat*

nousussa on täysin tavanomainen lausuma, mutta ottaessamme sen tarkempaan tarkasteluun, voimme huomata, että ilmaisun taustalla yhdistyvät käsitekentät MÄÄRÄ sekä VERTIKAALINEN KORKEUS. Käsitteellistämisen taustalla on looginen näkemys, jonka mukaan ymmärrämme isomman määrän kasvaneen korkeuden kautta, ja vastaavasti pienemmän määrän laskevalla korkeudella. Ymmärrys perustuu jokapäiväisiin kokemuksiimme: esimerkiksi kun kaadamme maitoa lasiin, isompi maidon määrä lasissa on samanaikaisesti myös korkeammalla lasissa. Korkeuden sekä määrän välillä on siis selvästi havaittava korrelaatio. Samankaltainen korrelaatio on nähtävissä, kun pinoamme hedelmiä: mitä enemmän hedelmiä, sitä korkeampi pino. (Evans & Green 2006: 164.)

Ajatus laajemmista, jopa kansainvälisistä käsittemetaforista, jotka motivoivat jokaista yksittäistä metaforista ilmausta, on toki saanut ajan saatossa kritiikkiäkin. Kritiikki on keskittynyt pääosin muutamaan eri seikkaan, kuten muun muassa siihen, että monet metaforat ovat idiominkaltaisia, kulttuurisidonnaisia ilmaisuja, joiden motivoitumista on hyvin vaikea, ellei jopa mahdoton hahmottaa. Esimerkiksi sekä englannin että suomen kielessä käytössä oleva idiomaattinen ilmaus *hiustenhaljominen* (to split hairs) on yksittäisenä metaforana motivoitunut, joskin sitä voi olla hankalampi selittää kognitiivisen metaforateorian avulla ja löytää yhteyttä laajempaan käsitealueeseen¹⁸. (Kövecses 2008: 171.) Myös metaforien ja niiden skemaattisuuden näkeminen liian laajana on aiheuttanut kritiikkiä: koska metaforinen vastaavuus on vain osittaista, tulisi käsittemetaforienkin kattaa kapeampia alueita (mts. 174).

Ei niinkään edellä mainittuihin ongelmiin liittyen, joskin silti yhtenä olennaisena apukeinona metaforien tarkasteluun kehitettiin teoria nimeltään Conceptual Blending Theory. Tätä Gilles Fauconnierin ja Mark Turnerin kehittämää teoriaa kuvaillaan usein Fauconnierin Mental Spaces Theoryn¹⁹ jatkeeksi. Blending- eli nk. sulautumisteorian syntyyn on lisäksi vaikuttanut olennaisesti kognitiivinen metaforateoria. Blending-teoria sai alkunsa, kun sekä Fauconnier että Turner huomasivat, kuinka edellä mainittujen teorioiden puitteissa on ajoittain mahdotonta kuvata merkityksen rakentumista. Keskeinen lähtökohta sulautumisteoriassa onkin se, että merkitys on usein paljon enemmän kuin vain osiensa summa. *Tuo kirurgi on teurastaja* toimii esimerkikilauseena, joka motivoi tämän sulautumisteorian syntyä.

---

¹⁸ Tämänkin voi tosin pohjimmiltaan nähdä liittyvän eri käsitealueiden, kuten määrän ja laajuuden väliseen korrelaatioosuuteeseen: mitättömät asiat ovat pikkuseikkoja ja näin ollen kapeita halkaistavaksi (Onikki-Rantajääskö, 2019).

¹⁹ Mental Spaces Theory (mentaalisten tilojen teoria) on ranskalaisen lingvistin Gilles Fauconnierin kehittämä teoria, jonka mukaan merkityksen rakentumiseen sisältyy kaksi prosessia: mentaalisten tilojen rakentuminen, sekä kuvautumien vakiinnuttaminen näiden mentaalisten tilojen välillä. Kuvautumien välisiä suhteita ohjaa aina kulloinenkin diskurssin konteksti. (Evans & Green 2006: 368.) Mentaalinen tila on kuin ”käsitteellinen paketti”, joka kasautuu hiljalleen kokoon keskustelun edetessä.

Kuinka selittää lauseeseen liittyvä pejoratiivinen assosiaatio kognitiivisen metaforateorian keinoin? Vaikka teurastajan ammatti onkin arvostettu, luo tämä metafora eli kirurgiin vertaaminen kuitenkin selkeän negatiivisen merkityksen: väitteen kirurgin epätevyydestä, joka ei avaudu pelkästään lähde- ja kohdealueiden välisiä kuvautumia tarkastelemalla. (Evans & Green 2006: 400-402.) Sulautumisteoria korostaakin lähde- ja kohdealueen välistä interaktiota, kun niiden välillä ei esiinny luontaista vastaavuutta (Kövecses 2006: 276).

Kun käsittemetaforan taustalla on kaksi käsitealuetta, jotka liittyvät toisiinsa kuvautumien kautta, niin sulautumisteoria hyödyntää samanaikaisesti (vähintään) neljää eri käsitealuetta tai (mentaalista) tilaa. On skemaattisen perusrakenteen geneerinen alue (generic space), kaksi tai useampi syötealuetta (input spaces) sekä sulautumisalue (blended space). Syötealueet toimivat tässä hieman samaan tapaan kuin metaforateorian lähde- ja kohdealue, ja niiden välinen interaktio on keskeistä. Geneerinen alue kasaa yhteen metaforan yleisen tapahtumarakenteen, lähde- ja kohdealueiden yhteistä abstraktia rakennetta kuvaavan skeeman. Sulautumisalueessa yhdistyvät syötealueiden spesifeimmät tiedot, joita ei ole muissa alueissa huomioitu. Tämä sulautumisalue on mielikuvituksemme rakentama tila, jossa sekoittuvat metaforan lähde- ja kohdealue, ja toisin kuin käsittemetaforateoriassa, myös kohdealue on vaikuttamassa lähdealueen tulkintaan. Teoriaa motivoineen metaforisen ilmaisun kohdalla nousee sulautumisalueessa esiin esimerkiksi se tosiasia, että vaikka molemmat ammatit ovat arvostettuja, poikkeavat niiden tavoitteet toisistaan täysin: toinen pyrkii pelastamaan ihmishenkiä, kun taas toinen tappaa ja työskentelee kuolleen eläimen parissa. (Evans & Green 2006: 404-405.) Sulautumisteorian tarjoamien työkalujen avulla metaforan käytännön merkityksen rakentuminen konnotaatioineen selittyy helpommin.

3 Soteuudistuksesta käytettyjen metaforien lähdealueita

3.1 Soteuudistus RAKENNELMANA

Soteuudistushanke kuvautuu aineistossa useimmiten erilaisista osista koostettavana, kesken-eräisenä RAKENNELMANA, jota hiljalleen rakennetaan, toisin sanoen valmistellaan. Huonosti valmisteltuna tai epäonnistuneena rakennelma voi esiintyä heikkona tai epätasapainoisena. Tyypillisesti myös teoriat tai ideat esiintyvät rakennelmina, jotka *pohjautuvat* johonkin tai saavat jostain *tukea* (Lakoff & Johnson 1980: 46). Esimerkeissä myös soteuudistus voidaan

ajatella idean tasolla olevana rakennelmana. Rakennelma-vertauksia on laskelmieni mukaan 160 kappaletta aineiston metaforisten kokonaisesiintymien ollessa 737. Prosentuaalisesti esiintymiä on noin 22 prosenttia, eli reilu viidesosa koko aineistosta.

Yleisin metaforisesti käsitettävä verbi tässä kategoriassa ja samalla koko aineistossa on *kaatua*, joka toistuu 24 kertaa. *Kaatua* on yksipaikkainen, intransitiivinen verbi, joten se ei saa täydennykseen objektia, vaan verbin täydennyksenä on vain subjekti: verbi täydentyy tiedolla siitä, *kuka* tai *mikä* kaatuu (VISK § 459). Aineiston *sote kaatuu* -puheenvuoroissa ei tuoda aina adverbialitäydennyksenkään avulla ilmi, mihin tai minkä seurauksena uudistus kaatuu. Kenties kaatumisen aiheuttajaa ei koeta relevantiksi tiedoksi tai kaatumiseen johtavat tapahtumat voidaan nähdä liian monimutkaisena ilmaistavaksi.

Sote kaatuu -puheenvuoroissa voidaan toki käsitteistää ilmaistu asiantila myös tapahtumana, jossa *sote* on elollistettu tai jonkinlainen omavoimainen organismi (ks. analyysiluku 3.3). Esimerkiksi ihmisen kanoniseen olotilaan kuuluu vertikaalinen orientaatio, seisoma-asento, ja kaatuminen viittaa tämän pystyasennon kumoutumiseen (Onikki 1992: 48). *Kaatua*-verbi viittaa ennen kaikkea asennon muutokseen ja sisäiseen liikkeeseen (VISK § 459), joiden perusteella esiintymät olisi voinut lisätä myös *LIKE*-kategoriaan (ks. alaluku 3.2). Kuitenkin kontekstin ja kaatumisen kertaluontoisuuden perusteella tulkitseen, että aineistossa esiintyvällä kaatumisella viitataan tietynlaiseen luhistumiseen, kumoutumiseen tai romahtamiseen (KS 2018, s.v. *kaatua*), jotka taas yhdistyvät pystyssä olevaan rakennelmaan, jota hiljalleen kasataan tai rakennetaan. Tyypillinen rakennus tai rakennelma on myös kanonisessa funktionaalisessa tilassa, kun se on pystyssä: vertikaalinen orientaatio kuuluu olennaisena sen olotilaan (Onikki 1992: 48). Ilmaisujen taustalla on siis kanoninen pystyssä olemisen olotila, joka on tarkoituksenmukaista ja tavoitteellista, ja näin ollen *kaatuminen* on tämän toivotun pystysuuntaisen olotilan vastaista.

- 1) Sipilä totesi eilen torstaina, että hallitus kaatuu, **jos sote-uudistus kaatuu**, jolloin pidettäisiin uudet vaalit. (US, 2.3.2018)

Aineistossa toistuu melko usein esimerkin 1 kaltainen, indikatiivimuoduksella ilmaistu väääjäämätön tai jopa uhkailevuutta ilmaiseva pääministeri Sipilän puhe siitä, että jos soteuudistus kaatuu, kaatuu myös hallitus. *Jos*-konjunktioilla on konstruoitu indikatiivimuotoinen eh-

tolaase, joka esittää seurauksen mahdollisesti toteutuvana, kun konditionaalimodusta käyttäen ehto jäisi hypoteettisemmalle tasolle (VISK § 1135). Lauseiden välillä on lisäksi kausaalisuutta: lauseissa ilmaistut asiantilat voidaan tulkita olevan keskenään syyn ja seurauksen suhteessa, eli tietty asiointila ilmoitetaan toisen asiantilan aiheuttajaksi (VISK § 1128). Uudistuksen ja hallituksen välinen yhteys tai suhde korostuu, ja ne ovat tulkittavissa eräänlaisina vierekkäisinä, toisiaan tukevinä rakennelminä tai sen osina: jonkinlaisina pystyinä rakennelmaelementteinä, jotka ovat riippuvaisia toisistaan. Ehkä hieman paradoksaalisesti-kin hallitus ilmaisee olevansa riippuvaisempi soteuudistuksesta kuin soteuudistus sitä valmistelevasta hallituksesta.

Soteuudistuksen ja siihen liittyvän valinnanvapausesityksen kaatumista ennakoivassa puheenvuorossa 2 on poikkeuksellisesti tuotu adverbialitäydennysten avulla esiin kaatumisen aiheuttajat, jotka kokoomuksen Elina Lepomäen mukaan tulevat olemaan *EU-lainsäädäntö* ja *EU-oikeus*. Ennakoiva puhe ilmaistaan indikatiivilla eli todellisena, vaikka uudistus ei ole vielä toteutunut. Usein tulevaan aikaan viitattaessa käytetään myös verbiliittoa *tulla* + MA-infinitiiviverbi (VISK § 1546). Samassa puheenvuorossa mainitaan myös rakennelman käsittemetaforaan perustuva ilmaisu *hallintorakenne*, jolla tässä kuvataan nimenomaan soteuudistuksen maakuntamallia, joka on puheenvuoron mukaan ainoa, mitä soteuudistusrakennelmasta jää jäljelle valinnanvapauden kaaduttua.

- 2) Elina Lepomäen näkemys on, että sote-uudistus, joka nyt tällä keinoin saadaan, ei ole hyvä eikä vastaa asetettuja tavoitteita. Lisäksi hän hahmottelee kokoomuslaista kauhukuvaa, jossa **valinnanvapaus kaatuu EU-lainsäädäntöön ja EU-oikeuteen**, ja jäljelle jää vain keskustan maakuntamalli, **hallintorakenne**, ”josta on enemmän haittaa kuin hyötyä”. (US, 28.2.2018)

Poikkeuksen rakennelman käsitteeseen perustuvaan metaforaan *kaatua*-verbin osalta tekee seuraava Helsingin Sanomien kirjoittama aineistoesimerkki 3, jossa pohditaan soten epäonnistumisen todennäköisyyttä. Soteuudistus esiintyy tässä kontekstin perusteella selvemmin

agentiivisena tekijänä, elollistettuna tai omavoimaisena oliona. Kompuroiminen viittaa kompasteluun tai kömpelöön liikkumiseen (KS 2018, s.v. *kompuroida*), eikä elottomalla entiteetillä ole mahdollisuutta liikkumiseen kuin kömpelyyteenkään.

- 3) Helsinki ryöpytti ”kapinakokouksessaan” ennennäkemättömän ärhäkästi hallitusta – **voiko maaliaan kohti kompuroiva sote-uudistus oikeasti kaatua?** (HS, 5.4.2018)

Kysymyksenasettelu on mielenkiintoinen. Kompurointihan lisää tasapainon menettämisen ja näin ollen kaatumisen todennäköisyyttä, joskin kysymyselementti *voiko* ja kyseenalaisesti adverbiksi *oikeasti* arvioivat todennäköisyyden tulkintani mukaan pienemmäksi. Lauseessa voi tulkita olevan jopa tietynlaista toiveikkuutta liittyen uudistuksen epäonnistumiseen. Joka tapauksessa kompurointi viitanee tässä soteuudistuksen heikkoon, jollain tapaa kenties myös väkisin tehtävään tai hankalaksi koettuun valmisteluun. Sanavalinnoista vastaa nähdäkseni media: lause ei vaikuta referoidulta, kun se on esitetty kysymysmuotoisena. Vaikka lause onkin muotoiltu kysymykseksi, sisältää se sanavalinnoillaan jonkinlaisen mielikuvan siitä, minkälaiseksi soteuudistuksen valmistelu on koettu. Lauseen voi ajatella sisältävän jopa tietynlaista huumoria, mikäli toimittaja on havainnut maalin käsitteen toistuvan hallituksen puheissa ja käyttää sitä nyt tietoisesti ironiseen tapaan. Vaikka esimerkissä kaatuminen hahmotetaankin liikkuvan olion asennon muutokseksi, sopii se yhteen muun toistuvan kaatumismetaforiikan kanssa.

Kaatua-verbin lisäksi kategorian toiseksi yleisin verbi on transitiivinen ja agenttiivisempi verbi *kaataa*, joka taas viittaa intentionaaliseen kaatamiseen (4, 5). Näiden verbien lisäksi aineistossa esiintyy jonkin verran substantiivijohdoksia muodostettuja puheita uudistuksen *kaatumisesta* tai sen intentionaalisesta *kaatamisesta* tai *kaatajasta* (6). Aineistoesimerkeissä soteuudistuksen potentiaalisesti kaatajaksi esitetään lähestulkoon aina kokoomuksen Elina Lepomäki. Poliittisen hankkeen tai hallituksen *kaatuminen* eli epäonnistuminen, toiminnan keskeytyminen tai loppuminen on yleinen, idiomaattinen ilmaisu, joka motivoituu edellä mainitusta kanonisesta pystysuuntaisesta olotilasta ja sen tavoitteellisuudesta. Soteuudistuksen kaatamisella viitataan näin ollen soteuudistuksen valmistelun tietoiseen keskeyttämiseen.

- 4) Kokoomuksen Lepomäki **haluaa kaataa sote-uudistuksen**. (YLE, 28.2.2018)
- 5) Kokoomuksen kansanedustajan Elina Lepomäen sote-kapina - eli **halu kaataa sote- ja maakuntauudistus** sekä samalla kokoomukselle tärkeä valinnanvapaus - tuli puolueen puheenjohtajalle Petteri Orpolle yllätyksenä. (IL, 28.2.2018)
- 6) Kokoomuksen kansanedustajista toistaiseksi vain Lepomäki on julkisesti ilmoittautunut **sote- ja maakuntauudistuksen kaatajaksi**. (IS, 6.3.2018)

Ontologista rakennelma-analogiaa hyödyntämällä voidaan puhua myös erilaisten abstraktien asioiden *pohjasta, rakenteista, muodoista* tai vastaavanlaisista osista. Kovin laajalti rakennelman skeemaa ei kuitenkaan yleensä hyödynnetä: kuten aiemmin luvussa 2.3 toin esiin, metaforat ovat osittaisia, joten esimerkiksi teorioiden osalta voidaan puhua vaikkapa katto-teoriasta tai teorian pohjasta, mutta yleensä ei ole tapana puhua esimerkiksi teorian käytävistä tai ikkunoista.

Tutkielmani johdantoluvussa totesin, kuinka nykymalliseen soteuudistukseen liittyy olennaisesti sekä keskustan haluama maakuntauudistus että kokoomuksen toivoma valinnanvapaus. Kun soteuudistus kuvautuu aineistossani rakennelmana, on rakennelman *pohjana* tai *perustana* usein maakuntauudistus (7). Aineistossa tuodaan esiin myös jonkin verran soteuudistuksen *osia, paloja* tai *palikoita*, joihin lukeutuu maakuntauudistuksen lisäksi ajoittain valinnanvapaus. Valinnanvapaus ei kuitenkaan esiinny aineistossa rakennelman pohjana eli uudistuksen valmistelun lähtökohtana. Aineistoesimerkissä 7 esiintyvä *vaikea pala* voidaan nähdä myös viittaavan ruoan käsittemetaforaan (IDEAS ARE FOODS), mitä hyödynnetään myös ajoittain ideoista puhuttaessa (Kövecses 2002: 30): jokin idea voi esimerkiksi olla *vaikea pala nieltäväksi* tai *sulatettavaksi*. Aineistoesimerkissä 8 on *pohjan* ja *rakentamisen* lisäksi hyödynnetty rakennelmaan viittaavaa verbiä *luhistua* yleisemmin esiintyvän *kaatua*-verbin sijaan. Verbivalinnalla on kenties tarkoituksena korostaa soteuudistuksen haurautta tai huteruutta ja sen myötä myös sen epäonnistumisen todennäköisyyttä. Vaikka tekstillä viitataanakin oppositiopuolueiden puheenjohtajien kritiikkiin uudistusta kohtaan, on verbivalinta toimittajan.

- 7) Orpo myönsi, että **sote-uudistuksen pohjana oleva maakuntauudistus** on kokoomuslaisille ollut vaikea pala. (AL, 1.3.2018)
- 8) Oppositio puolueiden puheenjohtajat, Aalto muiden mukana, kritisoivat hallituksen jättihankkeita rutinoidusti, jolloin vähemmälle huomiolle jää, **mille pohjalle uudistus rakennetaan**, jos Sipilän hallitus kaatuu **sote-uudistuksen luhistumisen** seurauksena. (IL, 7.3.2018)

Puheenvuoroissa myös *rakennetaan* soteuudistusta (8, 9) ja puhutaan sen *rakenteista* (10). Uudistuksen rakenteella, kuten sen pohjalla tai osillakin, viitataan maakuntauudistukseen ja valinnanvapauteen sekä niiden tuomiin mahdollisuuksiin ja siihen, kuinka vakaan ne tekevät rakennelmasta eli soteuudistuskokonaisuudesta. Uudistusta ei voida käsittää valmiina rakennelmana, vaan keskeneräisenä eli rakenteilla olevana, koska uudistus ei ole vielä toteutunut. Näin ollen uudistuksen valmistelu on rakentamista. Puheenvuorossa 10 pääministeri Juha Sipilä toivoisi keskustelua uudistuksen sisällöstä rakenteiden sijaan, millä hän viittanee keskittymään siihen, mitä valmistelun osalta on jo tehty, eikä niinkään siihen, millä tavoin se on tehty. Puheenvuorolla luodaan kontrastia ja siinä sekoittuu kaksi metaforista lähdealuetta, SÄILIÖ- ja RAKENNELMA-metafora, joista toinen arvotetaan toista olennaisemmaksi.

- 9) Vapaavuori miettii hetken ja sanoo sitten: ”Silloin kun **maahan rakennetaan historian suurinta hallintoreformia**, keskeisten päättäjien tulokulma ei voi olla se, mikä on oman viiteryhmän lyhyen aikavälin vaalitaktinen tulokulma. Tässä on kysymys paljon isommista asioista kuin siitä, mikä on jonkun puolueen gallupkannatus viikon tai kuukauden päästä.” (HS, 27.3.2018)
- 10) Sipilän mukaan hallitus haluaa toteuttaa sote-uudistuksen niukallakin enemmistöllä siksi, että sote-uudistusta tarvitaan.
– Myös perustuslakivaliokunta yksimielisesti totesi viime kesänä, että sote-uudistus on kiireellinen ja välttämätön. Tämä on merkittävin osa niistä uudistuksen osista, että pystymme

vastaamaan ikääntymisen haasteeseen Suomessa. Olisi hyvä, **jos ruvettaisiin pikkuhiljaa keskustelemaan sisällöstä rakenteiden sijaan.** (YLE, 4.3.2018)

Kokoomuksen puheenjohtaja, valtiovarainministeri Petteri Orpo korostaa edellä mainittua rakennelman keskeneräisyyttä kommentilla (11), jolla hän samalla tulee puolustaneeksi so-teen kohdistunutta kritiikkiä uutisessa *Orpo Iltalehdelle Lepomäen sote-kapinasta: ”Yllätyin – ei ole puhunut tästä aikaisemmin”*. Orpon kommentin verbivalinta *sorvata* eli työstää sorvilla puuta tai metallia (KS 2018, s.v. *sorvata*) on mielenkiintoinen, vaikkakin vain kertaalleen aineistossa esiintyvä. Se on konkreettisempi verbi kuin esimerkiksi *valmistella* tai *viimeistellä*, ja lisäksi yksityiskohtaisempi kuin aineistossa usein esiintyvä verbi *rakentaa* tai *muokata*. Verbi ei myöskään ole yhtä idiomaattinen kuin *hioa* tai *viilata*, joita käytetään usein nimenomaan yksityiskohtien viimeistelyyn viitatessa. *Sorvata* ei viittaa suoraan rakennelmaan, joskin näkisin sen kuuluvan rakennelman skeemaan: sote-rakennelman rakentamiseen tai sen osien työstämiseen. Jonkinlainen yhteys työpajoihin tai tehtaisiin voidaan joka tapauksessa verbin osalta nähdä. Tyypillisempi, idiomaattisempi ilmaisu lienee tässä kohtaa *sorvin ääressä* oleminen, jolla viitataan yleisesti työssä olemiseen (KS 2019: s.v. *sorvi*).

Sorvaaminen on konkreettista käsillä tai koneella tekemistä, jossa työn kehittymistä kohti lopputulokseensa on helpompi havaita visuaalisesti. Tässä kohtaa verbivalinnalla lienee tarkoitus kiertää abstraktimpi tekeminen todennäköisimmin ja ymmärrettävästikin juuri soteuudistuksen valmistelun epäselvyyden vuoksi, ja korostaa näin ollen mielikuvia konkreettisemmasta työnteosta.

11) Orpo muistuttaa, että yksityiskohtia **sorvataan** yhä. (IL, 28.2.2018)

Lauseen voi mielestäni tulkita kaksijakoisesti: yhtäältä annetaan ymmärtää, että kritiikin syyksi nähdään vain uudistuksen keskeneräisyys, joskin toisaalta kommentti myös implikoi, että vaikka rakentaminen on yhä kesken, on siinä kyse enää vain yksityiskohdista. Jälkimmäinen näkemys taas synnyttää lähes päinvastaisen tulkinnan: että suurin osa työstä onkin jo itse asiassa tehty. Tällöinhän myös kritiikki on ansaitumpaa, kun se kohdistuu niin sanotusti viittä vaille valmiiseen soteuudistukseen.

Mainittakoon myös, että soteuudistuksesta käyty keskustelu tai uudistukseen kohdistettu kritiikki esiintyy aineistossa ajoittain rakennelmana (joskin taisteluun viittaavat analogiat ovat huomattavasti yleisempiä sotekeskustelua kuvatessa, ks. tuleva analyysiluku 3.5). ARGUMENTOINTI ON RAKENNELMA on konventionaalinen metafora, ja myös soteuudistukseen liittyville argumenteille tai kritiikille voi saada *tukea*, kuten aineistostani suhteellisen usein ilmenee. Alla olevassa esimerkissä ilmaisu *sotekapina* viittaa soteen kohdistuneeseen kritiikkiin, joka Honkasalon mukaan saa Helsingin valtuustossa *tukensa*.

- 12) Vasemmistoliiton Veronika Honkasalo korosti, että sotekapina ei henkilöidy vain pormestari Jan Vapaavuoreen, vaan sillä on valtuutettujen laaja **tuki**. (HU, 4.4.2018)

Rakennelma-kategorian pisimmästä ja innovatiivisimmasta metaforisesta puheenvuorosta vastaa vihreiden puheenjohtaja sekä oppositiojohtaja Touko Aalto, joka vertaa hallituksen soteuudistusmallia hometaloon. Puheenvuorollaan Aalto ei ainoastaan kritisoi soteuudistuksen valmisteluprosessia, vaan tulee samalla jo ennakoineeksi toteutuneen soteuudistuksen aiheuttamia seurauksia. Samalla Aalto myös hyödyntää rakennelman skeemaa eniten. Hypoteesina on, että Aalto on havainnut rakennelman käsitettä hyödyntävät kommentit soteuudistuksesta, tunnistanut niiden metaforisuuden, ja päätenyt tietoisesti hyödyntämään samaa käsitealuetta noudattaen tiettyä johdonmukaisuutta, mutta korostaen siinä vankan rakennelman sijaan huonosti rakennetun rakennelman piirteitä. Keskiössä onkin näin ollen kategorialle tyypillisen rakennelman rakentamisen sijaan rakennelman purkaminen.

- 13) - Jos hallitus vie tämän mallin läpi, niin sotkujen selvittämiseen menee paljon pidempi aika kuin **uuden mallin rakentamiseen**. Jos on oikein iso **homeinen talo**, niin onko nopeampaa, että se **vedetään maan tasalle** ja **vanhojen piirustusten pohjalta rakennetaan se uudestaan vähän muokaten**. Vai se, että aletaan pikkuhiljaa sitä **hometaloa korjaamaan ja korjaamaan?** Siinä menee enemmän aikaa ja se maksaa enemmän, ja ihmiset ovat saaneet jo **sisäilmaoireita**, Aalto pohtii. (IL, 7.3.2018)

Affektisella puheenvuorollaan Aalto vertaa hallituksen esittämää soteuudistusmallia huteraan ja huonokuntoiseen rakennelmaan: homeiseen kosteusvaurioista kärsineeseen, sisäilmaongelmaiseen rakennukseen. Samalla hän tulee verranneeksi valmiin soteuudistuksen korjailua hometalon korjaamiseen, joka vie paljon ajallisia ja taloudellisia resursseja. Valmistusta mallia joutuu Aallon mielestä joka tapauksessa korjailemaan tai se joudutaan kenties jopa purkamaan, kuten hometaloillekin usein täytyy lopulta tehdä. Aalto siis ennakoi puheenvuorollaan tietyn kausaaliketjun, kokonaisen tapahtumasarjan spekuloidulla toteutunut soteuudistusta ja sen aiheuttamia seurauksia, mikäli tilanteeseen ei reagoida. Aallon mukaan nyt tulisikin aloittaa kokonaan uuden soteuudistusmallin valmistelu.

Kuten jo aiemmin tässä luvussa mainitsin, *jos*-konjunktioilla voidaan konstruoida indikatiivimuotoinen ehtolause, joka esittää seurauksen mahdollisesti toteutuvana (VISK § 1135). Tässäkin puheenvuorossa *jos*- ja *niin*-konjunktioilla alkavat lauseet ovat keskenään konditionaalisessa suhteessa: ensimmäinen lause esittää ehdon, edellytyksen, jonka vallitessa toisen lauseen ilmaisema asiantila nähdään toteutuvana tai mahdollisesti toteutuvana (VISK § 1134). Samoilla konjunktioilla konstruoidussa, puheenvuoron toisessa virkkeessä esitetäänkin ehdon sijaan kysymys. Tässä interrogatiivimuotoinen lausuma esittää kuitenkin nähdäkseni retorisen kysymyksen, eli niin sanotusti sekä kysymyksen että siihen koetun valmiin vastauksen sisältävän väitteen, johon odotetaan vastauksen sijaan samanmielisyyttä (VISK § 1705). Kysymyksellä on ilmeisesti tarkoitus osoittaa, ettei vastausta tarvitse edes pohtia, sillä se on itsestään selvä. Tulkintani mukaan kyseessä on siis kannanotto, jonka ilmaisemiseen on hyödynnetty metaforan lisäksi myös toista retorista keinoa, eli retorista kysymystä. Tulkintaa tukee puheenvuoron viimeinen virke, jossa on esitetty vaihtoehto, jonka esiin tuodut seuraukset eivät ole toivottavia.

Aallon käyttämien metaforisten ilmaisujen lähdealueena on siis yhä rakennelma ja kohdealueena soteuudistus, joskin ilmaisut poikkeavat täysin aiemmista kuvautumista, joissa ei esiinny mitään yhtä pejoratiivisesti evaluoivaa. Olennaista ei siis ole taustalla esiintyvä käsittemetaphora, vaan se, miten sitä on hyödynnetty. Kuten blending-teoriaa esittelevässä kappaleessa tuotiin ilmi, tulevat käsitealueiden väliset ristiriidat esille spesifimpiä tietoja keräävässä sulautuma-alueessa, eli silloin kun tarkastelemme vertailtavien käsitteiden tavoitteita tai seurauksia. Tässä tapauksessa pejoratiivisuus ei tosin tule ilmi vain ristiriitaisen vertauksen kautta. Sanalla *hometalo* on jo itsessään negatiivinen merkitys: se tuskin esiintyy minkään kohdealueen yhteydessä toivottavana, eikä *home* ole sellaisenaan tai etumääritteenäkään yleensä positiivinen.

Soteuudistuksen valmistelijat ja kannattajat näkevät uudistuksen tavoitteiksi palveluiden parantamisen, sitä kautta myös nopeamman hoitoon pääsyn ja näin ollen myös ihmisten parantamisen. Sen lisäksi, ettei Aalto selvästi näihin tavoitteisiin usko, hän ilmaisee ne jopa täysin päinvastaisina. Kun uudistus kuvautuu homeongelmaisena rakennelmana, luodaan vastaanottajalle konkreettisempi mielikuva, että toteutuessaan uudistuksesta seuraisi ihmisten sairastumista alkuperäisen tavoitteen eli parantamisen sijaan. Metaforisuus perustuu siis syyn ja seurauksen väliselle kausaalisuhteelle, ennakkointiin seurauksista eli toteutuneen soteuudistuksen ongelmista: hometalo aiheuttaa sisäilmaoireita, toisin sanoen uudistuksesta on haittaa, eikä hyötyä. Se, viittaako Aalto tässä edes konkreettisesti sairastumiseen, ei käy sinänsä ilmi – todennäköisimmin Aalto haluaa korostaa käyttämällään kielikuvalla ainoastaan sitä, että kun tapahtumaketjun annetaan yltää tietylle tasolle, ehtii vahinko jo tapahtua.

3.2 Soteuudistuksen valmistelu LIIKKEENÄ

Soteuudistuksen valmisteluprosessia kuvataan usein horisontaalisena, eteenpäin orientoituneena liikkeenä. Kuvaus perustuu metaforiseen käsitteistykseen TOIMINTA tai MUUTOS ON LIIKETTÄ, jonka syntyyn on taas vaikuttanut metaforinen, ETEEN ja TAAKSE viittaava, spatioaalinen käsitys ajasta: AIKA ON LIIKKUVA OBJEKTI (Lakoff & Johnson 1980: 42). Noin viidesosa soteuudistusta koskevista metaforisista ilmauksista kuvautuu LIIKKEEKSI. Liike-metaforia on ajoittain hankala erottaa matka-metaforista (ks. analyysiluku 3.4), sillä matkan skeemaan kuuluu olennaisena liike.

Soteuudistus esiintyy aineistossa melko usein eteenpäin liikuteltavana entiteettinä, joskus myös omaehtoisesti liikkuvana. Useimmiten uudistus on kuitenkin passiivinen liikkuja, jolloin se vaatii jonkin toisen entiteetin, agentin, joka sitä liikuttaa. Ylivoimaisesti eniten esiintyvä konstruktio tässä liike-kategoriassa on *viedä* (soteuudistusta) *eteenpäin*. Ilmaisulla viitattaneen valmistelun jatkamiseen kohti sen määränpäättä, eli siihen sisältyvien lakien hyväksyntää ja lopulta sen käyttöönottoa. Suunta voidaan siis ilmaista adverbillä *eteenpäin*, mutta lopullinen määränpää tai päätepiste jätetään kuitenkin aineistossa melko usein mainitsematta, toisin sanoen toiminta ei ole teelistä (VISK § 1501). Poikkeuksena tähän hallituksen käyttämä *soten maaliin vieminen*, jota käsittelen vielä tässä alaluvussa.

Viedä-verbi viittaisi siihen, ettei uudistus mene eteenpäin itsestään, mutta aineistossa sitä liikuttava agentti on kuitenkin ajoittain jätetty predikaatiosta spesifioimatta käyttämällä passiivimuotoista tai nollapersoonaista verbiä (14, 15). Tekijän poisjättäminen voi tietysti

liittyä epävarmuuteen siitä, kuka tai ketkä uudistuksen valmistelua lopulta jatkavat, sillä uudistusta on jo niin monella eri kokoonpanolla vuosien mittaan valmisteltu. Opposition tai uudistuksen vastustajien puheenvuoroissa (16) tekijä ja liikuttava voima eli valmistelusta vastaava hallitus on kuitenkin useimmiten eksplikoitu, sillä kritiikissä halutaan ymmärrettävästi osoittaa sen kohde.

14) Kokoomuksen kansanedustaja Elina Lepomäki ei halua, että **sote- ja maakuntauudistusta viedään eteenpäin**. (YLE, 28.2.2018)

15) Hyvä **loppusuora on alkamassa**. Tämä on laaja **uudistus**, ja **sitä viedään eteenpäin**, Vehviläinen arvioi. (IS, 8.3.2018)

16)– On täysin kestäväntöntä, että **hallitus vie eteenpäin** näin painavaa kritiikkiä saaneen, **näin jättimäisen uudistuksen** ja vielä näin heikolla enemmistöllä. Se ei ole vastuullinen lähtökohta Suomen historian suurimmalle aluehallintouudistukselle, joka samalla myllää koko suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon uuteen uskoon. (YLE / Li Andersson, 24.3.2018)

Soteuudistuksen kannattajan, kuntaministeri Anu Vehviläisen (kesk) puheenvuorossa hyödynnetään liikkeen lisäksi myös matkan tai kilpailun käsitettä soteuudistuksen valmisteluprosessia kuvaillessa (em. esimerkki 15). Puheenvuoron mukaan (matkan) *hyvä loppusuora on alkamassa*, millä implikoitaneen, ettei takaisin kannata enää kääntyä: valmistelussa on edetty jo niin pitkälle, ettei ole enää kannattavaa tai järkevää keskeyttää valmistelua. Matkan loppuvaihetta korostamalla on kenties tarkoitus luoda mielikuva uudistuksen vääjäämättömästi etenevästä valmisteluprosessista. Tätä tulkintaa tukee osittain myös puheenvuoron jatko. Puheenvuorossa *loppusuora* voidaan toki tulkita myös tarkemmin ottaen PELINÄ tai KILPAILUNA, sillä sanalla voidaan viitata myös esimerkiksi juoksukilpailussa²⁰ juostavaan matkaan ja maaliintuloa edeltävään suoraan (KS 2018, s.v. *loppusuora*), jonka aikana otetaan usein loppukiri. Ilmaisulla viitataan joka tapauksessa siihen, että uudistus on jo hyvin lähellä hallituksen tavoitetta, eli toteutumista.

---

²⁰ Tai vastaavassa etenemisen nopeudelle ja määrämatkalle perustuvassa lajissa, kuten hiihto, uinti, pyöräily tms.

17) Palaan vielä kerran siihen, miksi tarvitsemme sote-uudistuksen. Palvelut eivät toimi, kuten niiden pitäisi. Liian moni on jonossa, ei hoidossa. Väestömme vanhenee. Palveluiden järjestäjällä pitää olla nykyistä enemmän muskeleita. Nämä perustelut eivät katoa minnekään. **Siksi nyt pitää rohjeta mennä eteenpäin.** (MTV / Petteri Orpo, 6.3.2018)

Yllä olevan esimerkin 17 nesessiivirakenteisella verbikonstruktiolla valtionvarainministeri Petteri Orpo ilmaisee jo aiemminkin esiintynyttä välttämättömyyttä ja velvollisuutta jatkaa liikettä eli valmistelua, perusteluna se, etteivät sotepalvelut tällä hetkellä toimi. Verbivalintojen (*pitää rohjeta mennä*) perusteella valmistelun jatkamisessa on kyse uskalluksesta, mutta mahdollisia etenemisen esteitä ei tuoda esiin. Huomionarvoista Orpon puheenvuorossa on nesessiivikonstruktion lisäksi yleistävän tai osallistavan nollapersoonan käyttö, jonka avulla ikään kuin vakuuteltaisiin kansalaisia kollektiivisesti jatkamaan liikettä, vaikka kansalaiset eivät ole vastuussa soten valmistelusta. Oheinen teksti on ministeri Orpon itse kirjoittamasta MTV:n uutisten vieraskolumnista, jossa hän kertoo vapaaluonteisesti eli ilman toimittajan haastattelua uudistuksen tämänhetkisestä tilasta. Kontekstin perusteella kolumnissa on mitä ilmeisimmin tarkoitus vedota kansalaisiin ja kenties myös kansanedustajakollegoihin uudistuksen toteuttamisen kiireellisyydestä.

Aineistossa esiintyy laajalti erilaiseen liikehdintään perustuvia puheenvuoroja. Samaan tapaan kuin soteuudistusta *viedään eteenpäin*, sitä myös *viedään läpi*. Viemisen lisäksi aineistossa esiintyvät ilmaukset *läpimeno*, *läpivienti*, *mennä läpi* sekä *ajaa läpi*. Myös transitiviset olotilanmuutoksen aiheuttamisverbit kuten *runtata*, *runnoa* ja *puskea*, joissa korostuvat vielä enemmän fyysinen voimankäyttö ja sen kohdistaminen, ovat aineistossa edustettuina saman adposition kanssa. *Runtata*, *runnoa* ja *puskea* luovat kuitenkin entistä selkeämpää pakon tuntua ja näin ollen myös negatiivisempia konnotaatioita. Nämä verbit esiintyvätkin ainoastaan väkinäisyyttä korostavien, soteuudistusta vastustavien poliitikkojen puheenvuoroissa.

Adpositio *läpi* ei yleensä saa aineistossa elatiivisijaista adverbialia täydennykseen, toisin sanoen puheenvuoroissa ei ilmaista, minkä läpi ollaan menossa. *Läpimeno* on kuitenkin idiomaattinen ilmaus etenkin poliittisista hankkeista tai lakiuudistuksista puhutta-

essa, ja sillä viitataan tässäkin uudistuksen toteutukseen: esimerkiksi perustuslakivaliokunnan tarkastukseen ja päätökseen, joka johtaa lopulta uudistuksen hyväksyntään sekä käyttöönottoon. *Läpi* on täten korostamassa jotakin ratkaisevaa muutosta. Tätä hyväksyntää ennakoidaan esimerkissä 18, jossa tuodaan poikkeuksellisesti esiin läpimenon lokaatio, inessiivisijainen adverbiaali *eduskunnassa*, jonka voi ajatella elliptisenä muissakin puheenvuoroissa. *Mennä*-verbi esiintyy useammin soten kannattajien puheenvuoroissa, mikä johtunee siitä, että *mennä*-verbin kanssa uudistus näyttäytyy omavoimaisempana, tietoisempana ja agenttiivisena subjektina (ks. lisää soten omavoimaisuudesta seuraavassa alaluvussa 3.3). Agenttiivisuudellakin on mahdollista luoda puheeseen tietynlaista vääjäämättömyyden tuntoa, ikään kuin uudistus eläisi jo omaa elämäänsä ja määrittäisi oman suuntansa, mihin ei ole muilla puuttumista. Soten agenttiivisuuden avulla voidaan jättää myös eksplikoimatta varsinaiset tekijät, eli tällöin on hankalampi päätellä, ketkä uudistuksen valmistelusta ovat vastuussa.

Useimmiten soteuudistus on kuitenkin olotilan tai sijainnin muutoksen kokija eli patientti: tässä kohtaa eloton objekti, jota *viedään* tai *ajetaan läpi*. Kun kyse on metaforisesti siirtyvästä objektista, joka ei koe isoa muutosta, on patientin sijasta käytetty myös termiä TEEMA. (VISK § 928.) Uudistus esiintyy niin genetiivimuotoisena totaaliobjektina (19), jolla osoitetaan tilanne rajatuksi kokonaisuudeksi, kuin aiemmin esitettynä partitiiviobjektinakin (14), jolloin tilanne nähdään rajaamattomaksi (VISK § 925).

18) Muut vastaajat eivät lähde ennustamaan, mutta Markkulalla on tähänkin selkeä mielipide: hän ei usko poliitikkojen toivovan ennenaikaisia vaaleja. –Kyllä ne merkit pikemminkin ovat, että **tämä uudistus menee eduskunnassa läpi**, Markkula sanoo. (US, 7.4.2018)

19) - **Jos hallitus vie tämän mallin läpi**, niin sotkujen selvittämiseen menee paljon pidempi aika kuin uuden mallin rakentamiseen, Aalto toteaa. (IL, 7.3.2018)

Liike-kategorian ilmaisuissa on nähtävissä myös melko usein jo aiemmin mainittu pelin tai kilpailun käsite. Näistä yleisimpiä ilmauksia ovat muun muassa *soteuudistus pitää viedä*

maaliin, uudistuksen pitää mennä maaliin tai uudistus on menossa maaliin. Huomionarvoista näiden peli-käsitettä hyödyntävien liike-metaforien kohdalla on se, että ilmaukset toistuvat melko identtisinä, ja että maali-rinnastuksen käyttäjä on yhtä toimittajaa lukuun ottamatta aina hallituksen jäsen. Toteutuksen tai tavoitteen käsite kuvautuu siis maalin käsitteellä, kuten erilaisissa peleissä tai kilpailuissakin tavoitteena on maalin tekeminen tai maaliin kulkeminen. Toisin kuin *eteenpäin viemisessä*, nämä pelin käsitettä hyödyntävät liike-metaforat ilmaisevat selvemmin teelisiä, lopulliseen päätepisteeseen eteneviä prosesseja, ja niillä vaikuttaisi olevan tarkoituskin korostaa tietynlaista työteliästä *loppuun saakka viemistä*.

Transitiivinen eli kaksipaikkainen *viedä*-verbi velvoittaa predikaatioonsa tekijän, jonka avulla vieminen suoritetaan. Näissä esiintymissä subjekti on kuitenkin ilmipanematon, jolloin soten ”pelaajat” eli maaliin viejät jäävät ilmaisematta. Subjektiton nollapersoonamuoto esiintyy usein juuri modaaliverbien ja nesessiivirakenteen muodostavien, kuten tässä *pitää*-verbin yhteydessä (VISK § 1352). Tässä se muistuttaa samoja tahoja osallistavaa passiivimuotoa – ja itse asiassa nollapersoonainen nesessiivirakenne onkin tässä kohtaa korvaamassa yksipersoonaista passiivia, koska nesessiivirakenteesta sitä ei ole mahdollista muodostaa. Kyseinen nesessiivirakenne muistuttaa passiivia lisäksi totaaliobjektin (soteuudistus) ollessa nominatiivissa. (VISK § 1355.) Verbiliitolla *pitää viedä* ilmaistaan siis tässäkin kohdalla tekemisen nesessiivisyyttä eli velvollisuutta. Jälkimmäisessä esimerkissä 21 velvollisuus korostuu lisäksi aiemmalla ilmaisulla *uudistus on välttämätön*.

- 20) – Eduskuntaryhmä on kaikissa vaiheissa hyväksynyt päätökset yksimielisesti. **Uudistus pitää viedä maaliin**, koska se on niin tärkeä suomalaisten palvelujen turvaamisessa, että olemme sitoutuneet siihen. (AL / Petteri Orpo, 1.3.2018)
- 21) Kyse ei ole siitä, pitääkö maakuntauudistuksesta vai ei. Soteuudistus on välttämätön, **se pitää viedä maaliin. Jos tämä eduskunta ei siihen pysty, seuraava joutuu aloittamaan taas alusta. Lopputulos on epävarma.** (MTV / Petteri Orpo, 6.3.2018)

Esimerkissä 21 nykyinen eduskunta kuvautuu ikään kuin joukkueena: pelaajina, jotka yrittävät maalia, eli pyrkivät tavoitteeseen, joka on soteuudistuksen toteutus. Tulkinnan mukaan

mikäli maalinteko ei tältä eduskuntakokoonpanolta onnistu, joutuu seuraava ”joukkue” aloittamaan pelin alusta. Lisäksi puheenvuoron jatko *lopputulos on epävarma* implikoi, ettei tulevien tekijöiden maalin teosta ole varmuutta, kun taas nykyinen joukkue kykenisi mitä ilmeisemmin maalintekoon, tai on ainakin siihen hyvin halukas.

Soteuudistuksen omavoimaisempaa toimintaa ja liikettä on huomattavissa tapahtumaa ennakoivissa esimerkeissä 22 ja 23, kun soteuudistus on subjektin paikalla. Lausekkeen *uudistus on menossa maaliin* ennakoi *olla*-verbillisellä konstruktiollaan tapahtuman toteutuvan pian, mikä synnyttää jälleen tulkinnan tietynlaisesta vääjäämättömyydestä. Koska verbiliitolla on samanaikaisesti progressiivinen merkitys, tulkitaan tapahtuman kestävän kuitenkin vielä jonkin aikaa. (VISK § 1520.) Esimerkin 22 viimeisessä lauseessa esiintyy jälleen välttämättömyyttä ilmaiseva nesessiivikonstruktio *sen pitää mennä maaliin*. Subjekti viittaa tässä *soteuudistukseen*, joskin sitä on silti hankala nähdä agentiivisena, ainakaan elollisena. Esimerkiksi maaliin menevällä pallolla ei voi olla intentionaalista toimintaa. Lisäksi modaaliverbi *pitää* vaikuttaa lauserakenteeseen niin, ettei subjektille synny agentiivisuutta.

22) – Viime viikkoina on alkanut rynnistys sote-uudistusta vastaan. Uudistuksen vastustajat ja epäilijät ovat havahtuneet siihen, että **uudistus on menossa maaliin. Sen pitää mennä maaliin**, hän sanoi. (IS / Petteri Orpo, 17.3.2018)

23) – Kun tämä vastustamisen energia saadaan käännettyä joka paikassa toimeenpanoon, **uudistus menee vauhdilla maaliin**. (Kaleva / Juha Sipilä, 21.4.2018)

Edellä mainittujen lisäksi liike-kategoriassa esiintyy usein verbi *ajaa*, joka on täydennyksineen monimerkityksinen. Verbin yleisimmät sekä konkreettiset määritelmät viittaavat esimerkiksi liikkeelle pakottamiseen tai jonkin ajoneuvon kulkemiseen. Kuvaannollisista määritelmistä *ajaa jotakin asiaa* eli jonkin asian, kuten tietyn agendan, toteuttamisen edistäminen on toki rakenteeltaan hyvinkin konventionaalinen ja idiomaattinen. Myös totaaliobjektilla varustettu *ajaa jokin asia läpi* eli saada tai saattaa jokin asia toteutukseen, on Kielitoimiston sanakirjan mukaan arkikieltä, mitä tuskin koetaan enää varsinaisesti metaforiseksi. (KS 2018, s.v. *ajaa*.)

Nämä verbiesiintymät voisivat periaatteessa olla myös luvussa 3.4 käsiteltävässä MATKA-kategoriassa, sillä nykyaikana *ajamisen* konkreettisempi merkitys korostunee useammin matkan skeemaan kuuluvan ajoneuvon kuin vaikkapa karjan ajamiseksi. Kuitenkin kontekstin perusteella esiintymistä oikeastaan vain yksi ilmaisu viittaa selvemmin ajoneuvon ajamiseen ja loput liikkeeseen tai liikkeelle ajamiseen. Soteuudistus näyttäytyy esiintymissä teemana, jonka liikkeen eli valmistelun aiheuttaa agentti, joka on hallitus. Liike luo tulkinnan valmisteluprosessista, joka etenee kohti toteutumista.

LIIKE-kategorian *ajaa*-verbiesiintymissä soteuudistusta joko passiivimuotoisesti *ajetaan*, sitä *ajaa* hallitus tai se on hallituksen *ajama*. Liikkeen aikaansaavat tekijät eli uudistuksen valmistelusta vastuussa oleva hallitus eksplikoidaan puheenvuoroissa tosin useimmiten vain soteuudistusta vastustavien henkilöiden toimesta. Tässäkin verbin täydennyksinä esiintyy ajoittain aiemmin mainittu adverb *eteenpäin* tai adpositio *läpi*. Liikkeen lopullinen määränpää jää myös *ajaa*-verbin yhteydessä useimmiten täydentymättä: se ei syystä tai toisesta nouse olennaiseen rooliin. Useimmiten verbi esiintyykin MA-infinitiivin muodossa agenttipartisiippina (24), jossa hallitus on genetiivisubjektina, jolloin lause keskittyy lähinnä meneillään olevan tilanteen kuvailuun (VISK § 527).

24) Lepomäen mukaan kokoomuksen kenttäväki on epäilevää ja kriittistä **hallituksen ajamaa uudistusta** kohtaan. (YLE, 28.2.2018)

Valmisteluprosessi kuvautuu usein siis liikkeenä kohti sen päätepistettä, lopullista tavoitetta eli toteutusta. Erona matkan käsitteeseen näyttäisi olevan kuitenkin se, että matkan skeemassa eksplikoidaan teelisyys eli määränpää liikettä useammin. Liikeanalogian kohdalla saattaa usein riittää, että keskitytään ylipäättään itse liikkeeseen tai sen jatkamiseen. Esimerkiksi adverbillä *eteenpäin* voidaan hallituksen toimesta luoda tulevaisuuteen suuntaavia, toiveikkaita mielikuvia, mutta toisaalta opposition puheissa tämän lopullisen määränpään eksplikoimatta jättäminen voi viitata siihenkin, ettei tavoitetta pidetä todennäköisenä. Liike ei siis välttämättä esiinny teelisenä eli päätepistettään saavuttavana, joskin poikkeuksen tähän tekevät liike-käsitteen yhteydessä esiintyvät peli-analogiat, joiden osalta päätepistettä on maalin käsitettä hyödyntämällä selvästi pyrittykin hallituksen toimesta korostamaan.

3.3 Soteuudistus OMAVOIMAISENA ORGANISMINA

Aineistoni kolmanneksi suurimassa lähdealuekategoriassa soteuudistus esiintyy jonkinlaisena omavoimaisesti kehittyvänä, luonnonvoimaisena organismina, johon on mahdollista liittää erilaisia ominaisuuksia. Kyse ei tässä kohtaa ole varsinaisesti teorialuvussa 2.3 mainitsemastani personifikaatiosta eli elollistamisesta, joskin aineiston perusteella voidaan kuitenkin tulkita uudistuksella olevan mahdollisuus erilaisten asioiden luomiseen sekä omavoimaiseen kehittymiseen. Myös elottomiksikin hahmotetuilla olioilla voi esiintyä agenttiivisuutta; eli mahdollista omavoimaista liikettä sekä kykyä panna alulle tapahtumia (VISK § 912). Aineistossa esiintyy tosin myös selvää soteuudistuksen personifikaatiota. Nämä personifikaatioesiintymät on luonnollisesti liitetty tähän samaan kategoriaan.

Tässä kategoriassa esiintyvien verbien suhteen on ylivoimaisesti eniten hajontaa, mikä ei liene yllättävää, sillä omavoimaisen organismin tai agenttiivisen olion mahdollisuudet ovat aina monipuolisempia kuin epäagenttiivisen tai elottoman olion. Soteuudistuksen omavoimaisuutta esiintyy niin positiivisessa kuin negatiivisessäkin kontekstissa. Alustava hypoteesini tämän kategorian osalta oli, että sotien omavoimaisuutta hyödynnettäisiin eniten hallituksen puheenvuoroissa, joiden avulla vakuuteltaisiin ihmisiä uudistuksen toiminnallisuudesta sekä sen tuomista mahdollisuuksista. Sotien omavoimaisuutta näyttäisivät kuitenkin hyödyntävän puheissaan yhtä lailla, ellei jopa enemmän sotien vastustajat. Näissä puheissa spekuloidaan usein kielteisessä kontekstissa, mitä Sipilän hallituksen valmisteleva uudistus nimenomaan toteutuneena aiheuttaa tai tulee aiheuttamaan, eli pohditaan sen riskejä. Tässä kohtaa on hyvä huomioda, että muissakin kategorioissa, kuten edellä käsitellyssä liike-kategoriassa, esiintyy myös omavoimaisuutta esimerkiksi *mennä*-verbin osalta.

Kategorian selvästi yleisimpiä ovat puheenvuorot *sotien tavoitteista*, jotka ennakoitaan usein toteutumattomiksi. Uudistus ei esiinnykään tässä kohtaa tietynlaisena välineenä, jonka avulla hallituksen tavoitteet saavutetaan, vaan uudistus on kehittynyt kokonaan omaksi oliokseen, jolle on hahmotettu omat tavoitteensa (25, 26). Tavoitteet on siis asettanut ihmisagentti, mutta tavoitteiden toteutus tai tässä tapauksessa toteutumattomuus kuvautuu omavoimaisena. Kategorian ensimmäisessä esimerkissä ennakoitaan *tulla*-verbin avulla, etteivät valmiin soteuudistuksen tavoitteet tule toteutumaan, mutta jälkimmäisessä esimerkissä tavoitteet kuvaillaankin menneen aikamuodon avulla, ikään kuin tavoitteiden saavuttamattomuus olisi selvää jo valmisteluvaiheessa. Tosin imperfekti ei ole aina puhtaasti aikaviitteinen, vaan sen avulla voidaan myös palauttaa mieleen jotakin, muistuttaa jostakin aiemmin yhteisesti sovitusta (VISK § 1532).

- 25)– Siirtyminen monituottajamalliin ja palveluiden markkinaehtoistaminen tarkoittaa edelleen, että **sote-uudistukselle asetetut tavoitteet eivät tule toteutumaan**, hän jatkaa. (US / Li Andersson, 11.3.2018)
- 26)– **Uudistuksen tavoitteena oli kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja**. Ei ole esitetty näyttöä, että näin olisi käymässä. Päinvastoin, riski erojen kasvamisesta on todellinen. **Uudistuksen tavoitteena oli parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta ja saatavuutta**. (HU / Otso Kivekäs, 4.4.2018)

Soten ollessa agenttiivinen subjekti esiintyy tässä kategoriassa muun muassa verbejä kuten *pirstoa* (27) ja *heikentää* (28), jolloin uudistus vaikuttaa negatiivisesti tiettyihin asioihin, kuten muun muassa palveluketjuihin sekä kaupungin verotulokertymään. Nämä esimerkit esiintyvät soten vastustajien puheenvuoroissa. Hallituksen puheenvuoroissa myönteisenä näyttäytyvä sote muun muassa *parantaa* tai *turvaa* (29) palveluita. *Lisätä*-verbiä on soteuudistuksen yhteydessä käytetty niin negatiivisessa kuin positiivisessakin kontekstissa (27-29): ajoittain sote lisää eli voimistaa tai vahvistaa jotakin puhujan kokemaa uhkaa kuten eriarvoisuutta, ja ajoittain se lisää jotakin mahdollisuutta, kuten pääministerin esille tuomaa käyttäjädemokratiaa.

Osaan kategorian verbeistä liittyy myös edellisessä luvussa 3.2 käsitelty liike, joskaan se ei ole tekemisessä nähdäkseni yhtä keskeisenä. Verbien osalta mielenkiintoinen ilmiö tässä kategoriassa on se, että verbimodus on vain muutamaa esiintymää lukuun ottamatta indikatiivi, eikä esimerkiksi konditionaali tai potentiaali – itse asiassa jälkimmäinen ei esiinny kategoriassa kertaakaan. Kun verbit ovat indikatiivissa, syntyy helpommin tulkinta, jonka mukaan uudistus nähdään jo tavallaan toteutuneena tai ainakin sen koetaan suuremmalla todennäköisyydellä aiheuttavan erilaisia asioita. Indikatiivin avulla sävy on siis varmempi: sen käyttö hyödyttää sekä uudistuksen kannattajia että vastustajia vahvistamalla kerrottua väitettä seurauksista, olivat ne sitten nähty mahdollisuuksina tai uhkina. Konditionaalilla (*sote vaikuttaisi / parantaisi / tekisi / ei saavuttaisi*) on mahdollisuus viitata selvemmin tulevaan aikaan, ja väitteeseen sisältyisi tällöin myös ehto toteutumisesta, minkä vuoksi onkin mielenkiintoista, että konditionaalimuotoa esiintyy aineistossa vain muutaman kerran.

Aikamuodon osalta soten yhteydessä esiintyvät verbit esiintyvät preesensissä. Suomen kielessä ei tosin ole morfologista futuuritempusta, joskin tulevaan aikaan on mahdollista viitata monin eri kielen rakentein (VISK § 1542). Apuverbillä *tulla* yhdessä illatiivisijaisen MA-infinitiiviverbin kanssa viitataan usein tulevaan: verbiliitto *tulee olemaan* on tyypillinen ennustuksenkaltaisessa lauseessa, joka on helppo tulkita niin, että puhuja kokee asian tapahtuvan tulevaisuudessa. Kyseinen verbiliitto viittaa tulevaan aikaan huomattavasti preesenssiä selvemmin. (VISK § 1546.) Kuitenkaan tällaisia esiintymiä (*sote tulee lisäämään / kasvattamaan / tarjoamaan*) ei ole aineistossa kuin muutama, joista yksi seuraavassa esimerkissä 27.

- 27) Kriitikissä kuultiin muun muassa arvioita siitä, että **uudistus tulee esitetyssä muodossa kasvattamaan** kustannuksia (sote-uudistuksen tavoite on hillitä kustannusten kasvua) **pirstoa** [!] palveluketjuja (tavoite on ollut luoda yhtenäisiä palveluketjuja) ja **lisäämään** kansalaisten keskinäistä eriarvoisuutta palvelujen saamisessa (uudistuksen tavoite on vähentää eriarvoisuutta). (KL, 14.3.2018)
- 28) Kaupunginhallituksen lausunnon mukaan uudistuksen vaikutukset Helsingin kaupungin talouteen olisivat merkittävät. **Uudistus heikentää** kaupungin verotulokertymän kasvua ja investointikykyä sekä **lisää** kaupungin riippuvaisuutta valtionrahoituksesta. (HS, 26.3.2018)
- 29) Pitkän valmistelun jälkeen on syntynyt toimiva ratkaisu, joka **turvaa** kansalaisten palvelut. --- Kansalaisten näkökulmasta **uudistus turvaa** palvelut, **vahvistaa** asiakasnäkökulmaa valinnanvapauden myötä ja **antaa** vaalien kautta suoran vaikutusmahdollisuuden. Se myös **lisää** käyttäjädemokratiaa esimerkiksi vammais- ja vanhusneuvostoilla ja nuorisovaltuustoilla. (MT / Juha Sipilä, 16.3.2018)

Pääministeri Sipilän puheenvuorossa 29 on tämän alaluvun alussa mainitun alustavan hypoteesin mukaista soteuudistuksen tarpeellisuuden perustelua ja vakuuttelua, eli tietynlaista myyntipuhetta sen tuomista mahdollisuuksista omavoimaisuutta hyödyntämällä. Uudistus

esiintyy puheenvuorossa aktiivisena tekijänä, ja lisäksi verbimuodot ovat indikatiivissa, eli asiantilat esitetään totena tai toteutuvana. Sipilä asettaa lisäksi elatiivilausekkeella kansalaisten näkökulman hänen itsensä esiin tuomien väitteiden taakse, mikä lisää puheenvuoron vakuuttavuutta.

3.4 Soteuudistuksen valmistelu MATKANA

Vajaat yhdeksän prosenttia aineistoni soteen viittaavista metaforisista ilmaisuista voidaan tulkita liittyvän matka-lähdealueen kategoriaan. Kuten tutkielman teorialuvussa tuotiin esiin, ELÄMÄ ON MATKA on esimerkki hyvin konventionaalisesta käsittemetaforasta, ja matkan käsite skeemoineen motivoi myös muita metaforisia ilmauksia. Tiet, joita matkalla kuljemme, ovat suuntia, joihin lähdemme: ne ovat erilaisia elämänvaiheita tai valintoja, joita teemme, ja ne johtavat johonkin. Melko tyypillisesti erilaisia lyhyt- tai pitkäkestoisia abstrakteja prosesseja kuvataan konkreettisemmän matkan avulla. Lisäksi kuten jo liikettä käsittelevässä luvussa 3.2 mainitsinkin, on näiden kahden metaforisen kategorian taustalla olevia käsitteitä hetkittäin vaikea erotella niiden samankaltaisten skeemojen vuoksi: esimerkiksi matkaan kuuluu olennaisena liike – joskaan liike ei kuitenkaan aina viittaa matkaan. Matkan skeema on usein spesifimpi, ja siinä korostuvat usein esimerkiksi lähtöpaikka, tie, määränpää, matkustaja(t) tai kulkuneuvo. Toisaalta myös liikeskeemaan sisältyy usein matkan tapaan alku- ja päätepiste. (Kövecses, 2002: 38.)

Matkan kategoriassa yleisin ilmaisu on verbi *johtaa*: puhutaan, että *soteuudistus johtaa* johonkin. *Johtaa*-verbi on monitulkintainen, joskin aineistokontekstissa se viittaa useimmiten yhdessä täydennyksen eli seuraustensa kanssa nähdäkseni juuri samanlaiseen määränpäästä korostavaan matkaan, mistä Lakoff ja Johnsonkin (1980: 44) ovat antaneet esimerkkejä, konventionaalisen metaforan, RAKKAUS ON MATKA tapaan: *tämä suhde ei johda mihinkään*. Olen näin ollen kokenut luontevaksi yhdistää *johtaa*-verbin soten MATKA-analogioihin. Kyseisen verbin käyttö korostuu vastustajien puheenvuoroissa. Uudistusta vastustavien puheenvuoroissa soten valmisteluprosessi voidaan tulkita matkana tai sen skeemaan kuuluvana tienä, joka kuljettuna eli toteutettuna *johtaa* tiettyyn, joskin usein hyvin erilaisesti määriteltynä määränpäähän: useimmiten tuntemattomaan, vähintäänkin epätoivottuun tilanteeseen (30) tai pahimmillaan jopa dystopiaan (31). Mahdollinen referointi jää jälkimmäisen puheenvuoron kohdalla epäselväksi: *dystopia*-sanavalinnan takana voi olla joko toimittaja tai haastattelun antanut oppositiopoliitikko Touko Aalto. Tekstissä sanan merkitys on avattu

hyvin neutraalisti *epätoivottavana yhteiskuntana*, joskin esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjan mukaan dystopian määritelmä on 'painajaismainen kauhukuva tulevaisuuden yhteiskunnasta' (s.v. *dystopia*), mikä korostaa sanan negatiivista merkitystä huomattavasti enemmän.

- 30) Anderssonin mielestä kokoomuksen ja hallituksen malli lisää pompottelua jonosta ja palveluntarjoajalta toiselle. **Uudistus** kasvattaa terveyseroja, ja **johtaa kustannusten nousuun**. Andersson katsoo, että markkinat tulevat keskittymään vahvasti muutamalle isolle kaupalliselle toimijalle. (IL, 14.3.2018)
- 31) Aalto pitää hallituksen mallia pelkkänä valtapolitiikkana, **joka johtaisi dystopiaan eli epätoivottavaan yhteiskuntaan**. – Hallitus kieltäytyy vastaamasta siihen, miten malli kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja, hillitsee kustannusten nousua ja turvaa saumattomat hoitoketjut. Sen sijaan pääministeri syyttää oppositiota pelottelusta. Näin toimii hallitus, jolta ovat asia-argumentit loppuneet. Vetoan nyt kaikkiin hallituspuolueiden kansanedustajiin: **älkää tehkö peruuttamattomia virheitä**, oppositiojohtaja sanoo. (AL, 10.3.2018)

Kategoriassa esiintyy lisäksi verbejä kuten *peruuttaa* (32) ja *pakittaa*, jotka molemmat viittaavat ajoneuvolla taaksepäin kulkemiseen (KS 2018, s.v. *peruuttaa*, *pakittaa*). Lisäksi *peruuttaa*-verbistä johdettu adjektiivi *peruuttamaton* (31, 33, 35) esiintyy aineistossa muutama kerran. Tässä vaiheessa mainittakoon, että verbit *peruuttaa* ja *perua* näyttävät usein nykykielessä sekoittuvan ja esiintyvän toistensa synonyymeinä. Peruuttamisella ei kontekstinkaan perusteella viitata niinkään taaksepäin kulkemiseen, vaan nimenomaan perumiseen, minkä kanssa sopii myös täydennys eli totaaliobjektina esiintyvä soteuudistus. Se, että uudistus koetaan pääosin peruuttamattomana (33) kertoo joidenkin vastustajienkin sisäistyneen, että valmistelutyötä on tehty jo niin runsaasti ja se on edennyt jo niin pitkälle, ettei työtä voi tai kannata aloittaa enää kokonaan alusta. Joskin tässä puheenvuorossa ennakoidaan samalla uudistuksen kuitenkin kaatuvan eli keskeytyvän.

32) Pormestariston mielestä koko **sote- ja maakuntauudistus pitäisi peruuttaa**. HS esittelee pormestariston huolenaiheet viiden väitteen kautta. (HS, 24.3.2018)

33) **Vapaavuori pitää uudistusta pääosin peruuttamattomana**. Maakuntajako on kuitenkin hänenkin mukaansa kysymys, johon on periaatteessa mahdollista puuttua jälkikäteenkin. ”Mutta tämä on teoreettista. Uskon edelleen, että uudistus kaatuu”, Vapaavuori sanoo. (HS, 5.4.2018)

Ajaa-verbiesiintymät tuotiin esiin jo liike-käsitettä käsittelevässä luvussa, joskin seuraava esiintymä viittaa selvemmin kulkuneuvolla ajamiseen ja autotiehen, ja näin ollen spesifimmin matkan skeemaan. Soteuudistuksen valmisteluprosessia kritisoidaan astetta innovatiivisemmassa metaforaesimerkissä 34, jossa valmistelun jatkaminen kuvautuu jopa laittomana ja törkeänä ylinopeuden ajamisen yrittämisenä. Puheenvuorossa on konkreettistettu konventionaalistunut, kuollut metafora *ajaa jotakin asiaa*, liitetty se ajoneuvon ajamiseen ja sitä kautta verrattu toimintaa ylinopeuteen. Samaan tapaan kuin rakennelma-käsitettä hyödyntävän hometalovertauksenkin kohdalla, Aalto on mitä ilmeisemmin tunnistanut idiomaattisen *ajaa*-verbin toistumisen ja hyödyntää sitä konstruoidessaan tilanteesta rajumman mielikuvan. Lisäksi aineistossakin ajoittain esiintyvät kommentit asiantuntijalausuntojen sekä muun kritiikin *ohittamisesta* ovat voineet olla vaikuttamassa tämän metaforisen ilmaisun syntyyn.

34) Vihreiden puheenjohtaja arvioi, että hallituksen on pakko luopua sote-mallistaan, jolloin myöskään maakuntavaaleja ei ensi syksynä järjestettäisi. –**Hallitus yrittää ajaa valiokuntakäsittelyssä 100 kilometriä tunnissa 30 kilometrin nopeusrajoitusalueella**. Se ei onnistu. On pakko kuunnella asiantuntijoita, joiden enemmistön mielestä malli ei täytä soteuudistukselle asetettuja tavoitteita, Aalto toteaa. (AL, 10.3.2018)

Oppositiopoliitikko Touko Aallon mukaan soteuudistuksen valiokuntakäsittelyssä yritetään toimia siis sääntöjä rikkomalla: uudistusta valmistellaan kiireellä ja samalla uudistukseen kohdistuva asiantuntijakritiikki ohitetaan, eli pyritään jättämään huomiotta. Sääntöjen noudattamatta jättäminen tai siihen pyrkiminen esiintyy tietoisena toimintana, eli ylinopeutta pyritään ajamaan, koska ei ole riittävää tahtoa pysähtyä kuuntelemaan asiantuntijoiden kritiikkiä, minkä pitäisi herättää huoli kansalaisissa. Aallon innovatiivisessa ja affektisessa kielikuvassa korostuu jälleen tietynlainen tavoitteiden ristiriitaisuus, eli se, kuinka valmistelun osalta toimitaan tai ainakin pyritään toimimaan päinvastaisesti kuin mitä Aallon ja oletetusti myös muiden uudistusta kritisoivien mielestä pitäisi. Kritiikin sivuuttaminen valmistelussa ei vertaudu tässä vain ylinopeuteen, vaan jopa törkeään sellaiseen, millä kyseenalaiseksi koettua toimintaa on tarkoitus korostaa entisestään. Ylinopeuden suuri määrä viittaa siis väärin toimimiseen valmistelussa, mutta kuvaa myös Aallon kritiikin intensiteettiä.

Kielikuvan käytön taustalla lieenee halu tuoda kansalaisten tietoon valmisteluprosessiin liittyviä epäkohtia selkeämmän analogian kautta: luoda vastaanottajalle konkreettisempaa mielikuvaa väärin toimimisesta, mitä on korostamassa nopeusrajoitusten numeraalit. Törkeästä ylinopeuden ajamisesta ihmisillä on nimittäin jokin konkreettinen käsitys, jolloin siitä on helppo olla kollektiivisesti yhtä mieltä: se on väärin ja aiheuttaa vaaratilanteita. Se on niin kutsuttua yleismaailmallista tietoa. Hallituksen toimista soteuudistukseen liittyen ihmisillä ei sen sijaan ole yhtä konkreettista tietoa.

Matka-käsite on skemaattisena lähdealueena laaja: lähdealueesta voi hyödyntää yhtä lailla geneerisiä, konventionaalisia metaforia, mutta myöskin kehittää innovatiivisempia metaforia, jotka ovat usein kontekstin perusteella helposti ymmärrettävissä. Matka-kategorian osalta myös eräästä toisestakin innovatiivisesta ja jokseenkin dramaattisesta kielikuvasta vastaa vihreiden puheenjohtaja Touko Aalto, joka on sitä mieltä, että nyt olisi aika pysäyttää matkan kulku vetämällä kulkuneuvon eli junan *hätäjarrusta*. Uudistuksen valmistelu vertautuu näin ollen junamatkaan ja jälleen ennakoituun eli tulevaan, joskin tarkentamattomaan hätätilanteeseen ajautumiseen: epäonnistumiseen, johon on kuitenkin vielä Aallon mukaan mahdollisuus puuttua, ja johon tulisikin puuttua pikimmiten. Metaforalla pyritään herättämään voimakkaita tunteita: Aallon mukaan nyt on todellinen hätä, ja lisäksi viimeinen hetki puuttua hätään, toisin sanoen siihen on pakko puuttua. Toisin kuin Aallon hometalovertauksen kohdalla, tässä puheenvuorossa ei tarkenneta yhtä paljon tilanteen seurauksia, eli sitä, mitä tapahtuu, mikäli hätäjarrusta ei vedetä. Puheenvuorolla ainoastaan vedotaan reagoimaan tilanteeseen, keskeyttämään uudistuksen valmistelu. Kaikilla junamatkustajilla on

mahdollisuus vetää hätäjarrusta, joskin tällä implikoitaneen, ettei kyse ole kansalaisten yhteisestä junamatkasta kohti parempaa sosiaali- ja terveyshuoltoa, vaan matkaa tekee yksin hallitus omine tavoitteineen. Samassa puheenvuorossa nimittäin vedotaan hallituksen ministereihin, etteivät he tekisi valmistelumatkallaan peruuttamattomia virheitä.

35) - Nyt on viimeinen hetki **vetää hätäjarrusta**. Vetoan pääministeri Juha Sipilään ja valtiovarainministeri Petteri Orpoon, älkää tehkö **peruuttamattomia** virheitä, vihreiden puheenjohtaja Touko Aalto sanoo Iltalehden haastattelussa. (IL, 7.3.2018)

3.5 Soteuudistuskeskustelu ja uudistuksen kritisointi TAISTELUNA

ARGUMENT IS WAR eli VÄITTELY ON SOTAA on eräs Lakoffin ja Johnsonin esiintuomista kansainvälisistä strukturaalisista käsittemetaforista. Kuten sodassa tai taistelussa, meillä on väittelyssäkin vastustaja, puolustamme itseämme ja omaa kantaamme, voimme esimerkiksi ampua alas väitteitä tai torjua kritiikin, ja lopulta joko voittaa tai hävitä väittelyn. Emme ainoastaan puhu väittelystä sotaan tai taisteluun liittyvillä termeillä, vaan myös konkreettisesti ajattelemme väittelyn päättyvän aina jommankumman osapuolen voittoon – ja samalla toisen osapuolen tappioon. Itse asiassa moni asia, jota väitellessämme teemme, rakentuu sodan käsitteiden avulla: ainoastaan fyysisen kamppailun sijasta käymmekin verbaalista kamppailua. Vaikka voimme puhua tällaisin käsittein tiedostamattomasti, ei se vähennä metaforien tehoa. (1980: 4.)

Yhteyksiä vastaavatyypisiin taistelun analogioihin on havaittavissa aineistostani, kun soteuudistusta vastustetaan tai kritisoidaan erilaisin argumentein. Ylivoimaisesti eniten kategoriassa toistuu yhdyssana *sotekapina*. Reilusti yli puolet tämän kategorian ilmaisuista ovat *sotekapinaa*, eikä kategoria olisi merkittävä ilman tätä yksittäistä ilmaisua. Aineistossa sanaa käytetään viittaamaan aikeisiin äänestää uudistusta vastaan tai argumentointiin siitä, minkä vuoksi uudistuksen valmistelua tai käyttöönottoa ei kannateta. Yleensä se viittaa etenkin kokoomuksen Elina Lepomäen esittämään kritiikkiin. Aineistosta ei käy ilmi, mikä taho on laittanut sanan alulle, mutta sanaa käyttää hyvin moni eri media, ja sen voi todeta vakiin-

tuneen nimenomaan median käyttöön. Sana esiintyy aineistossa nimittäin vain kerran politiikan puheenvuorossa ja tällöinkin sitä käytetään ainoastaan ilmaistakseen sitä, kuinka sanan käyttö on liioiteltua (ks. esimerkki 39).

Kun soteuudistuksen arvosteleminen nähdään kapinana, ovat soten arvostelijat tietysti kapinallisia, mikä sekin on nähtävissä aineistosta (37). Olennaisimpana sotekapinallisena ja kapinan käynnistäjänä tuodaan esiin edellä mainittu kokoomuksen kansanedustaja Elina Lepomäki (36, 38), joka on ilmaissut, ettei hän usko uudistuksen tavoitteisiin, eikä näin ollen halua edesauttaa sen valmistelua tai aio äänestää uudistuksen toteutumisen puolesta.

- 36) Kokoomuksen kansanedustajan Elina Lepomäen **sote-kapina** - eli halu kaataa sote- ja maakuntauudistus sekä samalla kokoomukselle tärkeä valinnanvapaus - tuli puolueen puheenjohtajalle Petteri Orpolle yllätyksenä. (IL, 28.2.2018)
- 37) Orpo ei maininnut omia **sotekapinallisia** kolumnissaan nimeltä. (IS, 6.3.2018)
- 38) **Sote-kapinan** käynnistänyt Elina Lepomäki: ”Asiantuntijat sortuvat perustelemaan muutoksen tarvetta sillä, että valmistelussa ollaan jo pitkällä” (IL, 12.3.2018)

Elina Lepomäki oli tiettävästi ensimmäinen hallituspuolueen kansanedustaja, joka julkisesti ilmoitti vastustavansa soteuudistusta, kun aiemmin vastustusta oli tullut ainoastaan oppositiopuolueiden jäseniltä. Kenties juuri tämän vuoksi uudistuksen kritisointi sekä ilmoitus vastaan äänestämisestä vakiintui *sotekapinaksi*, sillä puolesta äänestäminen olisi ollut niin kutsutun ryhmäkurin mukaista. Toisaalta, kapinoijat ovat usein henkilöitä, jotka vaativat nykytilanteeseen muutosta, ja muutoksen alulle panijathan ovat tässä tapauksessa uudistuksen valmistelijoita ja vastustajat niitä, jotka nimenomaan eivät halua muutosta. Näin ollen median toistaman termin voi nähdä myös jokseenkin ristiriitaisena.

Vaikka sana kapina ei viittaa suoraan sodankäyntiin, on sitä käytetty politiikassa aiemminkin, esimerkiksi liittyen Suomessa vuonna 1918 käytyyn sisällissotaan. Tämä merkitys mainitaan myös Kielitoimiston sanakirjassa erikseen (s.v. *kapina* ja *punakapina*). Kansalais-sota ja sen tapahtumat elävät yhä monien suomalaisten mielissä etenkin vuonna 2018, kun tapahtuneesta on kulunut 100 vuotta. *Kapina* ei tältäkkään osin ole kovinkaan neutraali kieli-

kuva, vaan affektiivinen ja pejoratiivisesti evaluoiva. Uuden Suomen lehtiartikkelissa Vantaan kaupunginjohtaja Ritva Viljanen (sd.) mainitsee, että *kapina*-sanankäyttö soteuudistusarvostelun yhteydessä on liioittelua, sillä hän pitää arvostelua täysin normaalina kiinnostuneisuutena tai huolenaiheena meitä kaikkia koskeviin asioihin.

39) --- Vantaan Viljanen ei halua vastata samaan kysymykseen ja pitää sitä liian yksinkertaistavana. Hänen mielestään ei edes pitäisi puhua Vapaavuoren aloittamasta **kaupunkikapinasta**. – Minusta termi **kapina** ei kuulu tähän yhteyteen lainkaan. Kyse on normaalista kaupunkien edunvalvonnasta. Laki sisältää kunnille tärkeitä asioita ja on yksi hallintohistoriamme suurimpia muutoksia. On tärkeätä, että kunnat osallistuvat maakuntahallinnon perustamista koskevaan keskusteluun, Viljanen sanoo sähköpostissa. (US, 7.4.2018)

Median toistamasta ilmaisusta huolimatta Lepomäki ei kuitenkaan itse koe olevansa järjestämässä kapinaa. Puheenvuoronsa perusteella (40) hän kokee ainoastaan ilmaisseen mielipiteensä, ja tulkintani mukaan liittyy kapinoinnin muiden mielipiteisiin vaikuttamiseen ja vastustukseen yllyttämiseen, mihin hän ei mielestään ole syylistynyt. Taistelun analogioita on havaittavissa myös muutamien muidenkin metaforisten sanavalintojen osalta. Substantiivina *täyslaidallinen* (41) viittaa sota-alueen kyljen tykkiriveistä ammuttuihin (kaikkiin) tykkeihin (KS 2018, s.v. *laidallinen*). Sama ilmaisu on nähtävissä myös Sirkka-Liisa Anttilan haastattelun (42) yhteydessä *ampua*-verbin kanssa. Kritiikki on kohdistunut tässä soteuudistuksen osana olevaan maakuntauudistukseen, joskin seuraavassa lauseessa puhutaan jo soteuudistuksesta kokonaisuudessaan.

40) Lepomäki vakuuttelee, että hän ei ole aikeissa järjestää **sotekapinaa**. – Edustajat osaavat ajatella omilla aivoillaan. Ja ei hän Vapaavuori ole kansanedustaja. En ole tätä mitenkään koordinoanut. Olen kertonut oman mielipiteeni ja on itsestään

selvää, että juttelen kansanedustajakollegoiden, Vapaavuoren, kunnanjohtajien, maakunnan muutosjohtajien kanssa, Lepomäki totesi. (IS, 6.3.2018)

- 41) **Sote-kapinalliselta uusi täyslaidallinen** – Elina Lepomäki: Syntyy ohituskaista ja ”lukkiutumisilmiö” (US, 14.3.2018)
- 42) Veteraanikansanedustaja haukkuu maakuntahallinnon kovasanaisesti sunnuntain Forssan Lehdessä. Hallituspuolueen kansanedustaja **ampuu lehtihaastattelussa täyslaidallisen maakuntauudistusta vastaan**. Hänen mielestään sote-uudistuksen kärkitavoitteet – kustannusten nousun hillintä, yhdenvertaisuus ja integraatio – ovat ristiriidassa keskenään. (HS / Sirkka-Liisa Anttila, 26.3.2018)

Lisäksi hallituspuolueiden jäsenet tai soteuudistuksen valmistelusta vastaavat poliitikot oletusti *puolustavat* uudistusta hyökkäykseltä eli arvostelulta.

- 43) Kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo on **puolustanut** uudistusta. (IS, 6.3.2018)

Puolustaminen on yleisesti merkitykseltään positiivissävytteisempää ja hyväksytympää kuin *hyökkääminen*, joka taas on yleisesti ottaen aggressiivisempaa, aktiivisempaa ja näin ollen myös aloitteellisempaa. Prototyyppisimmällä puolustamisella reagoidaan hyökkäykseen ja yritetään ehkäistä jokin uhka tai vaara, joka taas voidaan tehdä jopa väkivalloin tai koetaan muutoin vaaralliseksi. Puolustaminen merkitsee myös suojelua ja turvaamista, joten nämäkin huomioiden siihen liittyy hyökkäämistä hyväksyttävämpi sävy sekä positiivisempi konnotaatio. (KS 2018, s.v. *puolustaa, hyökätä*.) Kiinnostavaa näin ollen onkin se, miksi aineistossa ei esiinny puheenvuoroja nykyjärjestelmän puolustamisesta: minkä vuoksi soteuudistuksen vastustajat eivät näyttäydy hyökkääjien sijaan sosiaali- ja terveydenhuollon nykyjärjestelmän puolustajina? Vai onko kenties jossain vaiheessa jo kollektiivisesti tunnustettu ajatus, ettei nykyjärjestelmän ylläpitoa nähdä yksinkertaisesti enää esimerkiksi taloudellisesti mahdollisena?

3.6 Muita metaforisia lähdealueita soteuudistuksen kuvailussa

Lopuksi tuon esiin muutamia aineistosta havaittuja metaforisia ilmauksia, joiden kohdealueena on soteuudistus, mutta lähdealuetta on ollut haastava havaita tai esiintymiä on ollut niin vähän, ettei niistä muodostu kovin isoa ja selkeää lähdealuekategoriaa. Koin tärkeäksi ottaa tarkasteluun myös nämä hieman satunnaisemmat ja vailla selkeämpää lähdealuetta olevat metaforiset ilmaisut, sillä satunnaisuudesta ja hankalammin havaittavissa olevasta lähdealueesta huolimatta tietyt ilmaisut toistuvat.

Ensimmäisenä tuon esiin KONE-metaforan, joka ei mahtunut viiden suurimman tarkasteltavan lähdealueen joukkoon, mutta on silti lähdealueena ajoittain aineistosta havaittavissa. Osa kone-käsitteeseen liitetyistä esiintymistä voisi olla jo aiemmin käsitellyssä rakennelma-kategoriassa, joskin näkisin esiintymien viittaavan useimmiten rakennelmaa jollain tapaa monimutkaisempaan mekanismiin. Kone-metaforissa soteuudistus näyttäytyy geneerisemmällä tasolla ja ontologisesti esineenä, johon on lisätty jonkinlaisen koneen taikka mekanismin ominaisuuksia. Koneen tai vastaavan mekanismin käsitettä on hyödynnetty korjaamiseen sekä toimivuuteen liittyvillä ilmaisuilla. Näistä yleisempiä ovat korjaukseen liittyvät puheet: *korjata*, *korjaaminen*, *korjaus* sekä *korjattava* toistuvat aineistossa useimmiten. Etenkin korjaamiseen viittaavien esiintymien tapauksessa lähdealueena voisi olla myös jokin konetta, mekanismia tai rakennelmaakin vähemmän spesifi objekti, eli yksinkertaistusti jokin esine, joka vaatii korjausta.

Korjata-verbi on käytössä lähinnä soten korjaustarpeita korostavien oppositiopuolueiden toimesta (44), mutta se esiintyy myös hallituspuolueiden jäsenten puheenvuoroissa (45). Jälkimmäisissä korjaamisen tarpeellisuus esiintyy vähemmän akuuttina, kun tuodaan esiin, että korjata voi vielä uudistuksen käyttöönoton jälkeenkin. *Korjata*-verbin merkitykseen sisältyy oletus *rikkinäisyydestä* (joka sekin esiintyy aineistossa muutaman kerran), eli myöntömuotoista verbiä käyttäessä voidaan tulkita kannattajienkin tiedostavan uudistuksen ongelmat, vaikka niitä samanaikaisesti usein turhaksi pelotteluksi kuvaillaankin.

- 44) Oppositiopuolue SDP ei halua kaataa sote-uudistusta vaan **korjata sen ”rikkinäiset kohdat”**, puolueen puheenjohtaja Antti Rinne sanoo Kalevan haastattelussa. (KL, 29.4.2018)

- 45) Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Kaikkonen, Tuusulan kunnanvaltuuston jäsen, kuvaili pääkaupunkiseudun kuntien huolia ylimitoitetuksi pelotteluksi ja puolusti uudistuksen tarpeellisuutta. Hän katsoo, että **ongelmia voidaan korjata** myöhemmin. (YLE, 4.4.2018)

Kategorian toiseksi yleisin verbi *toimia* sekä siitä johdettu substantiivi *toimivuus* esiintyvät aineistossa edellä mainittuja ilmaisuja hieman harvemmin. Aineistossa puhutaan toimivuudesta nimenomaan soteuudistuksen valinnanvapauden kohdalla, kuten esimerkissä 46, jossa soteuudistusta kannattava kokoomuksen edustaja toivoo keskustelua valinnanvapauden toimivuuden osalta, eli siitä, mitä valinnanvapaudesta käytännössä tulee seuraamaan.

- 46) Markkulan mielestä laki on nyt kirjoitettu turhan hallintolähtöisesti ja sitä pitäisi kääntää asiakaslähtöisyyteen, koska jokainen huolehtii jatkossa yhä enemmän omasta terveydestään. Markkula kaipaa myös keskustelua **soten valinnanvapauden toimivuudesta** ja peräänkuuluttaa huolellista valmistelua valtaviin työntekijäfuusioihin. (US, 7.4.2018)

Lisäksi mainittakoon, että sotekeskustelua tai -kritiikkiä kuvataan aineistossani suositun kapina-analogian lisäksi myös jonkin verran mielenkiintoisilla ja osin onomatopoeettisikin koetuilla ilmaisuilla kuten *kuohunta*, *kohina*, *ryöpsähdys*, *tuoksina* sekä *räihinä*. Edellä mainituista eniten esiintyy *kuohunta*, tosin suhteutettuna koko aineistoon esiintyy sekin harvoin. Kielitoimiston sanakirjassa *kuohunta* on määritelty ainoastaan *kuohumiseksi* ja esimerkkikontekstina on tuotu esiin nimenomaan *poliittinen kuohunta* (s.v. *kuohunta*). Tämä substantiivi on johdettu verbistä *kuohua*, jonka konkreettinen merkitys on muun muassa vaahtoaamista tai voimakasta kiehumista. *Kuohua* viittaa myös luonnonvoimiin, esimerkiksi meren aaltojen kuohumiseen ja tietynlaiseen hallitsemattomaan liikkeeseen. Kuvaannollisesti voi *kuohua* vihasta, levottomuudesta tai kiihtymyksestä. (KS 2018, s.v. *kuohua*.) Tämä metaforinen ilmaisu voidaan nähdä saaneen motivaationsa kansainvälisestäkin esiintyvästä käsite-metaforasta *ANGER IS A HOT FLUID IN A CONTAINER*, joka perustuu *IHMINEN ON SÄILIÖ* -ajatuksen: ihmisen suuttuessa hänen sisällään kuohuu tai kiehuu. Lämpötila korreloi tunteiden

intensiteetin kanssa: mitä kuumempi lämpötila, sitä vihaisempi ihminen. (Kövecses 2002: 166.) Tosin *kuohua*-verbillä voidaan viitata neutraalimmin myös jonkinlaiseen hallitsemattomaan luonnonvoimaan ja liikkeeseen, ja näin ollen levottomaan keskusteluun, jota ei koeta olevan kontrolloitavissa. Jälkimmäistä tulkintaa tukee se, että kuohunta viitannee harvemmin yksittäisen ihmisen toimintaan tai mielentilaan, vaan pikemminkin kollektiiviseen käytökseen, kuten *kansa kuohuu*.

Kuohunta esiintyy *kapinan* tapaan aineistossani vain median toimesta. Poliitikotkin ovat toki voineet käyttää sitä, mutta aineistosta tämä ei käy ilmi. *Kuohunnan* osalta voidaan tietysti pohtia, minkä vuoksi sotekeskustelu käsitteistettäisiin kontrolloimattomana tai kiihtyneisyytenä. Syy voi piillä samassa kuin kapinankin kohdalla: mikäli mielipide poikkeaa hallituksen tai puolueen virallisesta linjasta, käsitetään tilanne poikkeuksellisen huomionarvoiseksi, mikä näkyy myös median sanavalinnoissa.

Lisäksi ministerit Juha Sipilä ja Petteri Orpo käyttivät sotekeskustelusta muun muassa ilmaisuja kuten *kohina* ja *tuoksina*, jotka voidaan nähdä hieman neutraalimpina kuvauksina – joskin *kohina* on määritelty myös jonkinlaisena häiriönä (KS 2018, s.v. *kohina*). Esimerkissä 48 pääministeri Sipilä antaa ymmärtää, että uudistuksen ympärillä olevaa kohinaa on liikaa, ja sitä kuuluisi suunnata tärkeämpiin asioihin, toisin sanoen kritiikki on turhaa. Ministeri Orpo mainitsee kohinan lisäksi keskustelun *tuoksinan* (49), jonka synonyymeiksi on määritelty muun muassa *vilinä* sekä *tiimellys* (KS 2018, s.v. *tuoksina*). Kielitoimiston sanakirjassa on lisäksi otettu esimerkki-ilmaisuksi idiomaattinen sanapari *taistelun tuoksina*, jonka osalta keskustelu voisi jälleen kuvautua taisteluksi. Samassa puheenvuorossa myös ministeri Orpo ohjaisi ihmisiä keskittymään olennaisempiin asioihin. Hänen mukaansa keskustelu tai kritiikki häiritsee ja sivuuttaa kaikkein tärkeämmän tiedon, eli sen, miksi uudistusta tehdään. *Vaiheet, joiden myötä tähän on tultu* viitannee aikaisempiin hallituskokoonpanoihin ja siihen, ettei uudistusta ole pitkästä valmisteluprosessista huolimatta saatu valmiiksi. Orpon puheenvuorosta on täten mahdollista tulkita sama viesti kuin Sipilänkin lausunnosta – eli sen, että keskustelu soteuudistuksen riskeistä on turhaa tai vähintäänkin toisijaista.

47) Juha Sipilä viimeaikaisesta **sote-kuohunnasta**: Kyllä enemmistö riittää, jos sovitusta pidetään kiinni (YLE, 4.3.2018)

- 48) Keskustan puheenjohtajan, pääministeri Juha Sipilän mukaan sote- ja maakuntauudistuksen vastustamiseen käytetään Suomessa tällä hetkellä "hurjan paljon energiaa". – **Tämän uudistuksen ympärillä pyörivällä kohinalla lämmitettäisiin puoli Suomea pakkaspäivänäkin**, Sipilä vitsaili puheessaan keskustan puoluevaltuustolle Lahdessa. (Kaleva, 21.4.2018)
- 49) **Keskustelun tuoksinassa olennaista hautautuu muun kohinan alle**: ennen kaikkea se, miksi uudistus tehdään, mutta myös ne vaiheet joiden myötä tähän on tultu. (MTV / Petteri Orpo, 6.3.2018)

Ainakin toinen kansainvälinen käsittemetafora on havaittavissa aineiston muut-kategoriasta, joskin se esiintyy aineistossa vain muutaman kerran. Soteuudistuksen olennaisena osana oleva maakuntahallinto eli -uudistus nähdään sitä myös vastustaneen kokoomuksen toimesta usein ajatuksena tai kompromissina, joka ollaan lopulta valmis *nielemään* (50, 51) eli hyväksymään se osana valmisteluprosessia. Ilmaisun voidaan nähdä kytkeytyvän laajempaan metaforiseen käsitteeseen IDEAS ARE FOODS. Kyseinen käsittemetafora tuntuu esiintyvän useimmiten lähinnä negatiivisessa kontekstissa: jonkin ajatuksen tai näkemyksen *nieleminen* tai *sulattaminen* on usein nimenomaan vaikeaa eikä näin ollen toivottavaa. (Kövecses 2002: 30.) Lisäksi ajatus maakuntahallinnosta osana soteuudistusta voi kuvaannollisesti jopa *närästää* (52), toisin sanoen se kismittää tai karvastelee (KS 2018, s.v. *närästää*). Henkinen olotila ja harmistuminen kuvautuu konkreettisemmän oireen, fyysisen huonon olotilan kautta – kenties nielty ruoka eli ajatus ei sula eli asetu kunnolla, ja pyrkii jopa kaikessa happamuudessaan ylös.

- 50) Kokoomus on valmis **nielemään** maakuntahallinnon, ja keskustasta hyväksyy kokoomuksen hellimän sotien valinnanvapauden, koska muuten koko sote kaatuu. (US, 1.3.2018)
- 51) Orpo myönsi, että sote-uudistuksen pohjana oleva maakuntauudistus on kokoomuslaisille ollut vaikea **pala**. –Me näemme sen osana isoa kokonaisuutta. Silloin on pakko **niellä** myös kompromisseja. Toisaalta taas olemme erittäin tyytyväisiä

sote-uudistukseen ja valinnanvapauteen, joka tulee toteutumaan täysipainoisesti perustasolla sosiaali- ja terveystalveissa. (AL, 1.3.2018)

- 52) Kokoomuksesta on kuulunut myös muutamia muita kriittisiä puheenvuoroja sote-uudistuksesta. Kokoomusta, ja etenkin Helsingin pormestari Jan Vapaavuorea, on **närästännyt** maakuntahallinnon pystyttäminen. (IS, 1.3.2018)

Kun tarkastellaan yksittäisempiä, vailla selkeämpää tai ainakaan kovin laajaa lähdealuetta olevia metaforia, on muut-kategoriassa eniten edustettuna ilmaisu *lehmänkaupat*, joka esiintyy aineistossa 17 kertaa. Ilmaisua käyttää aineistossa etenkin moni opposition edustaja (53). Aineiston perusteella ilmaisu on vakiintunut myös median käyttöön – välillä sellaisenaan, välillä lainausmerkeillä varustettuna. *Lehmänkaupoilla* viitataan soteuudistuksen valmistelussa tehtyyn kompromissiin, jossa on tarkoitus hyväksyä samalla kertaa kokoomukselle tärkeä valinnanvapaus sekä keskustalle olennainen maakuntauudistus (54). Ilmaisulla viitataan kaupantekoon, usein nimenomaan poliittiseen vaihtokauppaan, joka perustuu vastapalveluksiin, eli sanalla on halventava merkitys (KS 2018, s.v. *lehmäkauppa*). Ilmaisun taustalta on hankala havaita laajempaa lähdealuetta tai käsittemetaforaa, joka selittäisi sen motivoitumisen, joskin idiomi saa voimansa näkemyksestä, jonka mukaan politiikka koetaan kaupan käyntinä. Ilmaisua on muodostunut idiomaattiseksi etenkin politiikan kielessä, kuten esimerkiksi *takinkääntökin*, joka ei myöskään viittaa konkreettiseen takinkääntämiseen.

- 53) Moni oppositioedustaja muistutti hallitusta **lehmänkaupoista**. Näillä he tarkoittivat sitä, että sote- ja maakuntauudistuksessa kokoomus sai valinnanvapauden ja keskustaa maakuntamallin. – Näiden **lehmänkauppojen** takia rahat eivät riitä. Sen jälkeen joudutaan korottamaan veroja tai asiakasmaksuja, sdp:n puheenjohtaja Antti Rinne pamautti. (AL, 14.3.2018)

- 54) Orpo selitteli kentälle myös keskustan kanssa tehtyjä **lehmänkauppoja**, joissa keskustaa sai maakunta-uudistuksensa ja kokoomus soten valinnanvapauden. (IS, 17.3.2018)

3.7 Nykyjärjestelmän kuvaus metaforin

Tähän mennessä olen selvittänyt, millä tapaa soteuudistus osa-alueineen, eli valinnanvapauksineen sekä maakuntahallintoineen, kuvautuu uutisteksteissä, jotka pohjautuvat poliitikkojen puheenvuoroihin. Soteuudistuksen tarkastelun lisäksi koen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi myös selvittää, minkälaisena terveydenhuollon nykyjärjestelmä kuvautuu samaisessa aineistossa, eli samoissa sotea koskevissa uutisteksteissä. Nimittäin mielestäni voidaan kokea hieman ristiriitaisena, että nykyjärjestelmän huonoutta pidetään puheenvuoroissa usein perusteluna soteuudistuksen tarpeellisuudelle, kun suomalaista terveydenhoitojärjestelmää on uutisoitu samaan aikaan jopa maailman parhaaksi²¹. Näin ollen halusin ottaa nykyjärjestelmän kohdealueena tarkasteltavaksi ikään kuin kontrastina soteuudistuksen kuvautumiselle. Tässä yhteydessä tulee toki huomioida, että aineistoa kerätessä ei käytetty hakuksana *sosiaali- ja terveydenhuoltoa* tai sen synonyymejä, jolloin aineistokaan ei siihen keskity, eli sitä ei tule kvantitatiivisesti huomioida vaan kiinnittää huomiota ainoastaan esiintyvien metaforien laatuun.

Sosiaali- ja terveydenhuollon nykyjärjestelmää kuvataan soteuudistukseen keskittyvässä aineistossani vähän. Nykyjärjestelmän kuvaukseen keskittyvät oletetusti lähinnä hallituspuolueiden jäsenet puolustaessaan soteuudistuksen tarpeellisuutta. Nykyjärjestelmän kuvauksessa yleisin lähdealue on KONE tai vastaava mekanismi, joka ei kuitenkaan soteuudistusta kuvaillessa juuri korostu. Nykyjärjestelmän kuvaamisessa toistuvat eniten mekanismiin viittaavat ilmaisut kuten *toimia*, *toimivuus* sekä *rikki*. Ilmaisuja käytetään lähinnä puheenvuoroissa, joiden avulla on tarkoitus korostaa nimenomaan nykyjärjestelmän toimimattomuutta eli huonoutta tai vähintäänkin sen puutteita (55). Myös soteuudistuksen kritisoijat hyödyntävät mekanismin käsitettä puolustaessaan nykyjärjestelmää, jolloin kyseenalaistetaan hallituksen valmisteleman soteuudistuksen tarpeellisuus. Tässäkin korjaamiseen sisältyy ajatus rikkinäisyydestä, mutta nykyjärjestelmän rikkinäisyys kuitenkin kiistetään (56).

55) Palaan vielä kerran siihen, miksi tarvitsemme sote-uudistuksen. **Palvelut eivät toimi**, kuten niiden pitäisi. Liian moni on jonossa, ei hoidossa. (MTV / Petteri Orpo, 6.3.2018)

---

²¹ Ks. esim. HUS 27.6.2018: <http://www.hus.fi/hus-tietoa/uutishuone/Sivut/Suomen-terveydenhuoltoj%C3%A4rjestelm%C3%A4-maailman-paras-.aspx>

56) Veteraanikansanedustaja haukkuu maakuntahallinnon kovanaisesti sunnuntain Forssan Lehdessä. Hallituspuolueen kansanedustaja ampuu lehtihaastattelussa täyslaidallisen maakuntauudistusta vastaan. Hänen mielestään sote-uudistuksen kärkitavoitteet – kustannusten nousun hillintä, yhdenvertaisuus ja integraatio – ovat ristiriidassa keskenään. ”Pidän virheenä sitä, että **lähdettiin korjaamaan sellaista, joka ei ollut rikki.**” (HS / Sirkka-Liisa Anttila, 26.3.2018)

Toisiksi eniten nykyjärjestelmää kuvatessa käytetään matkaan liitettäviä vertauksia, jotka tuovat esiin järjestelmän *kuntavetoisuuden*, sen *umpikujaan ajautumisen* tai kuinka järjestelmä on *tulossa tiensä päähän*. Matka-metaforat eivät täten esiinny aineistossa positiivisessa kontekstissa. Pääministeri Sipilän puheenvuoroissa (57, 58) nykyjärjestelmä kuvautuu eksyneeksi kulkuneuvoksi tai epäonnistuneeksi reittivalinnaksi. Kunnat ovat kuskin paikalla epäonnistuneet, eikä nykyjärjestelmällä yksinkertaisesti ole määränpäättä: niinpä vastassa hämmöttää *tiempää* tai *umpikuja*, johon väijäämättä *ajaututaan*, sillä kulkuneuvo ei ole enää hallinnassa. Näiden ilmaisujen avulla ei enää ainoastaan luoda perusteluja soteuudistuksen tarpeellisuudesta, vaan syntyy tulkinta uudistuksen pakollisuudesta. *Tulla tiensä päähän* on mielenkiintoinen, sillä se ilmaisee, että mitään mahdollisuutta ei enää nähdä matkan eli toiminnan jatkamiseen. Kun matkan ilmaistaan päättyvän, on nykyjärjestelmän toiminta siis loppumassa. Aivan kuten ELÄMÄ ON MATKA -metaforankin kohdalla, tietää matkan päättyminen elämän päättymistä eli kuolemaa.

57) Sipilän mukaan arvostelun kohteeksi joutunutta maakuntamallia tarvitaan, koska **kuntavetoinen tapa huolehtia sosiaali- ja terveyspalveluista on ajautumassa umpikujaan.** (HS, 7.3.2018)

58) Kiire meille on kyllä tullut sen vuoksi, että **nykyjärjestelmä on ajautumassa umpikujaan. Kuntavetoinen tapa huolehtia sosiaali- ja terveyspalveluista on tulossa tiensä päähän.** (MT / Juha Sipilä, 16.3.2018)

Nykyjärjestelmän elollistamistapauksissa tai omavoimaisuuden korostuessa toistuu jokseenkin silmiinpistävästi nykyisten palveluiden fyysinen heikkous pitkälti samantyyppisten ilmaistapauksien kautta. Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä puhuessa ja soteuudistuksen tarpeellisuutta perustellessa tuodaan esiin lähinnä *jämerämpien, vahvempien tai leveämpien hartioiden ja muskeleiden* tarve. Hartiat ovat tässä kuvaannollisesti se ihmiskehon osa, johon vastuu ikään kuin asetetaan: *vastuu on hänen hartioillaan* (KS 2018, s.v. *hartia*). Tässä fyysinen heikkous korreloi tietysti suoraan mahdollisuuksien kanssa, eli mikäli hartioita ei vahvisteta, ei ole edes fyysisesti eli konkreettisesti mahdollista ottaa vastuuta ihmisten hoidosta eli tuottaa tarvittavia palveluita. Näin ollen tietty pakkoa ilmaiseva funktio voidaan jälleen nähdä hallituksen puheenvuorojen taustalla. Väestön ikääntyminen ilmaistaan muutokseen velvoittavana tekijänä (59). Puheenvuoroista voidaan tulkita, että soteuudistuksen avulla on mahdollisuus näihin leveämpiin ja vahvempiin hartioihin, joilla viitataan tässä puhujasta riippuen joko uudistuksen mukana tulevaan maakuntamalliin ja sen rahoitus pohjaan, tai valinnanvapauteen, eli yksityisten terveysyritysten hyödyntämiseen palveluiden järjestämisessä. Puheenvuoroissa on lisäksi käytetty tarvetta tai pakkoa ilmaisevia verbejä tai verbi-liittoja kuten *vaatia, pitää olla ja pitää vahvistaa*. Lopuksi viimeisessä esimerkissä 61 ministeri Orpon puheenvuoron vakuuttavuus korostuu epäsuoralla lainauksella, jonka mukaan Suomessa ollaan yksimielisiä hänen esittämiensä kommenttien kanssa.

59) Pelkästään suomalaisten ikääntymisestä johtuen lähitulevaisuudessa hoivan tarve kasvaa, työssä käyvien osuus kansasta on pienempi kuin hoivaa tarvitsevien. **Palveluiden järjestäminen vaatii nykyistä leveämmät hartiat.** Siksi tämä uudistus pitää tehdä. --- --- Palvelut eivät toimi, kuten niiden pitäisi. Liian moni on jonossa, ei hoidossa. Väestömme vanhenee. **Palveluiden järjestäjällä pitää olla nykyistä enemmän muskeleita.** (MTV / Petteri Orpo, 6.3.2018)

60) --- Tärkeäksi uudistuksen tekee se, että **sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluita pitää vahvistaa.** --- (MT / Juha Sipilä, 16.3.2018)

61) Suomessa vallitsee Orpon mukaan laaja yksimielisyys, että **palveluiden järjestäjällä pitää olla nykyistä jämerämmät hartiat.** (IS, 17.3.2018)

Muutamaa puolustuspuheenvuoroa lukuun ottamatta nykyisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä keskittyy kuvaamaan siis ainoastaan hallitus. Hallituksen puheenvuoroissa tilanne kuvautuu synkäksi: käytetyt metaforat keskittyvät kuvaamaan nykyisten kunnallisten terveyspalvelujen kiistatonta riittämättömyyttä, jolla perustellaan uudistuksen tarpeellisuutta. Lisäksi puheenvuoroissa esiintyvät verbit, kuten *pitää* ja *vaatia*, ovat lisäämässä tätä välttämättömyyden mielikuvaa.

4 Päättäntä

4.1 Yhteenvetoa

Aineistoa analysoitaessa soteuudistuksesta käytettyjen metaforisten ilmaisujen taustalla olevia lähdealueita ei ollut aina helppoa erotella omiin kategorioihinsa, sillä metaforien taustalta on mahdollista havaita useita erilaisia käsitteitä. Koin tästä kategorisoinnista aluksi kenties turhankin paljon paineita johtuen siitä, että käsittemetaphoria käsittelevissä lähdeoteoksissa käsittealueet ovat usein jopa hämmentävän loogisesti luokiteltuna omiksi selkeiksi kategorioikseen. Omassa aineistossani esiintyvät metaforiset ilmaisut eivät olleet läheskään aina yksiselitteisiä, vaan tyypillisempää on ollut nimenomaan eri käsittealueiden sekoittuminen. Eriytyisiä haasteita tuottivat etenkin LIIKE- ja MATKA-metaforat, mutta myös esimerkiksi RAKENNELMA- ja KONE-metaforat sekä OMAVOIMAISUUTEEN viittaavat ilmaisut. Esimerkiksi ilmaisu *sote menee eteenpäin* voidaan nähdä yhdistyvän samanaikaisesti niin liikkeen, oma-voimaisuudenkin kuin matkankin käsitteeseen. Joskus kontekstikaan ei tehnyt ilmaisun taustalla olevaa käsittemetaphoraa sen selkeämmäksi. Tosin harva asia, jos mikään, voidaan kokea kielen tarkastelussa yksiselitteisenä.

Vaikka lähdealueryhmien jaottelu osoittautuikin ajoittain haastavaksi, oli jonkinlainen jäsenitys tarkastelua varten mielestäni järkevä tehdä. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista fiksoitua liikaa metaforien taustalla oleviin käsitteisiin ja tarkastella tuloksia niiden kautta. Olennaisempaa on toistuvien soteuudistusta kuvailevien metaforisten ilmaisujen tarkastelu ja pohdinta siitä, mitä metaforilla on tehty: kenen toimesta ja minkälaisissa puheenvuoroissa niitä on hyödynnetty ja mitä niillä on haluttu ilmaista. Tiettyjen ilmaisujen toistuvuus voidaan nimittäin aineistosta hyvin havaita, ja tällä toistuvuudella välittyy jonkinlainen kuva soteuudistuksesta ja sen valmistelusta riippuen toki aina kielenkäyttäjän motiivista.

Kuten tutkielman johdantoluvussa totesin, on soteuudistuksen kuvailua tarkastellessa mahdollista keskittyä ainakin kolmeen aineistosta selvimmin erottuvaan osa-alueeseen, jotka ovat soteuudistuksen valmistelun kuvaus, soteuudistuskeskustelun kuvaus sekä toteutuneen soteuudistuksen kuvaus eli ennakointi. Näiden osa-alueiden kuvautumia voidaan tarkastella myös kolmesta eri näkökulmasta, sillä niin hallituksella kuin oppositiollakin, sekä osin myös uudistuksesta uutisoivalla medially, on oma näkemyksensä uudistuksesta.

Soteuudistuksen tarpeellisuuden perustelu ja ihmisten vakuuttelu on tietynlaista myyntipuhetta, jota hallitus on harjoittanut pitkin hallituskauttaan. Uudistuksen valmistelijoiden tuleekin puheillaan voittaa kansalaisten ja parhaimmassa tapauksessa myös opposition luottamus puolelleen ja saada uskoteltua, että uudistus on tarpeen – ja nimenomaan heidän toteuttamanaan. Hallituksen hyödyntämissä metaforissa onkin havaittavissa taustalla vaikuttava oma agenda. Sipilän hallitus vastasi pääsääntöisesti soteuudistuksen valmistelusta²², vaikka hallituksen joukoista ilmoittautuikin myös muutamia soteuudistuksen vastustajia. Soteuudistusta kannattavien hallituspoliitikkojen puheet keskittyvät aineistossa pitkälti korostamaan jo tehtyä työtä: metaforisissa ilmaisuissa esiintyy keskeisenä oikeastaan vain tekeminen eli valmistelu itsessään, ja eritoten valmistelun jatkaminen – eikä niinkään se, miten uudistusta on tehty, vaikka siitä uudistus on saanut kaikkein eniten kritiikkiä. Hallituksen metaforisissa puheissa ei toisin sanoen oteta juurikaan kantaa saatuun kritiikkiin, vaan keskitytään korostamaan sitä, että ahkera työnteke jatkuu ja että vastuu työstä eli valmistelusta on heillä. Mikäli hallitus kommentoi jollain tapaa valmistelusta saamaansa kritiikkiä, liittyy kuvailu lähinnä kritiikin epäolennaisuuden ja turhuuden korostamiseen. Soteuudistukseen kohdistuva kritiikki ei kuitenkaan kohdistu tekemisen puutteeseen tai edes tarpeellisuuden perusteluihin – joista ollaan usein yhtä mieltä – vaan siihen, kuinka uudistusta tehdään. Tästä huolimatta hallituksen puheet keskittyvät pitkälti siihen, että pääasia on, että tehdään.

Hallituksen puheissa uudistuksen valmistelu ja jatkaminen kuvautuvat puheissa etenkin liike-analogioin, jolloin MUUTOS ON LIIKETTÄ. Soteuudistus kuvautuu usein vääjäämättömästi etenevänä entiteettinä, ja keskeisenä tuodaan esiin sen suunta, *eteenpäin*. Puheenvuoroissa korostuu usein jollain tapaa se, kuinka tätä luontaiseksi liikkeeksi kuvautuvaa valmistelua ei voi tai ei ole kannattavaa estää, kun sitä on viety tai se on agenttiivisesti mennyt jo niin pitkälle. Aineistossa esiintyvä liike on siis ajoittain omavoimaista ja itseohjautuvaa. Vaihtoehtoisesti liikkeen aiheuttava tekijä-agentti on häivytetty passiivimuotoisen verbin avulla. Tällöin voidaan luoda mielikuva tietynlaisesta yhteisestä tekemisestä, sillä passiivin

---

²² Tätä tutkielmaa viimeisteltessä keväällä 2019 soteuudistuksen valmistelu keskeytyi, ja samalla Sipilän hallitus kaatui.

implisiittinen agentti tulkitaan usein kollektiiviseksi. Etenkin puhekielessä passiivia käytetään myös me-muotona, eli monikon 1. persoonaa korvaavana. Passiivin lisäksi esiintyy myös jonkin verran nollapersoonaa tapaan (*valmistelussa*) *on mentävä eteenpäin*. Puheiden velvoittavuus korostuu nesessiiviverbien ja -rakenteiden käytön myötä. Lisäksi teelisyyttä eli liikkeen päätepidetty on ajoittain ilmaisemassa pääministerin sekä valtiovarainministerin toistama maalin käsite, joka on korvannut abstraktimman toteutuksen käsitteen. Maalin käsitteen mielestäni korostaa tietyllä tapaa keskeiseksi nähtyä työtekoa: se edustaa tietynlaista määrätietoisuutta tai periksiantamattomuutta, valmistelun valmiiksi saattamista. Maali-käsitteä toistamalla vihjataan implisiittisesti myös siihen, kuinka aiemmat hallitukset ovat toistuvasti epäonnistuneet.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon nykyjärjestelmän kuvauksissa voidaan nähdä samankaltaista uudistuksen välttämättömyyden perustelua. Nykyjärjestelmän kuvautuminen hallituksen puheissa heikkona, kehollisena oliona, jolla ei ole riittävästi hartioita tai muskeleita, tuskin antaa palveluiden järjestämisestä yhtä vakuuttavaa mielikuvaa kuin esimerkiksi vankka rakennelma, jona soteuudistus usein kuvautuu. Lisäksi matka-analogioiden umpikujiilla ja tien päädyillä luodaan selvää mielikuvaa vaihtoehtottomuudesta. Kaiken kaikkiaan uudistus kuvautuu perusteluineen hallituksen metaforisissa puheissa vääjäämättömänä hankkeena, jota on turha kritisoida, ja jonka toteutumisesta on jokseenkin tarpeetonta enää edes vastustaa.

Opposition sekä muiden uudistusta vastustavien puheissa spekuloidaan hallituksen puheenvuoroja selvästi useammin tulevaa eli toteutunutta uudistusta ja pohditaan sen mahdollisesti aiheuttamia seurauksia. Ennakoituja seurauksia ja niiden ongelmallisuutta, eli toisin sanoen riskejä, korostetaan monin erilaisin kielikuvoin. Seurauksia havainnollistetaan konkreettisemmilla analogioilla, uhkakuvilla, jotka ilmaistaan usein väistämättömiksi, mikäli tilanteeseen ei reagoida pikimmiten. Erilaisilla ehtolauseilla kuitenkin ajoittain eksplikoidaan, että tilanteeseen on vielä mahdollisuus puuttua.

Affektisia metaforisia ilmaisuja on havaittavissa esimerkiksi oppositiojohtaja²³ Touko Aallon puheissa, joissa on hyödynnetty konventionaalisia käsittemetaphoria, joskin muodostaen niistä hyvinkin innovatiivisia yksittäisiä metaforia. Esimerkkinä rakennelma-kategorian hometalovertaus, joka vei ennakoitua tapahtumaketjua niinkin pitkälle, että se kuvasi valmiin soteuudistuksen aiheuttavan lopulta sisäilmaoireita eli sairastuttavan ihmisiä, minkä perusteella Aalto vetosi rakennelman purkamiseen. Muutoinhan nämä aineiston yleisimmät,

---

²³ Aalto sittemmin luopunut puheenjohtajatehtävistään.

rakennelman käsitettä hyödyntävät puheenvuorot ovat median käyttämiä ja melko neutraaleja ja konventionaalisia, kuten esimerkiksi hyvin idiomaattinen *soten kaataminen* tai *kaatuminen*. Tosin näihinkin ilmaisuihin liittyy ajoittain etenkin vastustajien puheissa ennakoiva näkemys uudistuksen epäonnistumisesta, johtuen juuri uudistuksen valmistelusta, jota kuvataan heikoksi tai huonoksi eri ilmaisin. Toteutuneen uudistuksen kuvailun lisäksi oppositio kuvailee siis myös uudistuksen valmisteluprosessia sekä valmistelijoita kriittiseen sävyyn.

Kun hallituksen puheissa korostuu valmistelun osalta uudistuksen omavoimaisuus tai uudistuksen valmistelijat on häivytetty predikaatiosta, korostuu opposition puheissa usein etenkin agenttipartisiipin avulla tekijä: *hallituksen ajama soteuudistus* tai *hallituksen yrittämä lehmänkauppa*. Eksplikoimalla tekijä, on tietysti helpompi osoittaa kritiikki sinne, minne se kuuluu. Oppositiossa olevien soteuudistuksen vastustajien ensisijaisena tehtävänä onkin valmistelun kritisointi ja häirintä, jotta valmistelu saataisiin keskeytettyä. Kritiikillä on mahdollista samalla luoda politiikkaa pitkälti median kautta seuraaville kansalaisille mielikuva valmistelutyöstä ja toteutuneen uudistuksen riskeistä. Etenkin valmiin uudistuksen spekulointi ja sen aiheuttamien tilanteiden tuominen niin sanotusti tähän hetkeen on ilmeisesti koettu luovan kansalaisille konkreettisempaa mielikuvaa seurauksista. Tosin valmisteluakin havainnollistetaan erittäin konkreettisten analogien avulla – sellaisten, joista kansalaisilla on varmimmin kokemusta tai tietoa. Matka-metaforilla, kuten *johtaa*-verbillä varustetuilla ilmauksilla, ylinopeuteen vertaamisella tai hätäjarrun vetämisellä, tuodaan konkreettisemmin esiin valmistelun ongelmia sekä akuutti tarve valmistelun keskeyttämisestä. Tietynlainen välttämättömyyden retoriikka on siis havaittavissa myös opposition puheissa.

Opposition taustalla vaikuttaviksi tavoitteiksi voidaan siis katsoa soteuudistusvalmistelun kritisointi ja häirintä, sekä samanaikaisesti kansalaisiin vaikuttaminen. Oppositiolla on tietynlainen velvollisuus osoittaa äänestäjillensä, että he selviytyisivät valmistelusta hallitusta paremmin tai että he ovat lähtökohtaisesti hallituksen päätöksiä vastaan. Kuten aineistosta käy ilmi, ovat oppositiojohtaja Touko Aallon esittämät kielikuvat aineiston perusteella innovatiivisimpia ja samalla myös kaikkein eniten huomiota herättäviä. Aineistoa kerätessä Aalto oli vasta hiljattain aloittanut vihreiden puheenjohtajana ja oppositiojohtajana, joten pidän mahdollisena, että hän on melko uutena poliittisena hahmona pyrkinyt hakemaan retoriikallaan tietoisesti huomiota kansalaisilta.

Valmiiksi tehdyn soteuudistuksen kuvautuminen hometaloksi, hallituksen toiminnan vertaaminen törkeän ylinopeuden yrittämiseksi sekä ehdotus hätäjarrun vetämisestä kesken valmistelun ovat kaikki voimakkaita, tunteita tai vähintäänkin mielenkiinnon herättäviä il-

maisuja. Niiden avulla on mahdollista tuoda konkreettisemmin esille hallituksen kyseenalaiseksi koettu toiminta sekä abstraktiksi koetun uudistuksen riskit. Niin hometalosta, ylinopeudesta kuin hätäjarrustakin on keskivertolukijalla todennäköisesti enemmän tietoa ja näin ollen selkeämpi käsitys kuin soteuudistuksesta. Kaikki oppositiojohtaja Aallon mainitsemat käsitteet ovat konkreettisempia ja kollektiivisesti tunnustettuja, kielteisiä tai epätoivottuja asioita, joista meillä kansalaisilla on oletetusti soteuudistusta selkeämpi kokemus tai tieto, ja näin ollen myös todennäköisemmin selkeämpi mielikuva. Käsitteisiin liittyvät tietokehykset ovat siis pääsääntöisesti laajemmat ja ennen kaikkea yhtenevät, eli ymmärrämme, minkälainen on tilanne, jossa hätäjarrusta joudutaan vetämään tai mitä ylinopeudesta voi pahimmillaan seurata. Lukiessa meillä on mahdollisuus liittää tämä abstrakti ja konkreettinen käsite toisiinsa, ja tulkita ainakin hetki niiden välisiä vastaavuuksia. Vaikka emme kokisikaan niiden välillä samankaltaisuuksia, jäävät ne järjettömyydessäänkin todennäköisemmin mieleemme, sillä ne herättävät meissä tällöin jonkin tunteen.

Kansalaiset seuraavat politiikkaa pitkälti median välityksellä, jolloin käsityksetkin erilaisista poliittisista päätöksistä rakentuvat median avulla. Aineistossa media ennen kaikkea referoi kansanedustajien puheita soteuudistuksesta, mutta keskittyy myös kuvailemaan esimerkiksi soteuudistuksesta käytyä keskustelua. Mediassa on korostettu selvästi tiettyä analogiaa uudistukseen kohdistuvaa kritiikkiä kuvatessa. Informaation jakamisen lisäksi median tavoitteena on myydä julkaisuaan, mikä nykyään tarkoittaa myös klikkausten tavoittelua internetissä. Kaikenlaiset kohuotsikot ovat siis tavoittelemisen arvoisia, sillä niillä on mahdollisuus saada lisää klikkauksia. Sanavalintojen taustalla voi täten olla motiivi mahdollisimman ison huomion herättämisestä, minkä vuoksi media saattaa vakiinnuttaa herkemmin tiettyjä ilmaisuja, kuten esimerkiksi aineistossa ilmenevän *sotekapinan*. Sanavalinnalla on kenties tavoiteltu mielenkiinnon herättämistä etenkin sellaisessa lukijassa, joka ei normaalisti kiinnostuisi soteuudistuksesta tai ylipäätään politiikasta.

Medialla on kohuotsikkoineen oma merkittävä roolinsa ajattelun ohjaamisessa, joskin vaikutus voi usein tapahtua melko huomaamatta. Tässä tapauksessa sotea vastustavasta argumentoinnista ja kritiikistä käytetty ilmaisu *sotekapina* saattaa vaikuttaa siihen, kuinka soteuudistuksen tarpeellisuus käsitteellistetään. Kun soteuudistuksen kritisointi ilmaistaan median toimesta toistuvasti kapinaksi, joka taistelee valtiovaltaa tai jotakin yleisesti oikeammaksi koettua vastaan, luo se lukijalle mielikuvan jostain fanaattisesta tai voimakkaasta tapahtumasta, jolloin tilanteen voi herkemmin tulkita negatiiviseksi. Sanavalinta toimii täten mielestäni hallituksen – tai tarkemmin ottaen uudistuksen valmistelijoiden – eduksi. Nimit-

täin kapinalla korostuu samanaikaisesti se, että osa hallituspuolueidenkin edustajista vastustaa hallituksen valmistelemaa soteuudistusta, eli toimii niin sanotusti omia joukkojaan vastaan. Tästä huolimatta soteuudistuksesta käyty keskustelu tai kritiikki olisi mahdollista kuvata huomattavasti neutraalimmin.

Aineistossa on lisäksi joitain muita satunnaisia median käyttämiä ilmaisuja, joista voidaan mielestäni havaita jonkinlainen toimittajan oma näkemys soteuudistuksesta ja sen toteutumisesta. Esimerkiksi toimittajan käyttämä metafora soteuudistuksen mahdollisesta *luhistumisesta* korostaa ajatusta uudistuksen heikkoudesta geneerisempää *kaatua*-verbiä enemmän. Myös hallituksen toistamaa maalin käsitettä hyödyntävässä lausekkeessa *maaliin kohti kompuroiva sote* näyttäisi olevan toimittajan osalta jonkinlaista ironiaa.

Kaiken kaikkiaan voidaan mielestäni havaita se, kuinka jokaista erottelemaani soteuudistuksen osa-aluetta keskitytään kuvaamaan aina kielenkäyttäjän oman tavoitteen mukaisesti. Aineistossa yleisesti esiintyvät käsitteet, kuten rakennelma ja liike, esiintyvät niin hallituksen, opposition kuin mediankin puheissa, mutta niiden skeemoja on hyödynnetty soteuudistuksen kuvauksessa eri tavoin. Soteuudistus on yhä edelleen abstrakti uudistus, ja tästä abstraktiudesta on ollut nähdäkseni hyötyä lähinnä hallitukselle. Uudistuksen konkreettistaminen on ollut kenties enemmän opposition tehtävä, joskin vaikea sellainen, siksi puheissa keskitytään todennäköisesti hyvin tarkoin pohdittuihin analogioihin.

4.2 Jatkotutkimusmahdollisuuksia

Aineistoa soteuudistukseen liittyen on tarjolla erittäin paljon. Vaikka uudistuksen valmistelu Sipilän hallituksen toimesta keskeytyikin maaliskuun 2019 aikana tätä tutkielmaa viimeisteltessä, tulee uudistusta valmistelemaan jatkossa jälleen seuraava hallitus. Uuden hallituksen muodostumisesta äänestettiin 14.4.2019 järjestettävissä eduskuntavaaleissa, mutta tätä kirjoittaessa hallitustunnustelut ovat vielä kesken. Lähtökohdat ovat mielenkiintoiset, sillä puolueiden kannatus jakaantui vaaleissa historiallisen tasaisesti, eikä yksikään puolue, edes vaalit voittanut SDP, yltänyt vaaleissa 20 prosentin kannatukseen. Aika näyttää, kuinka tämä kaikki tulee mahdollisesti vaikuttamaan myös soteuudistuksen valmistelun jatkamiseen.

Soteuudistus on yhä edelleen erittäin iso ja monimutkainen hanke, johon liittyy monia erilaisia osa-alueita ja näin ollen valtavan paljon byrokratiaa. Kuten jo johdantoluvussa mainitsin, on näin kielen näkökulmasta kiehtova lähtökohta, kuinka soteuudistuksesta käytetyt termit on kansalaisten keskuudessa koettu – millä tavoin käsitteitä tulkitsevat kansalaiset,

joita muutos tulee lopulta koskemaan? Olisi erittäin tärkeää selkiyttää uudistuksesta puhumista, jotta sen konkreettiset vaikutukset ymmärrettäisiin paremmin. Selkokielisiä uutisia soteuudistuksesta onkin toivottu, sillä maassamme on myös paljon ikääntyvää väestöä, maahanmuuttajia sekä vammaisryhmiä, jotka tarvitsevat sotepalveluita, mutta ovat vaarassa syrjäytyä kaiken sekavan terminologian keskellä. Näin ollen olisi hyvä tutkia jatkossakin tarkemmin valmistelun yhteydessä käytettyä sanastoa ja etenkin kansalaisille suunnattuja tiedotteita uudistuksesta ja sitä, onko uudistuksen keskeiset seuraukset kansalaisille ymmärretty oikealla tavalla. Lisäksi koska tutkittavaa aineistoa on hyvin saatavilla reilun 16 vuoden ajalta, olisi mielenkiintoista tarkastella myös vuosien takaista lähtötilannetta ja uudistuksen kuvauksia verrattuna nykytilanteeseen, ja sitä, kuvautuuko uudistus kenties aivan eri tavoin.

4.3 Loppusanat

Kognitiivisen kieliopin yksi perusteeseista on se, että sanat viittaavat mielessämme oleviin, kokemustemme kautta rakentuviin käsitteisiin erilaisista asioista. Tämän vuoksi on hyvä tarkastella, minkälaisten käsitteiden avulla etenkin abstraktit asiat esiintyvät erilaisissa teksteissä – erityisesti mediassa, jonka vaikutukselle tuskin kukaan on tänä päivänä immuuni. Lisäksi kognitiiviseen metaforateoriaan sisältyy ajatus, jonka mukaan metaforat voivat ohjata päättelyämme. Metaforien retorista tehoa hyödynnetäänkin erityisesti politiikassa sekä mainonnassa, joiden molempien taustalla on tavoite vakuuttaa ihmisiä erilaisista omaa päämäärää tukevista asioista. Pyrkimys on siis auttaa ihmistä muodostamaan tietty mielikuva ja sitä kautta vaikuttaa mielipiteisiin. Poliitikot joutuvat mainostamaan itseään, kun he pyrkivät vaikuttamaan ihmisten äänestyskäyttäytymiseen eli takaamaan itselleen riittävän määrän ääniä, joiden myötä on mahdollista toimia eduskunnassa. Ajatus poliittisesta puheesta myyntipuheena ei siis ole kaukainen. Vaikka tutkielman alussa lähteiden avulla hieman kaksijaakoisesti esitettiin, että poliitikot keskittävät puheensa joko tiedotusvälineille tai äänestäjille, on kaikki medialle puhuttu tietysti tarkoitettu samanaikaisesti myös kansalaisille eli potentiaalisille äänestäjille.

Se, että kansalaiset kokevat soteuudistuksen epäselvänä hankkeena, on kiehtonut minua alusta saakka ja inspiroinut tutkielman kirjoittamisessa. Sillä näkemykseni mukaan mitä vähemmän ihmisellä on tietoa ja ymmärrystä jostain asiasta, sitä helpommin on mahdollista vaikuttaa siitä muodostuvaan mielipiteeseen erilaisin kielellisin keinoin. Puheet maaleista ja hometaloista soteuudistuksen yhteydessä herättävät herkemmin ihmisten huomion kuin tavallinen, mielenkiinnoton puhe soteuudistuksesta. Aineistossa voidaan nähdä metaforan

hyöty juuri konkreettistamisessa, jonka avulla uudistuksen voi tuoda niin sanotusti kansankielelle, etenkin niiden keskuuteen, jotka eivät seuraa politiikkaa.

Sanoissa on voimaa. Sanoilla on aina mahdollista vaikuttaa ihmisten käsityksiin, etenkin politiikan kielessä, joka saatetaan usein kokea latteaksi ja mielikuvituksettomaksi. Soteuudistus ei näyttäydy tämän tutkielman myötä vähemmän abstraktina. Tarkastelun myötä on voinut kuitenkin havainnoida, millaisin ilmaisin ja taustalla piilevien poliittisten motiivein sitä on kansalaisille kuvattu. Useimmiten uudistus on konventionaaliseen ja idiomaattiseen tapaan erilaisista osista koostettava rakennelma, jolloin valmistelukin kuvautuu rakentamisena, jota on mahdollista suorittaa vaihtoehtoisin tavoin. Lisäksi valmistelu kuvautuu usein myös liikkeenä, joskin tähän käsitteeseen ei liity yhtä paljon variaatiota kuin rakennelmaan, koska se on ollut lähinnä uudistusta kannattavien käytössä. Kuitenkin konventionaalisuudesta poikkeavat ilmaisut ovat niitä, joilla on tietoisesti pyritty ja onnistuttukin mielestäni eniten vaikuttamaan tai ainakin herättämään kiinnostusta.

Edellä mainitut konventionaaliset rakennelman ja liikkeen käsittemetaforat esiintyvät usein keskeisinä lähdealueina metaforaa käsittelevissä teoksissa. Nämä käsitteet ovat nähdäkseni esiintyneet usein aiemmissa politiikan kielen metaforiin keskittyvissä pro gradu -tutkielmissa, joissa on myös tutkittu jonkin abstraktin asian tai tapahtuman kuvautumista, kuten esimerkiksi taloutta tai EU:hun liittymistä. Johdantoluvussa mainitsemaani pro gradu -tutkielmassa EU eli Euroopan unioni kuvautui usein lokaationa, johon ollaan menossa, ja tämä motivoi samalla EU:hun liittymisen kuvautumista junamatkana. Samankaltainen säiliö-käsitteen avulla konstruoitu lokaatio oli ajoittain havaittavissa myös soteuudistuksen kohdalla, joskaan se ei samaan tapaan motivoinut innovatiivisia metaforia. Muutenkaan yhtä selkeästi havaittavissa olevaa ja johdonmukaista käsitteellistämistä ei tullut tutkielmassani esiin. Tyypillisempää sen sijaan oli metaforien monipuolisempi hyödyntäminen ja useiden eri käsitealueiden sekoittuminen, mikä mielestäni korostaa juuri sitä, kuinka monella eri tapaa hanke on käsitteistetty.

Kuten jo mainittua, niin tätä tutkielmaa viimeistellessä sekä soteuudistus että sitä valmisteleva Sipilän hallitus metaforisesti kaatuivat. Kävi juuri niin, kuten Juha Sipilä ukaasiltaan ilmoitti analyysiluvun ensimmäisessä esiintymässä: mikäli soteuudistusta ei saada toteutettua, hallitus eroaa. Uudistuksen valmistelun keskeytymiseen vaikuttivat lähinnä perustuslailliset ongelmat sekä se, että eduskunnalta alkoi yksinkertaisesti loppua aika. Ajan lisäksi loppui myös ilmeisesti usko uudistuksen toteutumiseen, vaikka aineistoni osalta näytti, että tarmokkuutta löytyy loputtomiin. Vain muutama päivä ennen huhtikuun 14. päivän eduskuntavaaleja Helsingin Sanomat kertoi saaneensa valtioneuvostolta selvityksen liittyen

soteuudistuksen valmisteluun. Selvityksessä kritisoitiin muun muassa merkittäviä aikatauluongelmia, keskustan sekä kokoomuksen välistä sopimusta eli aineistossakin esiintyvää niin sanottua *lehmänkauppaa*, mutta ennen kaikkea hallituksen rajua poliittista ohjausta ja sitä, ettei valmistelua toteutettu parlamentaarisesti²⁴. Aika näyttää, millä tavoin seuraava hallitus tulee valmistelutyötä jatkamaan, ja minkälaiseksi mielikuva vääjäämättömästi etenevästä soteuudistuksesta kenties muuttuu.

Lähteet

Alueuudistus.fi: Mitä maakuntauudistus tarkoittaa minulle? Osoitteessa: <https://alueuudistus.fi/mika-on-maakuntauudistus>. Viitattu 2018. Mikä on soteuudistus? Osoitteessa: <https://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>. Viitattu 2018.

EVANS, VYVYAN – GREEN, MELANIE 2006: *Cognitive linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

HS = *Helsingin sanomat* 18.11.2017: Husin toimitusjohtaja HS:n mielipidepalstalla: ”En ole koskaan nähnyt Suomen terveystaloutta niin sekaisin kuin nyt”. Osoitteessa: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005453757.html>. Viitattu 2018. 20.11.2017: Sote-uudistus on täynnä suden-kuoppia, sanoo professori Jussi Huttunen – Riskejä ovat verorahojen harsaus, pompottelun lisääntyminen ja maailman parhaan hoidon romuttuminen. Osoitteessa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005455978.html>. Viitattu 2018. 25.7.2018: Antti Rinne ärähti Petteri Orpolle ja tiivistä kahteen sanaan Suomen politiikan – samalla selvisi, miksi sotea on väännetty jo 13 vuotta. Osoitteessa: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005695128.html>. Viitattu 2018. 10.4.2019: HS sai haltuunsa valtio-neuvoston tilaaman selvityksen, joka antaa karun kuvan sote-uudistuksen valmistelusta – Miksi kriittisen raportin julkaisua siirrettiin vaalien yli? Osoitteessa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006065035.html>. Viitattu 2019.

HUS = Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 27.6.2018: Suomen terveydenhuoltojärjestelmä maailman paras. Osoitteessa: <http://www.hus.fi/hus-tietoa/uuuutishuone/Sivut/Suomen-terveydenhuoltoj%C3%A4rjestelm%C3%A4-maailman-paras.aspx>. Viitattu 2018.

IL = *Iltalehti* 20.5.2018: Näin Suomen historian suurin uudistus mullistaa terveydenhuollon: ”Putin ei pystyisi tätä Venäjällä tekemään”. Osoitteessa: https://www.iltalehti.fi/politiikka/201805172200949121_pi.shtml. Viitattu 2018.

IS = *Iltasanomat* 9.3.2018: Asiantuntija: Puoli miljoonaa suomalaista on vaarassa syrjäytyä, koska eivät ymmärrä sote-uudistuksen sisältöä. Osoitteessa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005598473.html>. Viitattu 2018. 8.6.2018: Petteri Orpo vakuuttaa, että sotesta

---

²⁴ HS, 10.4.2019: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006065035.html>

ei aiota Turussa hyssyttellä: ”Retoriikka on ollut kovaa”. Osoitteessa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000005712365.html>. Viitattu 2018.

KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML, osoitteessa: www.kielitoimistonsanakirja.fi. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 6.6.2018 [viitattu 2018].

KOSKI, MAUNO 1992: Erilaisia metaforia. Teoksessa Harvilahti, Lauri – Kalliokoski, Jyrki – Nikanne, Urpo – Onikki, Tiina (toim.): *Metafora: Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

KÖVECSES, ZOLTAN 2006: *Language, mind and culture: A practical introduction*. New York: Oxford cop.

KÖVECSES, ZOLTAN 2002: *Metaphor: A practical introduction*. New York: Oxford University Press.

KÖVECSES, ZOLTAN 2008: Conceptual metaphor theory: Some criticisms and alternative proposals. Teoksessa *Annual Review of Cognitive Linguistics*. John Benjamins Publishing Company. Saatavilla osoitteessa: https://www.researchgate.net/publication/233562248_Conceptual_metaphor_theory_Some_criticisms_and_alternative_proposals. Viitattu 2018.

LAKOFF, GEORGE – JOHNSON, MARK 1980: *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

LEINO, PENTTI 1993: *Kieli 7: Suomen kielen kognitiivista kielioppia 1*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

MT = *Maaseudun tulevaisuus* 10.5.2017: Sailas hallituksen sote-uudistuksesta: Todella iso riski, säästöt perustuvat ”höttöön”. Osoitteessa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/sailas-hallituksen-sote-uudistuksesta-todella-iso-riski-saastot-perustuvat-hottoon-1.187640>. Viitattu 2018.

NIKANNE, URPO 1992: Metaforien mukana. Teoksessa Harvilahti, Lauri – Kalliokoski, Jyrki – Nikanne, Urpo – Onikki, Tiina (toim.) *Metafora: Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

ONIKKI, TIINA 1992: Paljon pystyssä. Teoksessa Harvilahti, Lauri – Kalliokoski, Jyrki – Nikanne, Urpo – Onikki, Tiina (toim.) *Metafora: Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2008: Kielikuvia kaikkialla. Teoksessa Onikki-Rantajääskö, Tiina – Siirainen, Mari (toim.) *Kieltä kohti*. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

ROSS, LEE 1975: Perseverance in Self-Perception and Social Perception: Biased Attributional Processes in the Debriefing Paradigm. Teoksessa Lee Ross, Mark R. Lepper & Michael Hubbard (toim.) *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 32, No. 5, 880-

802. Stanford University. Saatavilla osoitteessa: https://www.researchgate.net/publication/21969171_Perseverance_in_Self-Perception_and_Social_Perception_Biased_Attributional_Processes_in_the_Debriefing_Paradigm. Viitattu 2018.

SAEED, JOHN I. 1997: *Semantics*. Blackwell: Blackwell Publishers.

SALMI TIINA 1994: Spatiaalinen ja metaforinen yli. Teoksessa Pentti Leino ja Tiina Onikki (toim.) *Kieli 8: Suomen kielen kognitiivista kieliooppia* 2. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

VISK = HAKULINEN, AULI - VILKUNA, MARIA - KORHONEN, RIITTA - KOIVISTO, VESA - HEINONEN, TARJA RIITTA JA ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kieliooppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 2018-2019. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.

WILSON, JOHN 1990: *Politically speaking*. Oxford. B. Blackwell.

YLE = *Yle Uutiset* 10.1.2017: Lääkärikonkareilta rajua kritiikkiä sote-uudistuksesta: 6 isoa ongelmaa. Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9397049>. Viitattu 2018. 29.6.2017: Perustuslakiasiantuntijat: Historian suurin yksityistämishanke piilotettiin sote-valinnanvapauden kaapuun. Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9697740>. Viitattu 2018. 29.6.2017: Perustuslakiasiantuntijat: Historian suurin yksityistämishanke piilotettiin sote-valinnanvapauden kaapuun. Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9678468>. Viitattu 2018. 14.10.2017: Saarikko tahtoo selvät säännöt asiakassetelille: "Kukaan ei saa tyhjentää hunajapurkkia kerralla". Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9883524>. Viitattu 2018. 18.10.2017: Sipilä sote-riidoista: Hallitus ei ole kaatumassa, uudistus saadaan "hyvässä hengessä maaliin". Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9888987>. Viitattu 2018. 14.12.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9972792>. Viitattu 2018. 24.11.2017: Asiantuntijat varoittavat kaaoksesta: Soten uudet tietojärjestelmät yhä liian hataralla pohjalla. Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9946801>. Viitattu 2018. 25.11.2017: Sipilä: Sotessa ei ole enää varaa epäonnistua – "Olemmeko suurten kansainvälisten yritysten juoksupoikia?". Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9948487>. Viitattu 2018.

Aineisto:

1. YLE: Kokoomuksen Lepomäki haluaa kaataa sote-uudistuksen (Sote-uudistus: 28.2.2018 klo 13:36, päivitetty 28.2.2018 klo 15:19 Matti Koivisto)
2. ILTALEHTI: Orpo IL:lle Lepomäen sote-kapinasta: "Yllätyin - ei ole puhunut tästä aikaisemmin" (Keskiviikko 28.2.2018 klo 14.54 Tommi Parkkonen)
3. UUSI SUOMI: Kokoomuksen Heinonen: "Jos me saisimme itse päättää, ei Suomeen maakuntahallintoa tehtäisi" (Kotimaa sote-uudistus Teppo Ovaskainen Luotu: 28.2.2018 20:24)
4. ILTASANOMAT: Sipilä vähätteli kokoomuksen sote-kritiikkiä – "Luotan kokoomukseen" (Julkaistu: 1.3. 12:19 Mika Lehto)

5. UUSI SUOMI: Jan Vapaavuori tukee Lepomäen sote-kapinaa: ”Minulla on kaikki syy olettaa, että hän on oikeassa” (Uusi Suomi Luotu: 1.3.2018 07:53)
6. AAMULEHTI: Kokoomuksen Orpo toppuuttelee puheita uusista vaaleista: ”Yhden kansanedustajan mielipiteestä ei pidä tehdä liian suurta numeroa” (UUTISET 01.03. 15.24 Aki Taponen, Lännen Media Helsinki)
7. YLE: Helsingin kokoomuslaiset komppaavat Elina Lepomäkeä – ”Sote pitää kaataa, valmistelu ihan itkettää” (Sote-uudistus 1.3.2018 klo 17:20 päivitetty 1.3.2018 klo 19:09 Reeta Salminen)
8. UUSI SUOMI: Ärähdys Juha Sipilän uhkaukseen uusista vaaleista: ”Pääministeri oikaisee perustuslakia” (Minna Karkkola Luotu: 2.3.2018 11:06 Päivitetty: 2.3.2018 11:24)
9. YLE: Li Andersson suomii hallituksen sote-intoa: ”Sipilän mielestä tärkeintä on tehdä vain jokin uudistus” (Vasemmistoliitto 3.3.2018 klo 11:13 päivitetty 3.3.2018 klo 13:44 Johanna Östman, Mikael Mikkonen)
10. ILTASANOMAT: Aalto vetoaa kokoomuksen kansanedustajiin: ”Pysähtykää käsi sydämellä miettimään” (Julkaistu: 3.3. 12:46 Terho Vuorinen)
11. YLE: Juha Sipilä viimeaikaisesta sote-kuohunnasta: Kyllä enemmistö riittää, jos sovituksista pidetään kiinni (Sote-uudistus: 4.3.2018 klo 15:01, päivitetty 4.3.2018 klo 15:57 Emmakaisa Jokiniemi)
12. YLE: Kokoomuksen sote-kapina leviää: Susanna Koski pelkää, että valinnanvapaus törmää EU-oikeuteen (Maakuntauudistus: 6.3.2018 klo 16:47, päivitetty 6.3.2018 klo 17:00 Matti Koivisto)
13. YLE: Jan Vapaavuori arvostelee maakuntauudistusta kovin sanoin: ”Pettääkö puolueensa vai kotikaupunkinsa?” (Sote-uudistus: 6.3.2018 klo 12:07, päivitetty 6.3.2018 klo 12:17 Tulikukka de Fresnes)
14. MTV: Ministeri Orpon nettikolumni: Tarve sote-uudistukselle ei katoa minnekään (Mielipiteet julkaistu 06.03.2018 14:02)
15. ILTASANOMAT: Elina Lepomäki aikoo äänestää sotea vastaan – neljä lisäkriitikoita kaataisi hallituksen: ”Heitä on enemmän kuin se” (Julkaistu: 6.3.2018 19:03 Mika Lehto)
16. ILTALEHTI: Touko Aalto lyttää hallituksen sote-mallin ja vetoaa Orpoon ja Sipilään: ”Nyt on viimeinen hetki vetää hätäjarrusta” (Keskiviikko 7.3.2018 klo 18.59 Olli Waris)

17. HELSINGIN SANOMAT: Pääministeri puuttui jätti uudistusten arvosteluun: ”Pelottelusta” huolimatta sote-uudistus tarvitaan, Sipilä vakuuttaa (Heikki Arola HS. Julkaistu: 7.3. 2018 10:19, Päivitetty: 7.3. 20:52)
18. ILTASANOMAT: Petteri Orpo hallituksen sote-kapinasta Ylellä: ”Yksi sanoo vastustavansa ja pari vielä miettii” (Julkaistu: 8.3. 21:55 Petri Turunen)
19. UUSI SUOMI: ”Hallitus pelastaa Suomen terveysjäteiltä” – Petteri Orpo kohautti eduskunnassa ”melkoisella puheella” (Ossi Kurki-Suonio Luotu: 8.3.2018 16:59)
20. AAMULEHTI: Näitä muutoksia Touko Aalto ja vihreät vaativat sote-uudistukseen – ”Hallitus yrittää puskea soten läpi armeijakurilla: rivit suoraksi, turpa kiinni” (UUTiset 10.03.2018 19.38 Lauri Nurmi)
21. UUSI SUOMI: Li Andersson vastaa sote-asiantuntijoiden ulostuloon: ”Silloin terveyserot kasvavat” (Katja Incoronato Luotu: 11.3.2018 18:45)
22. ILTALEHTI: Sote-kapinan käynnistänyt Elina Lepomäki: ”Asiantuntijat sortuvat perustelemaan muutoksen tarvetta sillä, että valmistelussa ollaan jo pitkällä” (Maanantai 12.3.2018 klo 17.47 Olli Waris)
23. UUSI SUOMI: Helsinki järjesti sote-yllätyksen: Valtuusto koolle - ”tällaisena sen ei pitäisi mennä läpi” (Ossi Kurki-Suonio Luotu: 13.3.2018 15:16)
24. YLE: Oppositiolta rajua kritiikkiä valinnanvapausmallille: ”Kuin pokerin pelaimista 20 miljardin euron potilla” (14.3.2018 Annette Blencowe)
25. UUSI SUOMI: Sote-kapinalliselta uusi täyslaidallinen – Elina Lepomäki: Syntyy ohituskaista ja ”lukkiutumisiemiö” (Markku Huusko Luotu: 14.3.2018 11:08)
26. KUNTALEHTI: Oppositio hyökkäsi valinnanvapauden kimppuun eduskunnassa (14.3.2018 klo 17:04 Ville Miettinen)
27. UUSI SUOMI: Orpo Uudenmaan sote-tyrmäyksestä: ”Osasin aavistaa” (Ossi Kurki-Suonio Luotu: 14.3.2018 15:39 Päivitetty: 14.3.2018 15:43)
28. ILTALEHTI: Li Andersson kiinnittää huomiota sote-uudistuksen lakiesityksen kohtaan: ”Kansan kielellä se tarkoittaa leikkauksia palveluihin ja asiakasmaksujen korotuksia” (Keskiviikko 14.3.2018 klo 16.35 Teija Lassi)
29. AAMULEHTI: Näin sote-keskustelu alkoi eduskunnassa: Petteri Orpo pitää sotemallia nyt hyvänä, oppositio huolissaan asiakasmaksujen noususta (UUTiset 16.03.2018 16.20 Anita Simola, Lännen Media)
30. MAASEUDUN TULEVAISUUS: Sote-uudistus on kiireellinen ja tärkeä (Vieras-kolumnit: Juha Sipilä 16.03.2018)

31. ILTASANOMAT: Orpo puolusteli sotea ja lehmänkauppoja – myönsi, että sote nostaa aluksi kuluja (Julkaistu: 17.3.2018 15:00 Päivi Lakka)
32. UUSI SUOMI: Petteri Orpolta suorat sanat arvostelijoille: ”Tämän varassa puoluejohto ja ministeriryhmä ovat toimineet” (Katja Incoronato Luotu: 17.3.2018 15:16)
33. YLE: Li Andersson sote-uudistuksesta: ”On täysin kestäväntöntä, että hallitus vie eteenpäin näin painavaa kritiikkiä saaneen uudistuksen” (Vasemmistoliitto 24.3.2018 klo 11:49 Hanna Terävä)
34. HELSINGIN SANOMAT: Helsingin pormestaristo pitää sote- ja maakunta-uudistusta vallankaappauksena, joka voi tulla kalliiksi Suomelle – ”Tästä ei seuraa mitään hyvää helsinkiläisille” (Lari Malmberg / HS 24.3.2018)
35. UUSI SUOMI: Jan Vapaavuori lyttää hallituksen sote-perustelut Helsingin kokouksen alla: ”Enemminkin päinvastoin” (Katja Incoronato Luotu: 26.3.2018 15:05)
36. HELSINGIN SANOMAT: Keskustastakin löytyi sote-kapinallinen: Sirkka-Liisa Anttila pohtii vielä, äänestääkö sote-esityksen puolesta vai ei (Marko Junkkari HS, Julkaistu: 26.3.2018)
37. HELSINGIN SANOMAT: Kokoomuksen kansanedustaja Wille Rydman liittyi soten arvostelijoihin – Helsingin kaupunginhallitus lyttäsi sote-uudistuksen yksimielisesti (Lari Malmberg 26.3.2018)
38. HELSINGIN SANOMAT: Pormestari Vapaavuori: Keskustalla ja kokoomuksella väärät motiivit sote-uudistuksessa – ”Tämä ei mene nyt sillä tavalla kuin sen 2010-luvun sivistysvaltiossa pitäisi mennä” (HS / Teija Sutinen 27.3.2018)
39. HELSINGIN SANOMAT: Sotesta vastaava ministeri Annika Saarikko: Vapaavuori voisi käyttää arvostelun sijaan energiansa helsinkiläisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen (Teija Sutinen, 27.3.2018)
40. YLE: Helsingin valtuuston selvä enemmistö jyrää hallituksen sote- ja maakuntauudistuksen – ”Säästötasoa vastaa kaikkien terveysasemien sulkemista” (4.4.2018 klo 23:21 Ulla Malminen)
41. YLE: Vapaavuori pelkää peruuttamatonta vahinkoa – Helsingiltä luvassa tyrmäävät terveiset sote-uudistukselle (Timo-Pekka Heima 4.4.2018)
42. KUNTALEHTI: Helsingin valtuusto lähes yksimielinen: Sote-uudistusta ei tule hyväksyä (5.4.2018 klo 9:13 Ville Miettinen)
43. MAASEUDUN TULEVAISUUS: Orpo ei huolissaan kokoomuksen eripuraisuudesta sote-kysymyksessä (Politiikka 05.04.2018 STT)

44. HELSINGIN SANOMAT: Helsinki ryöpytti ”kapinakokouksessaan” ennennäkemättömän ärhäkästi hallitusta – voiko maaliaan kohti kompuroiva sote-uudistus oikeasti kaatua? (Lari Malmberg, Teija Sutinen HS 5.4.2018)
45. UUSI SUOMI: Lässättääkö sote-kapina? Vain yksi täysin Jan Vapaavuoren linjoilla kyselyssä (Minna Karkkola / US, 7.4.2018)
46. MAASEUDUN TULEVAISUUS: Antti Rinne toivoo soten ratkeavan tällä vaalikaudella (Politiikka 09.04.2018 Terhi Pape-Mustonen)
47. KALEVA: Sipilä: "Sote-uudistuksen vastustamiseen käytetyllä energialla lämmitettäisiin puoli Suomea" (KOTIMAA 21.4.2018 19:34 STT)
48. SATAKUNNAN KANSA: Antti Rinne: "On naurettava väite, että sdp jarruttaisi sote-lakien käsittelyä" (KOTIMAA 21.04. 2018 16.36 Kirsi Turkki)
49. KUNTALEHTI: Rinne Kalevalle: SDP ei halua kaataa sotea (29.4.2018 klo 13:08 Ville Miettinen)
50. HELSINGIN UUTISET: Helsingin valtuusto veti yhtä köyttä sotea ja Sipilän hallitusta vastaan – sinisten Sampo Terho otti yhteen Vapaavuoren kanssa (4.4.2018 21.06 Päivitetty: 4.4.2018 22.30)